

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE YÖNELTME ÖNERİ FORMU UYGULAMASININ
ÖĞRENCİLERİN OKUL VE ALAN SEÇİMLERİNE ETKİLERİNİN
BELİRLENMESİ

Tevfik AŞIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA , 2008

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİMDE YÖNELTME ÖNERİ FORMU UYGULAMASININ
ÖĞRENCİLERİN OKUL VE ALAN SEÇİMLERİNE ETKİLERİNİN
BELİRLENMESİ

Tevfik AŞIK

Danışman: Yard. Doç. Dr. Sabahattin AM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA , 2008

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı' nda YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM
(Danışman)

Üye : Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sencer BULUT

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım

...../...../2008

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilemeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu' ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

İLKÖĞRETİMDE YÖNELTME ÖNERİ FORMU UYGULAMASININ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM TÜRÜ VE ALAN SEÇİMLERİNE ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ

Tevfik AŞIK

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM

Eylül 2008, 105 Sayfa

İlköğretim okullarında 2003-2004 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan Yönelme Öneri formu çalışması kritik bir öneme sahiptir. Yönelme Öneri Formu uygulaması bu güne kadar ülkemizde ilköğretim son sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygulanmakta olan en planlı ve sistemli yönelme hizmetidir. Bu çalışmanın amacı, ilköğretimde Yönelme Öneri Formu uygulamasının öğrencilerin okul ve alan seçimlerine etkilerini belirlemektir.

Araştırmada, Yönelme Öneri Formlarında önerilen eğitim türleri ile öğrencilerin gittiği eğitim türlerinin uygunluğuna, öğrencilerin üst eğitim türü ve alan seçimlerini nasıl yaptıklarına, öğrencilerin öğretim görmekte oldukları eğitim türü ve alanlarının ilgi ve yeteneklerine uygunluğuna ve öğrencilerin öğretim görmekte oldukları eğitim türü ve alanlardan memnuniyetlerine bakılmıştır.

Bilgi toplamak üzere hazırlanan anket, 11 ortaöğretim okulunda toplam 466 öğrenciye uygulanmıştır. Ankete cevap veren öğrencilerin 259'u kız 207'si erkek öğrencilerden oluşmuştur. Elde edilen bulgular, frekans, yüzde ve Ki Kare olarak ifade edilmiştir.

Ulaşılan bulgular, öğrenciler eğitim türü ve alan seçiminde Yönelme Öneri Formunu dikkate almadığı, eğitim türü ve alan seçiminde çoğunlukla ailelerinin isteğini ve derslerdeki başarılarını dikkate aldıkları, buna rağmen Yönelme Öneri Formunda önerilen eğitim türü ile öğrencilerin gittikleri eğitim türlerinin yüksek oranda örtüştüğü, öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ve alanları ilgi ve yeteneklerine uygun bulduğu ve bulundukları eğitim türü ve alanlardan üst düzeyde memnuniyet duygusu yaşadıkları şeklinde bilgiler elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yönelme Öneri Formu, Yönelme, Eğitim Türü, Eğitim Alanı, Mesleki Rehberlik, Eğitsel Rehberlik

ABSTRACT

OPPLICATIONS OF ORIENTATION PROPOSAL FORMS' AFFECTS ON PRIMARY SCHOOL STUDENTS' CHOOSES OF EDUCATIONAL TYPE AND EDUCATIONAL FIELD

Tevfik AŞIK

Master Thesis, Department of Educational Scienses

Advisor: Assistant Prof. Dr. Sabahattin ÇAM

September 2008, 105 Pages

The study of Orientation Proposal Form has a critical importance that has started to apply in 2003-2004 education year. The application of Orientation Proposal Form take place on the last class of primary school in our country which is well planned and the systematic orientation service. The aim of this study is to find out the effects of application of Orientation Proposal Form on choosing school and educational field for primary school students

In this study it has been observed that educational types proposed in Orientation Proposal Forms and its appropriates of the educational types which they attended. This study especially focused on appropriateness of students' educational choices and what proposed in Orientation Proposal Forms, of the students also the focus was how studnts make their choice of studying fields, the types of the education that students went on, and their appropriateness of their own studying field and the kind of the education they followed.

The questionnaire prepered in order to get information about above issues. The sample inceled 466 students, 259 of them were female and 207 male students. Findings from their answers stated as of frequency percentege and Chi-Square.

The knowledge had been gained that the students did not take into accaunt what proposcal in Orientation Proposal Form, for their choices, mostly followed their families' choices and their success in the subject for their educational types and field, despite this educational fields which the students attend and also the findings shoved that the students belivel that had overlapped, on reflects, their knowledge had been gained that the educational field, interest and talents and they were suitable for them, further on they emphasised on their satisfaction on their choices.

Keywords: Orientation Offering Form, Orientation, Educational Type, Educational Field, Career Guidance, Educational Guidance

ÖNSÖZ

İlköğretimin önemli hedeflerinden biri de öğrencileri ilgi alanları ve kişilik özelliklerine uygun okul ve kurumlara yöneltmektir. Bireyi uygun okul ve alana yöneltme amacı Yöneltme Öneri Formu gibi bir uygulamanın başlatılmasını gündeme getirmiştir. Bu form öğrencilerin 8 yıl boyunca toplanan ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri ile ilgili bilgilerinin özetlenip değerlendirildiği bir rapor özelliği taşımaktadır. Cumhuriyet tarihinde bu özellikte bir form ilk kez geliştirilmiş ve uygulanmaktadır. Eğitim ile ilgili bu tip yeni uygulamaların etkililiğini görme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve sonuçlarının ilgililere sunulması, eğitimin kalitesinin artırılması için büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın tüm aşamalarında bilimsel önerileri ile beni yönlendiren, değerli zamanını, ilgisini, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen danışmanım, değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM'a içtenlikle teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine (EF 2006 YL 64) desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Tezin hazırlanması aşamasında bana her konuda yardımcı olan Şehit Duran İ.Ö.O. müdürü Çetin ÇUKADAR'a birlikte çalıştığım arkadaşlarıma ve beni yetiştiren aileme teşekkür etmeyi borç bilirim.

Bu çalışma boyunca gösterdiği özveri ve sabırla bana vermiş olduğu destekten dolayı eşim Emriye AŞIK'a sevgilerimi sunuyorum.

Tevfik AŞIK
ADANA, 2008

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
TABLolar	x
EKLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Yönelme Çalışmalarının Tarihçesi.....	4
1.2. Ülkemizde Yönelme Çalışmaları.....	5
1.3. Okullarda Yönelme Çalışmaları.....	7
1.3.1. Eğitim Kademelerine Göre Yönelme Çalışmaları.....	8
1.3.2. Problem Alanlarına Göre Yönelme Çalışmaları.....	15
1.4. Problem.....	19
1.5. Amaç.....	23
1.6. Önem.....	24
1.7. Sayıtlılar.....	26
1.8. Sınırlılıklar.....	26
1.9. Tanımlar.....	27

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Meslek Seçimini Açıklayan Gelişimsel Kuramlar ve Yönelme.....	29
2.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı ve Yönelme.....	31
2.3. Çoklu Zeka Kuramı ve Yönelme.....	32
2.4. Yönelme Çalışmalarıyla İlgili Yasal Düzenlemeler.....	34
2.4.1. Yönelme Yönergesi.....	37
2.4.2. Yönelmede Kullanılan Form ve Raporlar.....	43

2.4.3. 10'uncu Sınıfta Alana Geçiş Genelgesi.....	46
2.5. Yöneltilme İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	47

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	55
3.2. Evren Örneklem.....	55
3.3. Veri Toplama Araçları.....	60
3.4. Verilerin Toplanması.....	61
3.5. Verilerin Analizi.....	62

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. YÖF'te Önerilen Eğitim Türü İle Öğrencilerin Gittiği Eğitim Türü Uygunluğuna Yönelik Bulgular.....	64
4.2. Öğrencilerin Eğitim Türü ve Alan Seçerken Dikkate Aldıkları Faktörlere İlişkin Bulgular.....	65
4.2.1. Eğitim Türü Seçiminde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Bulgular.....	65
4.2.2. Alan Seçiminde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Bulgular.....	66
4.2.3. Eğitim Türü Seçiminde Dikkate Alınan Ailenin İsteği, Sınavla Kazanma, ve YÖF Önerisi Faktörleri İle YÖF'te Önerilen Eğitim Türlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	67
4.2.4. Eğitim Türü Seçiminde Dikkate Alınan Ailenin İsteği, Sınavla Kazanma, ve YÖF Önerisi Faktörleri İle YÖF'te Önerilen Eğitim Türlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	69
4.3. Eğitim Türü ve Alanların Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alanlarından Memnuniyetlere İlişkin Bulgular.....	70
4.3.1. Eğitim Türü ve Alanların Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alanlarından Memnuniyetlere İlişkin Genel Bulgular.....	71
4.3.2. YÖF Önerisine Göre Seçilen Eğitim Türü ve Alanların İlgili Ve Yeteneklere Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alanlardan Memnuniyete İlişkin Bulgular.....	72

4.3.3. Öğrencilerin Yetenek ve İlgilerinin Öğretim Görmekte Oldukları Eğitim Türüne ve Alanlara Uygunluğu Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	74
4.3.4. Öğrencilerin Öğretim Görmekte Oldukları Eğitim Türü ve Alanlardan Memnuniyet Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	77

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Yöneltilme Öneri Formlarında Önerilen ve Gidilen Eğitim Türleri İle Eğitim Türü ve Alan Seçimini Etkileyen Faktörler.....	80
5.2. Okul ve Alanların Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Okul ve Alanlara İlişkin Memnuniyet Düzeyleri.....	82

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	86
6.2. Öneriler.....	88
6.2.1. İleride Yapılacak Araştırmalara Öneriler.....	89
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	105

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Öğrencilerin Okul ve Cinsiyete göre dağılımı.....	56
Tablo 2: Öğrencilerin Eğitim türü ve Cinsiyete göre dağılımı.....	57
Tablo 3: Öğrencilerin Alan ve Cinsiyete göre dağılımı	58
Tablo 4: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumuna göre dağılımı.....	59
Tablo 5: Öğrencilerin Anne ve Babanın Mesleğine göre dağılımı.....	60
Tablo 6: Yönelme Öneri Formlarında Önerilen Eğitim Türleri İle Öğrencilerin Gittikleri Eğitim Türleri Dağılımlarının Frekans ve Yüzde Değerleri.....	64
Tablo 7: Öğrencilerin Eğitim Türü Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	65
Tablo 8: Öğrencilerin Alan Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	66
Tablo 9: Ailelerin İsteği ve Sınav Kazanarak Seçilmiş Eğitim Türü İle YÖF’de Öğrencilere Önerilen Eğitim Türünün Uygunluğunun Frekans ve Yüzde Değerleri.....	67
Tablo 10: YÖF’ün Önerisini Dikkate Alıp Eğitim Türünü Seçtiğini Belirten Öğrencilerin YÖF’te Kendilerine Önerilen Eğitim Türü İle Uygunluğunun Frekans ve Yüzde Değerleri.....	68
Tablo 11: Eğitim Türünü Ailenin İsteği, Sınav Sonucu ya da YÖF Önerisine Göre Seçen Öğrencilerin Anne ve Babaların Eğitim Durumu Dağılımlarının Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri	69
Tablo 12: Öğrencilerin Eğitim Türü ve Alanlarının İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alanlara Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri.....	71
Tablo 13: YÖF’teki Öneriye Göre Eğitim Türü Seçen Öğrencilerin Seçtikleri Eğitim Türünün İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu İle Öğrencilerin Bu Eğitim Türüne Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri.....	72
Tablo 14: YÖF’teki Bilgilere Göre Alan Seçen Öğrencilerin Seçtikleri Alanın Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu İle Öğrencilerin Bu Alanlara Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri.....	73

Tablo 15: Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türünün Yetenek Ve İlgilerine Uygunluğunu Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	75
Tablo 16: Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Alanların Yetenek ve İlgilerine Uygunluğunu Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	76
Tablo 17: Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türü Ve Alanlardan Memnuniyetlerini Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri..	78

EKLER LİSTESİ

	Sayfa No
EK 1. Sınıf Gözlem Formu.....	96
EK 2. Gözlem Raporu.....	97
EK 3. Yöneltilme Öneri Formu.....	98
EK 4. Anket.....	101
EK 5. Valilik Oluru.....	104

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireylerin eğitim süreci içinde geçirdikleri zaman giderek uzamakta ve yaptıkları hatalı tercihlerinin telafisi güçleşmektedir. Bir meslek sahibi olup hayata atılmak artık bireyin tek başına üstesinden gelebileceği bir mücadele olmaktan çıkmış ve birey pek çok uzmanlık alanının yardımına ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bunların en başında da rehberlik hizmetleri ve onun önemli bir fonksiyonu olan yöneltme gelmektedir. Yöneltme çalışmaları bireyin kendini ve çevresini tanımasını mümkün kılmakta ve kendine uygun eğitim türü ve meslek seçimi ile ilgili kararında ona yardımcı olmaktadır.

Öğrencinin kendi gelişimine uygun üst eğitim türü ve alanlara yönelebilmesi için kendini tanımasına ve geliştirmesine yarayacak bilgilere ihtiyacı olacaktır. İşte bu bilgilere sağlıklı ve güvenilir yollardan ulaşmayı sağlayacak ve öğrencinin kendine uygun bir eğitim türüne, alana, işe ya da mesleğe yönelmesine yardımcı olacak bu çalışmalar, yöneltme programlarının sunduğu hizmetler arasına girmektedir. Yöneltme hizmetleri eğitim kurumlarında tüm öğrencileri kapsayacak şekilde planlanmakta ve öğrencilerin bu hizmetlerden okul öncesinden üniversiteye kadar her eğitim kademesinde yararlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Yöneltme çalışmalarıyla ilköğretimlerini tamamlayan öğrencilerin gidebilecekleri okulları ve bu okullarda uygulanan eğitim türlerini (Akademik, Mesleki, Güzel Sanatlar) seçmelerine, yetenekleri, ilgileri ve istekleri doğrultusunda daha isabetli kararlar vermelerine yardımcı olunmaktadır. Öğrenciyi tanımak, onun yetenek ve ilgilerini belirlemek, eğitim türlerini, okulları, okullardaki alanları ve bunlarla ilişkili meslekleri tüm özellikleri ile tanımak, bu bilgilere bağlı olarak öğrencinin kendi özelliklerine uygun eğitim türünü seçmesine yardım etmek, onun başarılı olabileceği meslekleri araştırmak ve bunlar arasından öğrencinin seçim yapmasını sağlamak, yöneltme faaliyetleri kapsamına girmektedir (Bilge, 2007).

Yöneltme hizmetleri, her bireyin kendi ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir eğitim türü ve alana yönelebilen anlayışından hareketle planlanmakta ve yürütülmektedir. Bu anlayış bireysel potansiyelin çeşitli yönlerden birey ve toplum için en uygun şekilde geliştirilmesine yönelik olup, kalkınma, zenginleşme, daha fazla gelir, daha iyi iş sağlamayı amaçlamaktadır. Bu da çocukların ve gençlerin akademik

başarıları, yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirilerek yetiştirilmeleriyle sağlanabilir (Arslan ve Kılıç, 2000).

Burada yöneltme kavramının tanımlanmasında yaşanan soruna dikkat çekmek yerinde olacaktır. Kavram, devletin rapor, yasa ve yönlendirmelerinde genellikle “Yöneltme” olarak nitelendirilmekte fakat, alanda çalışanlar bu kavramı “Yönlendirme” olarak kullanmayı tercih etmektedirler. Çünkü, onlara göre “Yöneltme” kavramı, bir zorunluluk çağrıştırmakta ve bireyin üstünde birileri tarafından onun adına karar veriliyormuş gibi bir algı oluşturabilmektedir. Kavramın bu şekilde kullanımında rehberliğin felsefesine uymayan bir ifade biçimi söz konusudur. Oysa “yönlendirme” daha çok bireye seçenekleri tanıtmak, göstermek, bu konuda yardımcı olmak gibi bir anlam ifade etmektedir (Yeşilyaprak, 2005). Bu çalışmada, araştırmanın konusundan dolayı yöneltme kavramının yasa ve yönetmeliklerde nitelenen şeklinin kullanılması tercih edilmiştir.

Özgüven, (2000) yöneltmeyi genel olarak öğrencilerin okul yaşamına ve hayata uyum sağlayabilmesine yarayacak davranışlar, dersler, meslekler hakkında bilinçlendirilmesi olarak tanımlamaktadır. Yöneltme kavramının kelime anlamıyla ilgili olarak da isim türünden bir sözcük olduğunu ve diğer dillerde de bu anlamda kullanıldığını bildirmektedir. Sözcüğün İngilizce karşılığı olan “orientation”ın İngilizce ve Fransızca da “belirli bir istikamete yönelme ve yöneltme, çevre koşullarına uygun kılma” anlamında kullanılmaktadır.

Bunlardan başka İlköğretimde Yöneltme Yönergesi’nde (YÖF) Yöneltme, “öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli biçimde verilmesidir” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2003a).

Bir öğrencinin hangi tür programa yönlendirilmesinin uygun olacağı hakkında karar verirken aşağıdaki ölçütlerden, bilgi ve durumlardan olanaklar ölçüsünde yararlanılmalıdır.

Özgüven (2000, 141), yöneltme, uygulamalarında dikkate alınacak ölçütler ve uyulması gereken birtakım ilkeler belirtmiştir. Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

1. Bireysel sorumluluk: Yöneltme gücendirici, zorlayıcı değil, özendirici, kişinin kararının gerçekçi olması yönünde yol gösterici olmalı, hangi programa gireceği

konusundaki son kararı bireyin kendisi vermeli ve bunun sorumluluğunu kendisi taşımalıdır.

2. Süreklilik: Yönelme, ilköğretimin sonunda ve orta öğretimin başında, eğitim sürecinin bir noktasında yapılacak tek bir seçme veya giriş sınavı ile değil, bir süreç olarak düşünülmeli, okul öncesinden başlayarak öğrenci hakkında öğrenimi boyunca yapılacak sürekli gözlem ve değerlendirmelerden elde edilen bilgilerin birikimine göre yapılmalıdır.

3. Fırsat eşitliği: Yönelme, eleme sınavlarında olduğu gibi öğrencilerin bir kısmını seçen, diğerlerini program dışı bırakan bir tutumla değil, öğrencilerin tümüne fırsat eşitliği sağlayacak şekilde yapılmalı, istek, ilgi ve yeteneklerine göre yetiştirmeleri sağlanmalı, “herkesin” başarılı olabileceği bir programa girmesi amaç edilmeli, olanaklar araştırılmalı ve kişi desteklenmelidir.

4. Bütünlük: Yönelme, “örgün” ve “yaygın eğitim” sistemini içine alacak şekilde bir bütünlük içinde ilköğretim ve ortaöğretimdeki tüm öğrencileri kapsamalı, sistemde kalan öğrenciler kadar, eğitim sisteminden ayrılan öğrencilerin yerleştirilmelerini de içine almalı, kimse “yalnız” bırakılmamalıdır.

Mesleki rehberlik, mesleğe yönelme ile ilgili bilimsel çalışmalar incelendiğinde, bize bir meslek kazandıracak, bizi bir mesleğe nasıl karar vermemiz ve ona nasıl hazırlanmamız gerektiği konularında bilgilendirecek bir eğitim programının tercih edilmesinde çok çeşitli etmenlerin dikkate alınması gerektiği gerçeği ortaya çıkar. Bunların başında, bireyin kendi kişisel özelliklerini tanıması, meslekler ve kendini bu mesleklere götürecek eğitim programlarının ayrıntılı bir biçimde incelenmesi ve bu iki alandan edindiği bilgileri karşılaştırarak kendine uymayan meslekleri elemesi önemli bir yer tutmaktadır (Kepçeoğlu, 1994).

X. Milli Eğitim Şurası’nda (1981) öğrencilerin bir okula ve programa yönelmeleri sağlanırken, uyulması gereken ölçütler ve gerekli bilgiler şu şekilde saptanmıştır (Akt. Yeşilyaprak, 2005, 229):

1. Öğrencinin yetenek ve başarı durumu: Yıllara göre saptanan akademik ortalamaları, en son yıla ilişkin genel başarı ortalaması, grup dersleri başarı ortalamaları, derslerdeki gelişme derecesi, genel ve özel yetenek testleri sonuçları (yerel ve ulusal düzeyde), standart başarı testleri sonuçları, öğrencinin öz geçmişi, iş ve mesleki deneyimleri (varsa), eğitsel kollar, spor ve kültür alanındaki faaliyetlerde ortaya koyduğu yetenekler, öğretmenin gözlem ve değerlendirmeleri ile saptadığı özel yetenekler.

2. Öğrencinin istediği seçenekler ve nitelikleri: Öğrencinin program, dal, ders tercihleri, tercih ettiği alanlar / iş / mesleklerin nitelikleri; bireyin nitelikleri ile uygunluk derecesi, seçeneklerin gerektirdiği koşullar ile bireyin koşullarının değerlendirilmesi.

3. Program, işe girme ve devam edebilme koşulları: Girilecek programın öğrencinin ulaşabileceği yakın çevrede bulunup bulunmaması; eğitim için gerekli giderleri öğrencilerin ailesinin karşılama olasılığı; devletin/ özel kuruluşların sağladığı burs, parasız yatılılık, kredi gibi olanaklar.

4. İnsan gücü gereksinimi: İstenilen alanda istihdam ve iş olanakları. Ülkenin farklı alan ve düzeylerde saptanan insan gücü ihtiyacı.

5. Okul rehber öğretmeni ve sınıf öğretmeninin genel görüşü: Ölçüt ve durumlar dikkate alındığında, okul rehberlik uzmanları ve sınıf öğretmeninin genel değerlendirme sonucuna göre öğrencinin hangi program/alana yönelmesinin uygun olacağı hakkındaki görüşleri.

1.1.Yöneltme Çalışmalarının Tarihçesi

Yöneltme çalışmaları insanların yerleşik hayata geçmesi ve yapabilecekleri sürekli bir işe sahip olmaları ile başlamıştır denilebilir. Yapılan bu sürekli ve insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik işlerin devam ettirilebilmesi ancak yöneltme ve yetiştirme çalışmaları ile mümkün olabilmektedir. Başlarda basit babadan oğla olan mesleki beceri aktarımı XVIII. ve XIX. yüzyılda başlayan sanayileşmenin etkisi ile şekil değiştirmek zorunda kalmıştır. Karmaşıklaşan sosyal ve ekonomik hayatın yarattığı bir takım güçlükler aileleri, çocuklarını eğitmede ve yöneltmede etkisiz kılmıştır. Bu gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla daha sistemli, planlı ve profesyonel yöneltme ve beceri aktarımı çalışmalarının temelleri atılmaya başlanmıştır.

Planlı diyebileceğimiz ilk rehberlik çalışmalarının başlangıcı ve gelişmesinde A.B.D öncülük etmiştir. Rehberlik uygulamalarında ilk olarak meslek seçimi, iş bulma konularında işçi ve işverenlere yardımcı olma amaçlanmıştır. Daha sonra endüstriyel ve eğitim alanındaki gelişmelerin etkisi ile rehberlik hizmetleri bireyin eğitsel ve kişisel gelişimini de kapsayacak şekilde genişlemiştir (Yeşilyaprak, 2005).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, endüstrinin gelişmesi, insan gücüne duyulan ihtiyacı artırdığından işveren kuruluşları, işçi sendikaları ve bir kısım eğitimciler bu insan gücü ihtiyacını karşılamaya yönelik girişimlerde bulunmaya başlamıştır. İnsan gücünü nitelikli hale getirmek için mesleki eğitim çalışmaları planlamış ve bunun için

de öğrencilere, daha okulda iken çalışma hayatının şartları hakkında bilgi verecek bazı hizmet birimlerinin kurulması için girişimlerde bulunmuşlardır (Öcal, 2004).

1895 yılında George Merrill, öğrencilerine iş dünyasını tanıtmayı ve onların iş bulmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışma, 1898-1907 yılları arasında, Jesse Davis'in bir okuldaki meslek danışmanlığı girişimiyle sürmüştür. Yine 1907'de, amacı, öğrencilerin kişilik gelişimlerine yardım etmek ve öğrencilere mesleksel bilgi vermek olan bir rehberlik programı, Grand Rapids'teki okullarda uygulamaya konmuştur (Bakırcıoğlu, 1994).

ABD'de rehberlik hizmetleri eğitim sistemine ilk 1913 yılında alınmıştır. İlk olarak okul dışında ve mesleğe yerleşmeye yardım olarak başlayan rehberlik hizmetleri bu tarihten itibaren okullarda sistemli bir şekilde gelişmeye başlamıştır (Yeşilyaprak, 2005).

1908 yılında Frank Parsons'un Boston'da ilk meslek bürosunu kurmasıyla resmen başladığı kabul edilen mesleki rehberlik alanı, bu yüzyılın sonuna kadar bir çok değişim yaşamıştır. 1920-30'lu yıllardan yirminci yüzyılın ortalarına kadar servis-hizmet modeli, okullarda rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesinde kullanılmıştır. Esas olarak liseler için tasarlanmış olan bu model yönlendirme, psikolojik danışma, değerlendirme, havale etme, yerleştirme ve izleme gibi çeşitli rehberlik servisleri ile hizmet vermiştir. 1920'lerden 1960'lara kadar ağırlıklı olarak geleneksel modellerin uygulandığı dönemde okul yöneticileri, öğretmenler ve ebeveynler, psikolojik danışmanları eğitim ve öğretimle ilgisi olmayan biri olarak algılamışlardır (MacDonald ve Sink, 1999)

1960'ların başında, özellikle 1970'lerde, rehberlik ve psikolojik danışma programı kavramı ortaya çıkmıştır. Bu süreçte psikolojik danışmanın eğitime yardımcılık pozisyonu örgütlenmiş, ardışık, yapılandırılmış, kapsamlı rehberlik programlarına dönüşmüştür (Gysbers, Lapan ve Jones, 2002).

1.2. Ülkemizde Yönelme Çalışmaları

Ülkemizde yönelme uygulamaları ABD ve Avrupa ülkelerine nazaran çok yeni uygulamalardır. Fakat çocukların ve gençlerin ilgi ve yeteneklerine yönelik fikir ve düşünceler cumhuriyetin ilk yıllardan beri hükümet programlarında, milli eğitim şuralarında ve kalkınma planlarında sürekli konu edilerek gündemde tutulmuştur. Kanunlarımızda “yönelme” Türk Milli Eğitim'inin temel ilkelerinden biri olarak

belirtilmiştir. Ancak öğrencileri bir üst eğitim kurumuna, alana ve bir mesleğe yöneltme, bazı çabaların dışında sistemli bir şekilde yapılamamıştır. Ülkemizde öğrenciyi merkeze alan sistemli ve tutarlı bir yöneltme uygulamalarına son on yılda başlanabilmektedir.

ABD, 1950’lerde ülkemize askeri ve ekonomik gelişmemiz için yardımlarda bulunmaya başlamıştır. O yıllarda eğitim sistemimizin de yenileştirilmesi yolunda planlar hazırlanmış ve bu planlar gereğince bir yandan Amerikalı eğitim uzmanları eğitim sistemimizi incelemek üzere ülkemize gelmeye, bir yandan da bu alanda uzmanlaşmak üzere bazı eğitimcilerimiz ABD’ye gitmeye başlanmıştır. Öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıkları dikkate alma ve onların yeteneklerine uygun olarak en üst düzeye çıkarılmalarına kılavuzluk etme biçiminde bir rehberlik anlayışı bu uzmanların ülkemize gelişiyle başlamıştır (Kuzgun, 2000).

Yurdumuza gelen Amerikalı uzmanlardan Mathiesen, Rufi, Tompkins ve Beals eğitim sistemimizde yapılmasını gerekli gördükleri değişiklikler, (örneğin programlarda seçmeli derslere yer verilmesi, öğretimin mümkün olduğu kadar bireyselleştirilmesi ve öğrencilerin yetenek, ilgi ve gereksinimlerine göre düzenlenmesi) konusunda raporlar hazırlamış, seminer ve konferanslar düzenlemişlerdir (Kuzgun, 2000, 18).

Amerika’ya gönderilmiş ve orada incelemeler yapan Türk eğitimciler (Örneğin, Prof. Dr. Feriha Baymur ve Prof. Dr. Hasan Tan) de oradaki bilgi ve yaşantılarını ülkeye döndüklerinde uygulamaya dönüştürerek rehberlik hizmetlerinin gelişmesine yardımcı olmuşlardır. Bu eğitimcilerin çalışmaları eğitimimiz için öncü çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Yeşilyaprak, 2005).

Ülkemizde ilk mesleğe yöneltme çalışmalarına 1946 yılında Ankara’da Teknik Öğretmen Okulunda bir psikoteknik laboratuvarı kurularak başlanmıştır. Bu okulda, 1950 yılından itibaren sanat enstitüsü öğretmenlerine mesleğe yöneltme kursları düzenlenmiştir. Bu kurslarda yetişen öğretmenler de kendi okullarında mesleğe yöneltme kolları kurmuştur. Buralarda, öğrencileri, okulun gereksinimi, zeka ve mekanik kavrama testi sonuçları, doktor kanaati, öğrencilerin istekleri ve ana-babalarının meslekleri göz önünde bulundurularak, sanat dallarına seçme işlemi yapılmıştır (Binbaşoğlu, 2004).

Daha sonra 1951 yılında Çalışma Bakanlığı bünyesinde Ankara’da “Mesleğe Yöneltme” servisi kurulmuştur. Ardından İstanbul Belediyesi tarafından belediye otobüslerinde çalışacak şoförlerin mesleki kabiliyetlerini tespit etmek, şoför olarak başvuranlar arasında bir seçim yapmak amacıyla İstanbul İ.E.T.T de bir psikoteknik

laboratuvarı oluşturulmuştur. Ayrıca orduda, askerleri muhtelif sınıflara ayırmak için bu tür test tekniklerinden faydalanmaktaydılar (Telman,1991)

Ülkemizde 1960’lardan sonra planlı kalkınma dönemine girilmiş ve o tarihten sonra rehberliğin gereği, kalkınma planlarında da yer almaya başlamıştır. Kalkınma planlarında, gelişen ekonominin insan gücü gereksinimini karşılamak ve bireylerin verimli üreticiler olarak yetiştirilmesini sağlamak için bir yöntem olarak rehberliğe önem verildiği görülmüştür (Kuzgun, 2000).

1970 yılı okullarda programlı psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının başlatılması ve okullara rehberlik personeli ataması bakımlarından ülkemizde psikolojik danışma ve rehberliğin gelişimi sürecinde çok önemli bir yıl olmuştur. Milli Eğitim Temel Kanunu ile eğitimde «rehberlik ve yöneltme» ilkesinin benimsenmesi (MEB,1973) yöneltme açısından önemli bir gelişmedir.

1.3. Okullarda Yöneltme Çalışmaları

Okul, bireylerin eğitilmesi için oluşturulmuş planlı, hedefleri olan bir kamu kurumudur. Okullar toplumların, kültürel miraslarını gelecek nesillere aktarmada ve onları istedikleri özelliklere uygun bir şekilde yetiştirmede kullandıkları en önemli araçtır. Bugün okullar bireylerin geleceğe hazırlanmasında en çok fayda sağlayan kurumlar olarak nitelendirilmektedir. İlk ortaya çıkışlarından bu yana bu kurumlardan beklenen faydalar giderek artmış, çeşitlenmiş ve hala da artmaya ve çeşitlenmeye devam etmektedir.

Okul yaşamının bilindik fonksiyonlarından biri de bireyleri mesleğe hazırlamasıdır. Okulun bu fonksiyonu, dünya nüfusunun kalabalıklaşması, gelişen teknolojinin meslek sayısını artırması, mesleklerin gerektirdiği becerilerin karmaşıklaşmasından dolayı geçtiğimiz yüzyılın başlarında çok daha önemli hale gelmiştir.

Okul çağında ve okul hayatında çocuk, ileriki yaşamı için gerekli bilgi beceri ve değerleri kazanmaktadır. Meslek ifadesi ile ileriki yaşamı (kısmen olsa bile) söz konusu edildiği için meslek başarısının okul hayatında kazanılan bu bilgi beceri ve değerlerin niteliği ile yakından ilgili sayılması olağandır (Cepoğlu, 1975).

F. Parsons’un 1908 yılında açtığı “meslek bürosunda” iş arama yaşına gelmiş kişileri kısa zamanda, işe yerleştirme çalışmalarından olumlu sonuçlar alınmadığı görülünce insanlara, mesleki yeteneklerine uygun eğitim vererek onları çalışma

yaşamına hazırlamaya okul çağında iken başlanmasının daha doğru olacağı düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır. Böylece okullarda daha çok öğrencilerin eğitim türü, alan, ders seçimine ve mesleğe yönelmelerine yardımcı olmaya ağırlık veren rehberlik hizmetleri ortaya çıkmıştır (Kuzgun, 2004)

Psikolojik danışma hizmetlerinin önemli fonksiyonlarında biri olan yöneltme faaliyetleri ülkemizde ağırlıklı olarak okul sisteminde verilmektedir (Korkut, 2007). Eğitim sürecinden hemen sonra gelen mesleğe yerleşme problemi, kişinin yöneltme hizmetlerinden eğitim süreci içinde iken yararlanmaya başlamasıyla, hiç şüphesiz ki, ideal veya ideale yakın bir şekilde çözülmüş olacaktır (Cepoğlu, 1975).

Okulda mesleğe yöneltmenin amaçları öğrencinin kişisel özellikleri ve öğretim kademelerine göre değişir. Öğrencinin yaşı, zihinsel olgunluğu, özel yetenekleri, öğrencinin özel eğitime ihtiyaç duyup duymaması yöneltmenin amaçlarının belirlenmesinde belirleyici kişisel özelliklerden bazılarıdır. Okulun mesleğe yöneltmedeki amaçları anaokulundan, yükseköğretime doğru da farklılık gösterebilir (Kulaksızoğlu, 1999). Okul rehberlik programlarının amacı; öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel problemlerini çözmelerine yardımcı olmak, yeteneklerini fark ettirip geliştirmek, ilgi ve yeteneklerine uygun bir mesleği tanıyıp seçmelerine yardımcı olmaya çalışmaktır (Alpaslan, 1993).

1.3.1. Eğitim Kademelerine Göre Yöneltme Çalışmaları

Eğitim hemen hemen tüm ülkelerce kademeli olarak yapılandırılmış bir sistemdir. Bilinen en yeni sınıflama ile 4 öğretim kademesi; okulöncesi eğitim, temel eğitim, ortaöğretim ve yüksek öğretimdir. Bu eğitim ve öğretim kademelerini oluşturan okul türleri de, kreşler, anasınıfları, anaokulları okulöncesi eğitimi; ilköğretim okulları temel eğitimi; meslek liseleri, fen liseleri, anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri, spor liseleri, genel liseler, sosyal bilimler liseleri vb. ortaöğretime; yüksekokullar, fakülteler ve enstitüler yükseköğretime oluşturur gibi, ayrıca sınıflandırılabilir.

Yöneltme çalışmaları öğretim kademelerinin farklılıkları nedeniyle program ve etkinlikler açısından değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler, okulların yapı ve işlevlerinin, amaçlarının ve okullardaki öğrencilerin gelişim gereksinimlerinin birbirinden farklı olmasının, doğal bir sonucu olarak kabul edilir. Ancak yöneltme çalışmaları genel amaç ve ilkeler bakımından okul öncesi eğitimden yüksek öğretim basamağına kadar aynıdır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulanmasında öğretim kademeleri arasında meydana gelebilecek ayrılıklara işaret etmek üzere eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri (1) okul öncesinde psikolojik danışma ve rehberlik, (2) ilköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik, (3) ortaöğretimde psikolojik danışma ve rehberlik, (3) yüksek öğretimde psikolojik danışma ve rehberlik olarak gruplandırılabilir (Kepçeoğlu,1996).

Böylece aşağıda birbirinden amaç, yapı, işlev, işleyiş, öğrencilerin gelişim özellikleri, ihtiyaç ve sorunları açısından bariz farklılıkların bulunduğu ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde yürütülen yöneltme çalışmaları ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

İlköğretimde Yöneltme: 2552 sayılı Tebliğler Dergisi’nde İlköğretimin temel amaçları içerisinde, öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılması ve öğrencilerin meslekleri tanıyarak, seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (MEB, 2003b).

Temel eğitim okulları, beş yıllık ilkokullarla üç yıllık ortaokulların birleştirilmesinden meydana gelmiş sekiz yıllık eğitim kurumlarıdır. 1983 yılında çıkarılan 2842 sayılı yasa ile 1739 sayılı yasanın 22. Maddesinde değişiklik yapılarak “temel eğitim” kavramı yerine “ilköğretim” kavramı getirilmiştir. 1997 yılında çıkarılan ilköğretim kurumlarının yapısını ve işleyişini değiştiren 4306 sayılı yasa kapsamında ilköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşması ve bu okullardan mezun olanlara, ilköğretim diploması verilmesi kabul edilmiştir. Aynı yasada, öğrencilerin eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltileceği, yöneltmenin okul rehberlik örgütü tarafından yapılacağı ve Milli Eğitim Sisteminin bu yöneltmeyi yapacak biçimde yeniden düzenleneceği belirtilmiştir (MEB, 1973).

İlköğretim döneminde yapılacak mesleki rehberlik ve yöneltme faaliyetlerinin temel amacı, öğrencilerin tam olarak hangi mesleği seçeceğini belirlemek değil, ne tür yetenek ve ilgilere sahip olduğunun farkına varmasını ve kendisini tanıyıp gerçekçi tercihler yapmasını sağlamaktır. Bu dönemde bireyin, kendi ilgi ve yeterliklerinin farkına varıp bunları geliştirmeye yönelik bir üst eğitim türüne veya en uygun işe gitmeye karar vermesi gerekmektedir (Kuzgun, 2003).

Sekiz yıllık ilköğretimin ilk beş yılı (6-12 yaş) temel eğitimin I. dönemi, son üç yılı ise (12-15 yaş), II.dönemi olarak adlandırılır (Yeşilyaprak, 2005, 43). Bu iki

dönemde yürütülecek yöneltme çalışmalarını planlarken çocukların gelişim görevlerini bilmenin ve dikkate almanın yöneltmenin amaç ve ilkelerinin bir gereği olduğu söylenebilir. Bu nedenle aşağıda bu iki dönemde yürütülecek yöneltme çalışmalarının özelliklerini açıklamak bu araştırma açısından önemli görülmektedir.

İlköğretim okullarının birinci kademesinde (ilk 5 sınıfta); bu seviyede rehberlik görevini sınıf öğretmenleri yürütür (MEB, 2003b). Bu kademedeki eğitsel rehberlik hizmetlerine mesleki rehberlik hizmetlerinden daha çok yer verilir. Bu I. kademe dediğimiz 5 yıllık sürede çocuklara daha çok gelişim seviyelerine uygun okuma, yazma ve hesaplama gibi beceriler kazandırılır (Öcal, 2004). 6-12 yaşlarında çocuğun mesleki gelişim alanındaki temel ihtiyacı “çalışmayı öğrenmektir”. Bununla çocuğun genel olarak iş yaşamına, çalışmaya ilişkin olumlu tutumlar ve bazı beceriler geliştirmesi kast edilmektedir. Çocuğun bu dönemde kazanabileceği çalışma alanı ile ilgili bazı alışkanlıklar ve değerler, okul yaşamından iş dünyasına atıldığı zaman uyum sağlayabilmesinde ona yardımcı olacaktır. Zaten bu yaşlar meslekleri tanımaya, keşfetmeye başlama yaşlarıdır (Yeşilyaprak, 2005).

İlköğretimin birinci kademesinde bulunan çocukların ilgi ve yetenekleri, yaşlarının küçük olması ve aynı temel eğitimi alıyor olmalarından dolayı henüz ayrışmamıştır. Zaten temel eğitim verilen okullarda öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ayrışmasına imkan verecek ortamların hazırlanması pek düşünülmez. Bu dönemdeki çocukların çoğunun algıları henüz bazı sosyal gerçekler tarafından çarpıtılmadığı için her şeye ve herkese karşı olumlu bir tutum gösterirler. Bütün meslekleri değerli görmeleri bu olumlu tutumun meslekler için de geçerli olduğunun bir göstergesidir (Kuzgun, 1992).

Kuzgun (1992, 39-42) ilköğretim I. kademe öğrencilerine verilecek meslek rehberliğinin hedeflerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. Yetenekleri, ilgileri ve kişilik özellikleri hakkında bilgi edinmek üzere öğrencileri güdülemek ve bunun için gerekli olanakları hazırlamak,
2. Çocuğun, sahip olduğu benlik tasarısının, onun hayat yolunu ve meslek seçimini etkileyeceğini anlamasına yardımcı olmak,
3. Çocuğun okul başarısının, gelecekte seçeceği meslekle ilişkisini görmesine ve bu konuda gerçekçi beklentiler içinde olmasına yardımcı olmak.
4. Çocuğun, çalışma hayatında cereyan eden hızlı değişikliklerin, giderek daha ileri bir eğitim gerektirdiğini anlamasına yardımcı olmak

5. Çalışma hayatında tüm mesleklerin topluma yararlı olduğu bilincini geliştirmesinde çocuğa yardımcı olmak.

6. Bir alanda yapılan işin, üretilen ürünün başka alanlara da katkısı olduğunu çocuğun görmesine yardımcı olmak ve onun bu yolla olumlu iş değerleri kazanmasını sağlamak.

İlköğretimin ikinci kademesinde okul müdürlüğünce öğretim yılı başında bu sınıfların her şubesine bir “şube rehber öğretmeni” görevlendirilir (MEB, 2003b). İkinci kademe dediğimiz bu 3 yıllık sürede, öğrencilerin yetenek ve ilgilerini tanımaya ve onlara yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitim vermeye çalışılmalıdır.

İlköğretimin ikinci kademesinde bulunan genç birinci kademedeki bulunan çocuktan farklı olarak ilgilerinin, yeteneklerinin ve meslek değerlerinin daha çok farkına varmaya ve meslek tercihlerini bu alandaki bilgilerine dayandırmaya başlar. Bu kademedeki çocuk kendisi ve çevresindeki olanaklar hakkında birinci kademedeki çocuktan daha fazla bilgiye sahip olduğu için, bu çocuğun meslek tercihleri daha gerçekçi olmaya başlamıştır (Kuzgun, 1992)

Bu dönemde de önceki dönemde olduğu gibi, mesleki rehberlik çalışmalarının odak noktasını, çocuğun ya da gencin bir meslek tercihi yapması değil, onun mesleki gelişimiyle ilgilenmek oluşturur. Bu dönemdeki çalışmaların temel amacı gençlerin 12-15 yaş dönemine ilişkin mesleki gelişim görevlerini başararak bu süreci sağlıklı yaşamasına yardım olmalıdır (Yeşilyaprak, 2005). Bu dönemdeki yardımlar, gencin hem kendi ilgi ve yeteneklerini hem de mesleklerin özelliklerini tanıması yönünde araştırma yapmaya teşvik edilmesi şeklinde yapılmalıdır.

Bu dönemdeki yardımın amacı, gencin kendinde meydana gelen değişimi fark ettiğinde bundan endişelenmesini önlemek ve bunun onun büyümesi ve gelişmesi için gerekli olduğunu ona kavratmaktır (Crites 1969; Akt. Yeşilyaprak, 2005). İlköğretimin bu döneminde genç, kendisine ve mesleklere ilişkin yeni bilgi ve yaşantılar kazandıkça geleceğe yönelik mesleki tercihleri de değişecektir. Bu dönemde gencin farklı yaşantılar içine girerek kendini buralarda da tanımlaması başarılması gereken önemli bir gelişim görevidir. Bu sayede gencin kendi ve çevresi hakkında (mesleklere ilişkin) bilgi düzeyi artacak ve ileride daha isabetli karar verebilme anlayışını kazanabilecektir (Yeşilyaprak, 2005)

Bu dönemde verilecek rehberlik hizmetlerinin amaçları da şöyle özetlenebilir:

1. Gençleri eğitim ve çalışma alanları hakkında daha ayrıntılı olarak bilgilendirmek bunun için seçilmiş bir kaç meslek ya da eğitim kurumunu derinlemesine inceleyerek, öğrencilerin meslek inceleme yöntemlerini öğrenmesine yardımcı olmak.

2. Öğrencilerin doğru tercihler yapabilmeleri için, karar verme yöntemleri hakkında onları bilinçlendirmek ve mantıklı, sistematik karar verme becerileri geliştirmek.
3. Ortaöğretime devam etmeyecek bireylerin, niteliklerine uygun meslek alanlarına yönelmeleri için bireysel mesleki danışma yardımı sağlamak.
4. Ortaöğrenime devam edecekler için uygun eğitim alanlarına yönelmede yardımcı olmak (Kuzgun, 1992, 39-42).

İlköğretimde yöneltme hizmetlerinin rehberlik anlayışına uygun olarak yapılabilmesi için Yeşilyaprak'a (2005, 227) göre aşağıdaki ilkelerin benimsenmesi gerekir. Bu ilkeler:

1. Yöneltme 8 yılın sonunda verilen bir karar olmasına rağmen bu sonuca ulaştırın sürecin temel eğitimin tümünü kapsadığı unutulmamalıdır. Yöneltmenin sağlıklı olması çocuğun önceki yıllarda mesleki gelişim görevlerini başarmış olması ile mümkündür.
2. Yöneltme hizmetleri, okul öncesinden başlayarak 8 yıllık ilköğretim boyunca, çocuğun her alandaki gelişiminin izlenerek, özellikleri, ilgi ve yeteneklerinin gerçekçi olarak tanınip ortaya konmuş olmasını gerektirir.
3. Yöneltmede ailenin beklentileri, koşulları ve çevrenin olanakları dikkate alınmalıdır.
4. Bu işlevin gerçekleştirilmesinde, üst öğrenim alanları, iş ve meslek olanakları hakkında yeterli, doğru ve güncel bilgiye ihtiyaç vardır.
5. Yöneltme hizmetleri tüm öğrencilere yöneliktir. Başarılı-başarısız, zengin-fakir, özel eğitim gerektiren-gerektirmeyen,... gibi farklı niteliklere sahip her çocuk için "gelişimine en uygun" alternatiflerin sunulması esastır.
6. Yöneltmede sadece örgün üst öğretim kurumları değil, yaygın eğitim kurumları, iş ve meslek alanları gibi farklı seçenek ve alternatifleri dikkate almak gereklidir.
7. Yöneltmede ailenin, öğretmenlerin, uzmanların ve öğrencinin görüşleri dikkate alınır. Son karar öğrencinin ve ailenindir. Okul bu konuda karar için gerekli bilgiyi sağlamak ve alternatifleri göstermekle yükümlüdür. Öğretmen öğrenci adına seçim yapmak hak ve yetkisine sahip değildir. Sadece alternatifleri ve olası sonuçlarını göstererek, zorlayıcı olmadan öneride bulunabilir.
8. Bu hizmetlerin gerçekleşmesinde öğretmenlerin ve velinin öğrenciyi, öğrencinin de kendisini yeterli ve gerçekçi bir biçimde tanıması esastır.
9. Yöneltme sürecinde öğrencinin ilgi, yetenek, özellik ve ihtiyaçları esas alınır.

10. İlköğretim süreci içinde, öğrencinin gözlem ve değerlendirmeler sonucunda yetersiz yönlerinin desteklenmesi ve üstün yönlerinin de zenginleştirilmiş programlarla geliştirilmesi, bu sürecin sonundaki kararın isabetli olmasına yardımcı olacaktır.

11. Yöneltilme hizmetlerinin sonuçları izlenmeli, programın hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı sürekli olarak değerlendirilmelidir.

12. Yöneltilme sürecinde verilen karar “kesin ve değişmez” olarak algılanmamalıdır. Bireyin kendisine ve mesleklere ilişkin değerlendirmeleri ve koşulların değişmesi, yapılan seçimin değişmesine yol açabilir. Bu nedenle ortaöğretimdeki yaygın ve örgün eğitim kurumları yatay ve dikey geçişlere olanak verecek şekilde düzenlenmelidir.

Ortaöğretimde Yöneltilme: 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun "Ortaöğretimde yöneltilme" başlıklı 30'uncu maddesinde "Yöneltilme temel eğitimde başlar, yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltilmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder. Yöneltilme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Millî Eğitim Bakanlığı'na düzenlenir." hükümleri yer almaktadır (MEB, 1973).

Ortaöğretim 15-18 yaş grubu gençleri kapsayan, meslek liselerinde mesleki eğitim vererek onlara bir meslek kazandırmayı ve genel liselerde akademik eğitim vererek onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Ortaöğretim devresinde öğrenciler, milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, asgari ortak bir genel kültür ile birlikte, ilgi ve yeteneklerine göre “yüksek öğretime”, “hem mesleğe, hem yüksek öğretime” veya “hayata ve iş alanlarına” hazırlanırlar” (Yeşilyaprak, 2005).

Orta öğretimin amaçları arasında, ergenin kişilik bütünlüğünü kazanması, özel yeteneklerini geliştirmesi, kendini dil ve sanatla ifade edebilmesi, yüksek öğrenime hazırlanması, yetişkinlerin iş dünyasına hazırlanması ağırlık kazanmıştır (Tan, 2000).

Yönlendirmede, öğrenciye kendi kişisel özellikleri, çeşitli meslekler ve genel eğitim hakkında bilgi verilir. Öğrencilerin ilgi, yetenek ve gereksinimleri doğrultusunda uygun eğitim programlarına, alanlara, mesleğe, işe ve hayata yönelmeleri sağlanır. Orta öğretimde yönlendirme yalnız meslek seçmeye, işe yönelik olmamalı, ayrıca yönlendirme; yüksek öğretime de hazırlık oluşturacak şekilde olmalıdır. Orta öğretimde yönlendirmede; öğrenciye, projeler yaptırılarak araştırma yapma alışkanlığı, grup

çalışmaları yaptırarak birlikte çalışma ve tartışma alışkanlığı verilmelidir (Özgüven, 2000).

Lise yılları, gençlerin yaşamlarının bundan sonrası için karar vermek durumunda kaldıkları zor yıllardır. Liseden mezun olan genç ya iş yaşamına atılacak ya da bir üst öğrenime yönelip belli bir meslek için eğitimini sürdürecektir. Bu karar hangi yönde verilirse verilsin gencin yaşamının geri kalanını tümüyle etkileyecektir. İşte mesleki gelişim konusunda gençlere verilecek olan yardımlar, bu kararın birey için en uygun ve doğru bir karar olması ihtimalinin artırılmasını amaçlamaktadır (Yeşilyaprak, 2005).

Yeşilyaprak'a (2005, 234) göre lise yıllarında ergene sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin aşağıdaki yönlerden onun meslek gelişimine yardımcı olması gerekir:

1. Lisedeki programlar içinden kendine uygun branşı/dalı seçmeleri, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun seçmeli dersleri ve ders dışı etkinlikleri seçmeleri.
2. Kendi ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun meslek/iş alternatifleri ve koşulları hakkında doğru ve geçerli bilgiler edinmeleri.
3. Kendi ilgi, yetenek, özellik ve koşullarına uygun üst öğrenim alternatifleri hakkında bilgi edinmeleri.
4. Eğitsel ve mesleki kararlarını uygulanabilirlik ve kendine uygunluk açısından gerçekçi olarak değerlendirebilmeleri.
5. Düşündükleri üst öğrenim ve meslek alternatifleri açısından kendi güçlü ve sınırlı yönlerinin farkında olmaları.
6. Mesleki karar vermede kişisel değerlerin (önceliklerin) önemini kavramaları.
7. Mesleki kararda kişiyi sınırlayan etkenleri (ülkedeki eğitim/iş olanakları, bölgesel farklılıklar, bireysel özellikler vb.) dikkate almaları.
8. Üniversite sınavına hazırlanmaları.
9. Liseden sonra iş yaşamına atılacaklar için iş olanakları araştırma, işe girme ve yerleşmeleri.
10. Yaptığı seçim / aldığı kararları gerçekleştirmede bireysel sorumluluklarını kabul etme ve üstlenmeleri.
11. Mesleki sorumlulukların getireceği stresleri, iş yaşamının güçlüklerini anlamaları.
12. Mesleki kararların aileyi de içermesine çalışma, çıkabilecek çatışmaları önleme, uzlaşmalarına yardım.

Kuşkusuz bu amaçlar okulun niteliğine, öğrencilerin mesleki gelişim düzeylerine göre az çok farklılıklar gösterebilirler. Bazı amaçlar üzerinde yoğunlaşılabilir.

1.3.2. Problem Alanlarına Göre Yönelme Çalışmaları

İlköğretim okullarında yürütülen yönelme çalışmalarının hedefinde öğrencilere ilgi ve yeteneklerine uygun üst öğretim kurumlarını ve meslekleri tanıtarak onları seçeneklerden haberdar etmek vardır. Yönelme çalışmalarının bu hedefini gerçekleştirmek için kullandığı rehberlik türleri iki başlık altında toplanabilir. Bunlar eğitsel rehberlik çalışmaları ve mesleki rehberlik çalışmalarıdır. Aslında yönelme çalışmaları bir bütün olarak düşünülür ve bir alanda yürütülen çalışmalar diğer alanla da ilgili olarak görülür. Yani eğitsel rehberlik ile ilgili bir sorun, aynı zamanda mesleki rehberlik ile ilgili bir soruna dönüşebilmektedir. Buna rağmen aşağıda yapacağımız ayırım sadece inceleme ve konunun daha iyi anlaşılmasında kolaylık olması içindir.

Eğitsel rehberlik: Bireye eğitim sürecinde yaşadığı bütün sorunlarla ilgili olarak verilen psikolojik yardımlar eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma adı altında toplanabilir. Eğitim-öğretim ve öğrenme ile ilgili problemler günümüzde her bireyin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının önemli bir kısmı doğrudan doğruya öğrencilerin öğrenmeleri sırasında karşılaştıkları eğitsel sorunlarla ilgilidir (Kepçeoğlu, 1996).

Bireyin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç, kişilik yapısı ve mevcut imkan ve şartlara uygun bir öğrenim dalı seçip bu öğrenim dalında başarı ile ilerlemesini sağlamak için yapılan psikolojik hizmetlere eğitsel rehberlik ve danışma denir. Eğitsel rehberliğin temel amacı, öğrencinin okulda iyi bir öğrenim uyumu sağlamasına ve eğitsel gelişmesine yardım etmektir. O halde eğitsel rehberlik ve danışma, bir bireyin öğrenimle ve öğrenme ile ilgili olarak karşılaştığı problemlerle uğraşır. Öğrenim ve öğrenme ile ilgili problem alanları şöyle gruplandırılabilir:

- a) Öğrencinin bir okul seçmesi ve bu okula girmesi,
- b) Girdiği okuldaki dallardan birini ve seçmeli derslerden kendisine yararlı olacakları seçmesi,
- c) Seçtiği okul ve derslerde gerekli başarıyı sağlayabilmesi,
- d) Bu başarıyı sağlamada gerekli ders çalışma teknik ve alışkanlıklarını kazanması,
- e) Derslerde karşılaştığı güçlüklerin giderilmesi,

- f) Üstün yetenekli öğrencilerin zamanında ortaya çıkartılması ve yetenekleri ile ilgili olarak gelişmelerinin sağlanması,
- g) Özel eğitime muhtaç özürlü ve yavaş öğrenen çocukların zamanında keşfedilip özürlerine uygun bir eğitim programına yönlendirilmeleri (Tan, 2000, 104).

Eğitsel rehberlik hizmetleri kapsamında ele alınacak konular incelenirken okulöncesi eğitim ve ilköğretimin başlangıcında okula uyum; ilköğretimin I. döneminde okul ve sınıf kurallarının öğretilmesi ve yönergeleri izleme, etkin çalışma alışkanlıklarını kazanma; ilköğretim II. döneminde üst eğitim kurumlarını inceleme, plan yapma ve yürütme; ortaöğretim döneminde ise üniversite sınavına hazırlanma gibi konulara ağırlık verilmiştir. Ancak bu etkinliklerin tümü, her eğitim kademesinde geçerli ve gereklidir (Yeşilyaprak, 2005, 116).

Öğrencileri okul durumlarına ve eğitim programlarına yönlendirmede rehberlik uzmanının rolünü Özoğlu (1982, 99) “Her öğrenciye ait önemli bilgileri toplamak ve bilmek, okuldaki veya okullardaki farklı eğitim programlarını ve özelliklerini bilmek, farklı eğitim programlarını ve dersleri öğrencilere etkili bir biçimde tanıtmak ve mümkünse bilgi aktarma yerine daha etkili ve öğrencilerin aktif olarak katılacakları yöntemleri kullanmak, ayrıca yeni öğrenciler için okuldaki diğer elemanlarla beraber bir yönlendirme ve duruma hazırlama programı hazırlamak ve yürütmek” şeklinde olduğunu belirtmektedir.

Eğitsel rehberlik hizmetlerinde genel olarak sınıf rehberliği yöntemi benimsenir ve bu hizmet öğrencilere tek tek değil, gruplar halinde sunulur. Ancak ihtiyaç duyan öğrencilere bireysel sunum da gerekebilir. Eğitsel rehberlik hizmetleri, öğrencileri süreç içinde sürekli olarak izler, onların karşılaştığı eğitsel güçlükleri tespit eder, elde ettiği verileri başka verilerle destekler ve sonuca yönelik değerlendirmeler yaparsa kendini sürekli olarak geliştirmiş olacaktır. Bu hizmetlerin yürütülmesinden okulda rehberlik uzmanları sorumludur ancak uzman yoksa, okul yönetimi, öğretmenlerine Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden yardım ve destek aldırmalıdır (Yeşilyaprak, 2005).

Mesleki rehberlik: Meslek, insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000, 3).

Çağdaş eğitim anlayışı bireylere, üretken ve gelişmeye açık nitelikleri kazandırmayı amaçlar ve bireyin kendi potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleği seçerek ülkesinin kalkınmasına katkıda bulunmasına önem verir. İşte, eğitim sürecinde uygun mesleği seçme konusunda bireye yapılan bu yardımlar “ Mesleki Rehberlik” kapsamında yer alır. Gençlerin kendi kişisel özellikleri ve çeşitli meslekleri tanımaları, kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleri “mesleki rehberlik” olarak tanımlanabilir (Yeşilyaprak, 2005).

Bu hizmetler okullarda, rehberlik alanında yetişmiş uzmanlar, öğretmenler ve diğer ilgililerin yardım ve işbirliğiyle yürütülür. Mesleki rehberlik ve yönlendirme hizmetleri:

- 1- Bireyi (öğrenciyi) tanımayı
- 2- Meslek alanlarını tanımayı
- 3- Bireyin kişisel nitelikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında

bağlantıyı kurarak kendine uygun bir mesleği seçmesine yardım etmeyi içerir (Yeşilyaprak, 2005, 191).

Meslek rehberliğinin ve danışmanlığının birincil amacı, bireylerin kendilerini elden geldiği kadar zengin, ayrıntılı, gelişmiş ve gerçekçi bir şekilde tanımlarına yardımcı olmaktır. Bu sayede bireylerin çevrelerini de daha etraflı bir biçimde algılamaya istekli olacakları ve algılarını çarpıtmadan, kararlarına dayanak yapacaklarına inanılmaktadır. Kendini tanıyan ve çevreleri hakkında da doğru ve ayrıntılı bilgi sahibi olan kimseler, karar verirken doğru seçeneği bulmada zorluk çekmeyeceklerdir (Kuzgun, 2000).

“Mesleki yönlendirme yalnız belli yaşlardaki öğrencilere belli yıllarda götürülen bir yardım olmamalıdır” ilkesinden yola çıkılarak mesleki yönlendirme konusunda son yıllarda sıkça uygulanan mesleki gelişme (vocational development) kavramı üzerinde durulmaktadır. Bu kavram, mesleğe yönelme, meslek seçimi, mesleğe giriş, mesleğe uyum, meslekte gelişme ve meslekte emekli oluşu kapsayan bir kavramdır. Bu açıdan ele alındığında mesleki yönlendirme okul sürecini aşan, bireyin kariyer gelişimini izleyen bir hizmet yelpazesi olarak algılanmalıdır (Arslan ve Kılıç, 2000).

Öğrencilere mesleksel gelişme anlayışı çerçevesinde okullarda sağlanacak mesleksel rehberlik etkinliklerinde üzerinde durulması gereken hususlar araştırma bulgularının ışığında şunlar olmalıdır: (Hampheys, Traxler ve North, 1967; Akt. Özoğlu, 1982, 100).

Okul programları ve etkinlikleri içinde mesleksel gelişime önem vererek;

- a. Öğrencinin okul yaşamının erken yıllarında çalışmalar başlatılmalıdır.
- b. Mesleğe yöneltme için sürekliliği olan bir program seçilmelidir.
- c. Gelişme ve olgunlaşma vurgulanmalıdır.
- d. Belirli bir mesleği zamanından önce seçme baskısından bireyi kurtarmaya çalışılmalıdır.
- e. Öğrencinin psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin geniş ölçüde bilgi sahibi olunmalıdır.
- f. Belirli bir meslek ya da iş yerine meslek seçme ve hazırlama konusu *kariyer* kavramı içinde ele alınmalıdır.
- g. Öğretim, bireyin meslek seçmesi gibi kısıtlı bir iş ya da eylem için olmaktan çok mesleksel gelişim kavramı içinde ele alınmalıdır.

Mesleki rehberlik (Vocational Guidance), kavramı 1970'li yıllarda kariyer rehberliği ve psikolojik danışmanlığı (Career Guidance and Counseling) olarak anılmaya ve daha fazla yaşam boyu verilen bir hizmet olarak ele alınmaya başlamıştır (Herr ve Cramer, 1996).

Kariyer kavramı, bireyin toplumda üslendiği rolleri ve bütün rollerdeki gelişimini içermektedir. Meslek sahibi oluncaya kadar geçirilen yaşantılar, meslek edindikten sonraki görevler, boş zaman faaliyetleri kariyer danışmanlığının konuları arasındadır (Kuzgun, 2000). Bu nedenle günümüzde meslek seçimi yerine kariyer gelişimi üzerinde durulmaktadır (Ültanır, 2003).

Herr ve Cramer'e (1992) göre son yıllarda uğraşların seçimine odaklanan mesleki rehberlik, kariyer gelişiminin tüm yönlerini kapsamıştır. Böylece eğitsel planlama, kişisel gelişime ve kariyer seçimlerine ek olarak başarılı bir yaşamı da dikkate almaya başlamıştır (Akt. Ültanır, 2003, 76).

Toplumdaki iş gücünün, çalışma yerlerinin değişmesi kariyer danışmanlığı alanındaki ihtiyaçları da artırmıştır. Kariyer danışmanlığının amaçları, bireylerin meslek seçimleri ve mesleğe uyumdur. Türkiye'de psikolojik danışmanlık sağlık, endüstri ve eğitim kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Kariyer rehberliği en yaygın olarak liselerde 9. sınıflarda yapılan bransa yönlendirmelerde, çeşitli ölçeklerle bireylerin tanınmasında kullanılır. Federal Almanya'da meslek danışmanları meslek eğitimi olanakları, mesleklerde arananlar, mesleklere nasıl ulaşılabilceği, işletmeler, iş piyasaları vb. konularında gençlere bilgi vermektedir (Ültanır, 2005).

Temel amacı; birbirinden farklı özellikleri, birbirinden farklı zeka alanları olan bireyleri, kendi özellikleri ve zeka alanlarına en uygun mesleğe yönlendirebilmek olan mesleki rehberlik hizmetleri ülkemizde, rehber öğretmenlerin liderliğinde, öğretmen ve diğer ilgililerin yardımıyla gerçekleştirilmektedir (Yıldız, 2005).

Eğitsel ve mesleki yönlendirme hizmetinin sağlıklı yapılabilmesi için bireyin psikolojik özelliklerinin de rehberlik uzmanları tarafından incelenmesi ve gerek eğitsel, gerekse mesleki kararlarda bu bilgilerin göz önünde tutulması gerekmektedir. Çünkü günümüzde öğrencilerin yaşadığı eğitsel ve mesleki problemler birlikte ele alan kariyer danışmanlığı kavramı üzerinde durulmaktadır. Bu tür rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden, uyguladıkları programlar yoluyla çocuklara, kendini tanıma, kişiler arası iletişim becerilerini geliştirme, yaşam ve kariyer planlama yetkinliğini kazanma, öğrenci yerleştirme kaynaklarını tanımlama ve kullanma ve şu an ve gelecekteki olası yaşam rollerine hazırlanma ve aile, iş, eğitim ve aktivitelerle ilgili düzenlemeler gibi konularda destek vermesi beklenmektedir (Yaylacı, 2007).

1.4. Problem

İçinde bulunduğumuz yüz yılın en belirgin özelliği hızlı ve sürekli bir değişime sahne olmasıdır. Teknolojik, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlardaki sürekli değişimler, sadece yaşam biçimimizi değiştirmekle kalmayıp, yaşamımızın her alanına önemli etkileri olan meslek seçimini de karmaşık bir durum haline getirmiştir. Meslek seçimi, aynı zamanda evlenilecek eşin, yaşanacak mahallenin, yaşanılacak evin, çocukların eğitim alacağı okulların seçimi gibi pek çok boyutta bireylerin yaşamında önemli etkilere yol açacağından, eğitim ve meslek seçiminin üzerinde önemle durulmalıdır.

İnsan emeğini israf etmeden etkin olarak kullanabilmek, yıllarca, ülkelerin ekonomik planlamalarında yer alan başlıca konulardan olmuştur. Bireylerin ilgilerine yeteneklerine uygun, severek çalışabilecekleri mesleklerde istihdam edilmesinin verimliliği artıracığı tartışılmaz bir gerçektir. Bu sebeple mesleki yönlendirme yapmak, ekonomik politikalar çerçevesinde önemli bir ihtiyaçtır. İnsanlarımıza en yeni mesleki yeterlilikleri kazandırarak yeni ortaya çıkan iş alanlarının iş gücü taleplerini karşılamak, gençleri ekonomik açıdan katma değeri yüksek mesleklere yönlendirmek ve bu meslekleri onlara sevdirmek toplumsal ve ekonomik gelişimimiz için önem taşımaktadır.

Belli yeteneklere sahip olan çok sayıda insana gerek duymakta olan bir toplum, bu tür yetenekleri sadece seçerek elde etme yöntemlerine bağlı kalamaz. Böyle bir toplum, bu yetenekleri erkenden geliştirmek ve bu yetenekler için oldukça uzun sürelerle planlı ve programlı bir eğitim yapmak için gerekli girişimlerde bulunmak zorundadır (Bloom, 1998, 251).

Bugün meslek seçimi, dolayısıyla mesleğin seçimi aşamasında yapılan rehberlik faaliyetlerinin durumu problem haline gelmiştir. Eğitim süreci içerisinde bir kısım öğrencilerin; genellikle ilgi ve yeteneklerinin hangi eğitim türü ve meslek alanına daha uygun olduğunu bilmeden, meslekleri tanımadan, arkadaş grubunun veya ailesinin etkisinde kalarak meslek seçtikleri saptanmaktadır. Birey zaman içerisinde bu şekilde seçtiği mesleğin kendine uygun olmadığını görerek pişman olmakta veya öğrenimini yarıda kesmekte ya da öğrenimini tamamladıktan sonra tekrar yeni bir öğrenim hayatına girişmektedir. Bu durum birey için zaman ve emek kaybı oluşturmaktadır (Bilge, 2007).

Günümüzde işinde başarılı olamayan, iş arayan insan sayısının oldukça fazla olması, seçim yapılabilecek iş ve mesleklerin sayısının on binlerle ifade edilmesi, meslek seçiminin ne kadar güç bir iş olduğunun, doğal olarak mesleğe yöneltme hizmetine duyulan ihtiyacın da ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir (Razon,1983).

Gelişmiş ülkeler, vatandaşlarının meslek seçiminde doğru kararlar verebilmeleri ve istihdam alanlarının talep ettiği insan gücü ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çok ciddi kaynaklar ayırmakta ve projeler üretmektedir. İş gücünün etkili bir şekilde istihdam edilmesi ülkemizde, cumhuriyetin ilk yıllarından beri kalkınma planları ve ekonomik planlamalarda sıkça dile getirilmiş bir sorun olsa da ancak son otuz yıldır ciddi kaynak ayrılmaya ve proje üretilmeye başlandığı söylenebilir (Bilge, 2007).

Eğitim süreci içinde öğrencilerin ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda, aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları dikkate alınarak, üst öğrenime, belli eğitim ve iş/meslek alanlarına yönlendirilmeleri rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev olmuştur. Özellikle VIII eğitim Şurası'ndan günümüze dek toplanan eğitim şuralarında bu işlev önemle vurgulanmış, okul rehberlik hizmetlerinden bu yönde etkili olması beklenmiştir (Yeşilyaprak, 2005).

Türkiye 1970'li yılların başından beri öğrencilerin %35'ni genel eğitime, %65'ni de mesleki-teknik eğitime yönlendirmeye çalışmaktadır. Ancak, 30 yılı aşkın bir süredir bu hedefe ulaşılması için sarf edilen çabalardan beklenen sonucun alınmadığı da açıktır. 1973-1974 öğretim yılında 549 bin lise öğrencisinin %45'i mesleki ve teknik

liselerde okumuştur. 2006-2007 öğretim yılında ise 3 386 717 lise öğrencisinden mesleki ve teknik liselerde öğrenim görenlerin oranı %36,3'dür (TÜİK, 2008). Kalkınma planlarında sürekli yer almasına ve önemli kaynaklar harcanmasına rağmen 30 yıldır gelişme sağlanamayan bir politikanın sorgulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır (MEB, 2006a, 16).

Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçildikten sonra ilköğretim öğrencilerinin üst eğitim türleri ve meslek alanlarına yönltilmesi konusunda çalışmalara hız verilmiştir. İlköğretim okullarında yönlendirme sürecini araştırma projesi kapsamında Avrupa Birliği ülkelerinde yönlendirme sürecini inceleme çalışmaları sürdürülmüştür (MEB, 2001). Çalışmalar neticesinde 2552 sayılı İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi hazırlanmış ve 2003-2004 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2003a).

Yöneltilme Yönergesi'ne göre anasınıfından başlayarak her öğrenciye ait bir öğrenci dosyası tutulması ve öğrencinin 6. 7. ve 8. kademedeki dersine giren öğretmenleri tarafından çoklu zeka alanlarına ait yeteneklerinin, ilgilerinin ve kişilik özelliklerinin gözlenip bunların sınıf gözlem formlarına kaydedilmesi öngörülmektedir. Sekizinci sınıf sonunda şube rehber öğretmenleri tarafından rapor haline getirilen gözlem sonuçları yöneltilme öneri kurulunu oluşturan kişilerce (okul yönetimi, branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, veli ve öğrenci) görüşülerek değerlendirilmektedir. Sonuç olarak öğrenci sekizinci sınıfın sonunda akademik, mesleki ve teknik veya güzel sanatlar eğitim programlarından birine yönlendirilmektedir (Çevik, 2008).

2003 yılında uygulamasına başlanan ilköğretim okullarındaki mesleki yönlendirme çalışmaları ile ilgili gözlemlerimiz bize, uygulayıcıların (yönetici, rehber öğretmen, öğretmen) bu çalışmaların etkililiği hakkında sık sık tartıştıklarını ve bu konuda bir araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Uygulamanın etkililiği tartışmasına yol açan muhtemel sebepler şöyle sıralanabilir:

1- Şube öğretmenlerinden doldurmaları istenen sınıf gözlem formları çok iyi bir gözlem becerisi gerektirmektedir. Bu formları doldurması istenen öğretmenlerin bu beceriye ne düzeyde sahip oldukları bilinmemektedir.

2- Öğrenci sayılarının fazla oluşu okul rehber öğretmenlerinin yükünü artırmaktadır. Özen ve dikkat gerektiren hesaplamalar çok zaman alacağından diğer hizmetler aksayacaktır.

2- Öğrencinin gözlem formu sonuçlarının Çoklu Zeka Kuramı'na göre hangi zeka alan ya da alanlarına karşılık geldiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu işlem çoğu zaman göz ardı edilmekte ya da gelişigüzel yapılmaktadır.

3- Okul rehber öğretmenleri ve şube öğretmenlerinin karar verebilmek için mesleki yönlendirme alanında yeterli bir bilgi birikimine sahip olup olmadıkları bilinmemektedir.

4- Rehber öğretmenin bulunmadığı ilköğretim okullarında yönlendirme hizmetleri sağlıklı bir şekilde yürütülememektedir.

5- Öğrenci ve velinin mesleki yönlendirme çalışmalarına katılımının sınırlı olması Yönelme Öneri Formu'ndaki tavsiyelere itirazlara yol açmakta ve önerinin kabul edilebilirliğini zayıflatmaktadır.

6- Öğrenciler kendilerine önerilen eğitim türlerine gittiklerinde bazen çeşitli bahanelerle (kontenjanımız dolu, eğitim bölgemizden değilsin, diploma notun yeterli değil vb.) kayıtları yapılmamaktadır.

Literatür incelemelerimizde okullarımızda uygulanan yönelme çalışmaları ile ilgili araştırmalarda konunun çok genel bir çerçevede ele alındığı, sadece ilgili kişilerin (öğretmen, öğrenci, veli) görüşleri alınarak durum tespiti yapılmaya çalışıldığı ve tespit edilen mevcut durumla Avrupa ve ABD'deki yönelme çalışmalarının durumunun karşılaştırıldığı görülmüştür (Ülkü, 2005; Arslan ve Kılıç, 2000). Yönelme çalışmalarından beklenen sonuçların alınıp alınamadığını tespit etmek için yapılan araştırmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, yönelme hizmetleri ile ilgili problemlerin çözümü için hazırlanmış ve uygulanmakta olan bir yönergenin nasıl sonuçlar doğurduğunu spesifik olarak ortaya koymaya yöneliktir.

Çünkü, Herr ve Cramer'e (1996, 382) göre eğitimsel kararlar, daha sonra tekrar gözden geçirilebilir olmalarına rağmen, oldukça büyük önem arz eder. Öğrenciler üst öğrenim programlarına yerleştiklerinde, bilseler de bilmeseler de, belli iş alanlarının ve eğitim programlarının dışında kalma olasılıklarını artırmaktadırlar. Dolayısıyla ilköğretimde yönlendirme yapılırken, bireyin doğru bir tercihte bulunabilmesi için gereken yardım sistematik ve profesyonelce yapılmalıdır.

Böylece ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin gidebilecekleri eğitim türlerini belirlemelerine yardımcı olmak için hazırlanan Yönelme Öneri Formlarındaki sonuçların, öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimlerine etkilerinin incelenmesi çalışmanın problemi oluşturmuştur.

1.5. Amaç

Araştırmanın genel amacı, öğrencilerin ilgi, yetenek, kişilik özellikleri, akademik başarısı, katıldığı sosyal ve kültürel etkinliklerine yer verilerek hazırlanan Yönelme Öneri Formlarının, öğrencilerin üst okul türü ve alan seçimlerine, bu eğitim türü ve alan seçimlerinin ilgi ve yeteneklerine uygunluğuna ve seçimlerinden memnuniyetlerine yönelik etkilerini incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Adına Yönelme Öneri Formu hazırlanan öğrencilerin ne kadarı bu formlarda önerilen eğitim türlerine gitmektedir?

2- Öğrenciler öğrenim gördükleri eğitim türlerini seçerken hangi faktörleri ne sıklıkla dikkate almaktadır?

3- Öğrenciler öğrenim gördükleri alanları seçerken hangi faktörleri ne sıklıkla dikkate almaktadır?

4- “Ailenin isteği” “Sınav sonucu” ya da “YÖF önerisi” faktörleri dikkate alınarak seçilen eğitim türleri ile YÖF’te önerilen eğitim türlerinin uygunluğu nasıldır?

5- Gidebilecekleri eğitim türünü “ailenin isteği” “sınav sonucu” ya da “YÖF önerisi” faktörlerini dikkate alarak seçen öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumu nedir?

6- Öğrenciler, öğrenim görmekte oldukları eğitim türünü ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun bulmakta ve bu eğitim türünden ne derece memnundur?

7- Öğrenciler, öğrenim görmekte oldukları alanı ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun bulmakta ve bu alandan ne derece memnundur?

8- YÖF’teki öneriyi dikkate alarak eğitim türü seçen öğrenciler öğrenim gördükleri eğitim türünü ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun bulmakta ve bu eğitim türünden ne derece memnundur?

9- YÖF’teki bilgileri dikkate alarak alan seçen öğrenciler öğrenim görmekte oldukları alanı ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun bulmakta ve bu alandan ne derece memnundur?

10- Öğrenim görülen eğitim türü ve alana göre öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ve alanı ilgi ve yeteneklerine uygunluk değerlendirmeleri nasıldır?

12- Öğrenim görülen eğitim türü ve alana göre öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ve alandan memnuniyet değerlendirmeleri nasıldır?

1.6. Önem

Sekiz yıllık temel eğitimin sonunda öğrencinin, üst öğretime devam edip etmeyeceği, edecekse hangi alana yöneleceği mesleki gelişim sürecinde en kritik kararlardan biridir. Bu yüzden öğretmen, ebeveyn ve toplum tarafından eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin bu noktadaki işlevi çok daha önemli görülmektedir (Yeşilyaprak, 2005, 227). Yönlendirmede yaşanan problemlerden dolayı özellikle akademik (genel) ortaöğretime yoğun talep oluşmakta, gereksiz yığılmaları beraberinde getirmektedir. Bu da insan kaynaklarının heba edilmesine neden olmaktadır. Özellikle ilköğretimde başarılı olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun akademik liselere yönlendirildiği görülmektedir (Üstün, 2005).

Tüm ortaöğretim kurumlarına göre 2006 öğrenci seçme sınavı (ÖSS) sonuçlarına bakıldığında; 1.537.374 öğrencinin ÖSS'ye başvurduğu, bu öğrencilerden 1,510,411'inin sınava girdiği, sınava giren öğrencilerin yalnızca 176.194'ünün bir lisans programına yerleştirildiği ve ortalama 1.334.217 öğrencinin de açıkta kaldığı görülmektedir (OSYM, 2006).

“...Bu durum vasıfsız bir iş gücünün istihdamı sorununu gündeme getirmektedir. Ülkemizde iş ve meslek seçimi ve mesleki eğitim kurumlarının tercihi, sistemli bir yöneltmeye bağlı olarak yapılmadığından bu tip tercihler büyük ölçüde, rastlantılara ya da zorunluluklara bağlı yapılmaktadır. Bireylerin istemeden ya da rastlantısal olarak seçtikleri mesleklerde çalışıyor olmaları; sık sık iş değiştirme, işinden memnunu olamama; dolayısıyla isteksiz çalışma ve verim düşüklüğü, mesleki yenilikleri izleyememe gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar, çalışılan işletmeyi, sektörü ve ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemekte, ulusal rekabet gücünü de zayıflatmaktadır” (Akkök ve Watts, 2004, 15).

Sağlıklı bir yöneltme öğrencinin çok erken yaşlardan itibaren gözlenmesi, izlenmesi ve eğitim türü ve meslek alanları seçimi konularında eğitilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu da okul öncesi yıllardan itibaren öğretim ve rehberlik etkinliklerinin birbirini bütünleyici şekilde uygulanması ile gerçekleşebilir. Çok erken yaşlardan başlayarak tüm eğitim kademelerinde bireysel farklılıklara duyarlı olunmalı ve okullar hem genel yeteneğin hem de özel yeteneklerin keşfedilebilmesine yönelik olarak düzenlenmelidir (Kuzgun, 2000).

Kendi yeteneklerini, ilgilerini ve meslekleri tanımayı başarmış olan kişinin kendine uygun bir mesleği ve okulu seçmesi kolaylaşır. Kişiye en uygun meslek, kendi

yetenek ve ilgileri ile uyuşan gereksinimlerini en iyi biçimde karşılayabilecek olan meslektir. Bu nedenle kişi için en sağlıklı karar, kendi yetenek ve ilgi alanının yönüne ve düzeyine uygun düşen mesleği seçmesidir. Çünkü herkes, kendi yetenek ve ilgi alanı içindeki konularda yüksek düzeyde bir başarı elde edebilmektedir. Kişisel mutluluk ve toplumsal yarar sağlayabilecek olan seçim, bu doğrultuda yapılanıdır. Bu nedenle; anne, baba ve diğer çevresel etkenlerin meslek seçimini yönlendirmesi, olanak ölçüsünde önemlidir (Bakırcıoğlu, 1998).

Eğitim sürecinin her basamağında yöneltme hizmetlerine ihtiyaç duyulacağı sık sık vurgulanmaktadır. Çağdaş bir yöneltme hizmetinin ancak psikolojik danışmanlar, okul yöneticileri, şube rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri, öğrenci ve velilerin katılımı ve işbirliği ile yapılabileceği anlayışı herkesçe kabul görmeye başlamıştır. İlköğretimde Yönelme Yönergesi (2003a) de, bu bilgiler ışığında hazırlanıp yürürlüğe konulmuş ve yürütülmeye çalışılmaktadır. Etkili bir yönlendirme ülkenin mesleki, sosyal ve ekonomik çıkarları için çok önemli ve gereklidir.

Günümüz eğitim sisteminin bütünlüğü içerisinde “Kariyer Rehberliği ve Yönelme Hizmetleri”nin önemli bir yeri vardır. Okulöncesinden başlayıp ilköğretimde ve ortaöğretimde yoğunlaşarak devam eden sistemli, planlı bir “Kariyer Rehberliği ve Yönelme Hizmeti”, bilim ve teknolojinin yönlendiricisi ve çalıştırıcısı olarak insan gücüne nitelik kazandıracak, verimliliği artıracak ve Avrupa Birliği entegrasyonuna önemli bir katkı sağlayacaktır.

Görüldüğü gibi ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere uygun şekilde yapılmış bir yönlendirme, bireylerin mesleki doyumu ve ülke refahı açısından oldukça önemlidir (Karaköse, Turan, Gürbeden, Kaya, Kaşıkçı, Çandır, 2006).

Ülkemizde son yıllarda eğitim alanında dünyadaki gelişmelere paralel yapılanmalara gidilmekte, bu gelişmelere uyum sağlamak amacıyla kararlar alınmakta ve düzenlemeler yapılmaktadır. Okul ve okul çalışmalarının rolleri yeniden tanımlanmaktadır. Öğrencilerin eğitim öğretim çalışmalarının merkezine yerleştirilip, gelişimsel bir rehberlik anlayışı ile eğitsel ve mesleki gelişmeleri takip edilmekte, ihtiyaç duydukları alanlarda profesyonel müdahalelerle yardımcı olunmaya çalışılmaktadır. Yeni eğitim anlayışının öğrencileri tüm yönleri ile tanıma ihtiyacı öğretmenleri yeni bir takım bilgiler edinme ve beceriler geliştirme konusunda zorlamaktadır.

Bu araştırma ile, adına Yönelme Öneri Formu düzenlenen öğrencilerin üst eğitim türü seçimlerinde bu formlardan ne derece yararlandığı belirlenmeye

çalışılmıştır. Elde edilen bu bilgi, yöneltme uygulamaları ile ilgilenen kişilerin (eğitim planlayıcıları, öğretmenler, veliler, araştırmacılar) sonuçlar ile ilgili bilgilenmelerine yol açacaktır. İlgililer tarafından sonuçlar üzerinde yapılacak tartışmaların Yöneltme Öneri Formu uygulamalarını geliştirerek ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendilerine en uygun eğitim türü ve alan seçimine katkıda bulunması beklenmektedir.

Yöneltme Öneri Formu ya da çeşitli faktörleri dikkate alarak bir üst eğitim türüne yerleşmiş, bir yıl okuyup alan seçimi yapmış öğrencilerin okul ve alanlarından memnuniyet durumlarına bakılarak hangi faktörle yapılan seçimlerin, diğerlerine göre daha fazla memnuniyetle sonuçlandığı anlaşılmış olacaktır. Bu bilgi de Yöneltme Öneri Formu uygulamalarının revizyonunda kullanılabilir. Bu revizyonla da ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendilerine uygun eğitim türü ve alan seçimlerinin isabetli olma oranı artırılarak okul ve alanlardan memnuniyetlerinin de artırılacağına inanılmaktadır.

Genel olarak ifade edecek olursak, bu araştırma ile ülkemizde yeni olan bu Yöneltme Öneri Formu uygulaması için yapılacak değerlendirme ve düzeltmeler için geri dönütler elde ederek, uygulamanın geliştirilmesi için ilgililere bilgi sağlanabileceği düşünülmektedir.

1.7. Sayıtlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlar yer almıştır.

1. Araştırmaya katılan öğrenciler anketi gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıtlamışlardır.
2. Araştırmamızda veri toplamak için kullanılan Yöneltme Öneri Formlarının yöneltmeliklerce belirlenen standartlara uygun şekilde hazırlanıp uygulandığı varsayılmıştır.

1.8. Sınırlılıklar

Araştırmada aşağıdaki sınırlılıklar mevcuttur.

1- Bu araştırma Adana merkez Seyhan ilçesindeki dört Akademik, altı Mesleki ve Teknik, bir de Güzel Sanatlar lisesine 2005-2006 kayıt döneminde kayıt olmuş ve veri toplama sırasında 10. sınıfta okuyan toplam 466 öğrenci ile sınırlıdır.

2- Öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler, okul ve alan seçimleri, okul ve alanların ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ile okul ve alanlarından memnuniyetleri ile ilgili veriler araştırma amacı ile hazırlanan anketin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3- Öğrencilerin üst eğitim türüne yönltilmesi çalışmaları, YÖF'teki bilgilerle sınırlıdır.

1.9. Tanımlar

Araştırmada yer alan temel kavramlar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Yönelme: Öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli biçimde verilmesidir (MEB, 2003a, 538).

Sınıf Gözlem Formu: Eğitim öğretim yılı içinde belirlenen ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerinin kaydedilmesi amacı ile 6.7. ve 8. sınıflar için doldurulacak form (MEB, 2003a, 538).

Gözlem Raporu: Sınıf gözlem formlarındaki kişisel özelliklerine ait gözlem sonuçlarının değerlendirilmesi ile ilgi ve yetenek alanlarındaki her ölçüte ait gözlem sonuçlarının ortalaması alınarak, tek belirtece dönüştürülmesi yoluyla 6. 7. ve 8. sınıflardaki her öğrenci için hazırlanan rapor (MEB, 2003a, 538).

Yönelme Öneri Formu: İlköğretim süresince gözlenip değerlendirilen ve diploma almaya hak kazanan öğrencileri akademik eğitime, mesleki ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönltemek amacıyla hazırlanan form (MEB, 2003a, 538).

Yönelme Öneri Kurulu: İlköğretim okullarında diploma almaya hak kazanan öğrencilere yönlme öneri formu düzenlemek üzere oluşturulan kurul (MEB, 2003a, 538).

Akademik Eğitim: Toplumdaki tüm bireyler için ortak olan bilgi, beceri ve davranışları kazandırarak, herhangi bir mesleki alana bağlı kalmadan, bir toplumu oluşturan bireylerin toplu olarak yaşamalarını sağlayan genel kültürü verir (Özdemiröncül ve Babadoğan, 2003, 6).

Mesleki ve Teknik Eğitim: Genel anlamda “bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme süreci” diye tanımlanmaktadır (Aklan, 1996, 3).

Güzel Sanatlar Eğitimi: Bireylere kişilik kazandırma, insancıl değerler aşılama, topluma karşı duyarlı hale getirme, yaşanan olumsuz koşulları olumlu hale getirme, kendilerini gerçekleştirme, estetik değer ve beğeni ile donatma ve mutluluk öğelerini tatma konusunda yardımcı olabilen bir eğitim alanıdır (Salderay, 2001, 2).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda yöneltme hizmetlerinin ortaya çıkmasına kaynaklık ettiği bilinen bazı kuramlara, yöneltme çalışmaları ile ilgili yasal düzenlemelere ve yöneltme hizmetleriyle ilgili yapılmış bazı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Meslek Seçimini Açıklayan Gelişimsel Kuramlar ve Yöneltme

Meslek seçimi kuramları incelendiğinde yöneltme kavramının, gelişim ve mesleki gelişim kuramlarından doğduğunu görmekteyiz. Genel gelişim kuramları son zamanlarda ortaya çıkan meslek gelişim kuramlarını etkilemiş, bazı kavramlarının ortak kullanıldığı görülmüştür. Aynı şekilde yönlendirme çalışmalarında da gelişim ve mesleki gelişim kuramlarının kavramları sıkça kullanılmaktadır.

Mesleki gelişim kuramları, karar verme ile ilgili kuramlar olarak sınıflandırılmaktadır. Meslek gelişim kuramları, meslek fikrinin, bireylerin gelişim süreci içinde nasıl şekillendiğini, hangi faktörlerin bu fikrin oluşmasında etkili olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Meslek seçimi kuramlarında bireylerin verdiği meslek seçimi kararı yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişen bir süreç olarak görülmüş, meslek seçimine bu yönde açıklamalar getirilmiştir. Dolayısıyla mesleki gelişim, yaşamın belli bir anına özgü durağan değil bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim basamakları halinde betimlenen psikolojik gelişim evreleri gibi, akıcı bazı mesleki yaşam dönemleri şeklinde betimlenmiştir (Özgüven, 2000).

Özgüven'e (2000) göre meslek seçimi kararı bir anda verilen bir karar değil gelişim süreci içinde ve uzun sürede verilen bir karardır. Bu karar, sürecin başında verilmiş tek ve kesin bir karar olmayıp süreç boyunca yenilenerek, değişen, gelişen ve oluşumu devam eden bir karardır. Meslek seçimi kararı, süreç içinde geçilen bir takım seçme noktalarından oluşmuştur. Meslek seçimi davranışı, meslek gelişim süreci içinde bireyin yaşantıları ile ilişkili, düzenli ve yordanabilir bir davranıştır.

Kuzgun'a (1995) göre ise meslek seçimi, bir kimsenin yaşamına önemli etkileri olan bir karardır. Örneğin, kişinin yaşamının önemli bir kısmını hangi faaliyetleri yaparak geçireceğini, nasıl bir çevrede yaşayacağını, kimlerle arkadaşlık edeceğini, kimlerle etkileşimlerde bulunacağını hatta evleneceğini meslek seçimi kararı

belirlemektedir. Meslek seçimi kararı ile kişinin girdiği mesleki çevre de bireyin dünya görüşünü, değer yargılarını ve ideallerini değişikliğe uğratarak, yeniden biçimlendirebilir.

Yeşilyaprak'a (2005) göre de mesleki gelişim oldukça uzun ve karmaşık bir süreçtir. Mesleki gelişim sürecini -bireyin psiko-fizik dinamiklerinden, çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısından kaynaklanan- pek çok etmen etkiler. İşte alanda çalışan kuramcılar da, bu etmenlerin bizi nasıl etkilediğini, seçimlerimize kaynaklık eden nedenlerin neler olduğunu ortaya koymaya çalışmışlardır.

Kısaca mesleki gelişim kuramları, bireylerde meslek fikrinin nasıl doğup geliştiğini, açıklamaya çalışan görüşlerdir (Karaköse ve Arkadaşları, 2006,).

Yukarıdaki bilgiler ışığında bazı kuramlar mesleki yönlendirme faaliyetleri ile ilişkili görülmüş ve bu kuramların görüşleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Gelişim Kuramları: Ginzberg, Ginzburg, Akselrant ve Herma (1951) meslek seçiminin yalnızca belirli bir anda gerçekleşen bir olay değil, çocukluktan erken yetişkinliğe kadar uzanan dönemi kapsayan bir gelişim süreci olduğunu ileri süren ilk kuramcılardır. Bir ekonomist, bir psikiyatrist, bir sosyolog ve bir psikologdan oluşan bu ekip, ergenlerin meslek seçimlerini neden ve nasıl yaptıklarına ilişkin bir gelişimsel meslek seçimi kuramı biçimlendirmektedir. Bu kuram üç temel unsuru vurgular. Bunlar;

- * Meslek seçimi bir süreçtir.
- * Bu süreç, büyük ölçüde geri dönülmezdir.
- * Seçim süreci daima bir “uzlaşma” yı içerir (Akt. Yeşilyaprak, 2005, 196).

Ginzber ve arkadaşları (1951) meslek seçimi konusunu, gelişimsel bir süreç olarak almakta ve bu sürecin belirli gelişim dönemleri olduğunu belirtmektedirler. Mesleki gelişim ve karar verme süreci üç döneme ayrılmıştır. 1. Fantezi seçim dönemi (5-11 yaşlar): bu dönemde seçimler hayali ve oyuna yöneliktir. Çünkü çocukların gerçeklik algıları tam olarak gelişmemiştir. 2. Deneme ve geçici seçim dönemi (11-17 yaşlar): bu dönemde gençler ilgi, yetenek ve mesleki değer yargılarının farkına vararak daha gerçekçi seçimler yapmaya hazırdırlar. 3. Gerçekçi seçim dönemi (17 yaş ve sonrası): bu dönemde ise birey geçirmiş olduğu çeşitli yaşantılarla birlikte kendi kişisel-sosyal özelliklerini de dikkate alarak tercihlerini uygulamaya koyabilmektedir (Ireh,2000). Her dönem kendi içinde bir birine bağlı alt basamaklara bölünmektedir. Bu kurama göre, meslek seçimi ergenlik dönemi boyunca on yılı aşan bir zamana bağlı olarak gelişen bir süreç olarak algılanmaktadır (Akt. Özgüven, 2000, 154).

Super'e (1968) göre meslek seçimi, belli bir gelişim süreci içinde birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik tasarımının bir mesleğe yansması ve "Rol Kuramı" olarak da tanımlanan kavramsal bir modeldir. Bu kavramın önemli bir rolü, meslek seçiminde çeşitli kişilik özelliklerine dikkat çekerek, bireyin tüm yaşamı boyunca süren kişilik gelişiminde benlik kavramının meslek seçimindeki önemi üzerinde odaklaşmasıdır. Bu bakımdan Super, meslek seçimine gelişim açısından bakan kuramcılar arasında yer alır (Akt. Yeşilyaprak, 2005, 198).

Kuramcıların görüşlerinde de izlendiği gibi bir meslek edinme ve sürdürme süreci yaşam boyu devam eder. Bu sürecin sağlıklı yaşanması için her dönemde başarılması gereken "mesleki gelişim görevleri " bulunmaktadır. Bu görevlerin başarılması ve sağlıklı bir mesleki gelişim sürecinin yaşanması için çocukların ve gençlerin yardıma ihtiyaçları vardır (Yeşilyaprak, 2005, 206). Okullarda bu ihtiyaçlar gelişimsel rehberlik programları ve yöneltme hizmetleri ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

2.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı ve Yöneltme

Holland, eğitsel, askeri ve psikiyatrik kuramlarda çalışan bir meslek danışmanıdır. Ona göre, meslek seçimi, kişiliğin iş dünyasında ifade bulan bir yansımasıdır. Holland, insanların, tanımladığı 6 kişilik tipinden birine sahip olduğunu ve ona uygun mesleklerden birini seçtiğini savunur. Mesleki doyum; bireyin kişilik tipi içinde yer alan özelliklerin, bu tiplere uygun olarak tanımlanan iş çevresine uyumu ile pozitif ilişkilidir (Yeşilyaprak, 2005, 200).

Holland (1959), dizi makaleler halinde açıklamaya çalıştığı görüşünü kişilik tiplerine ve bireyin "kendi uyum yönelimine (oryantasyon) dayandırmaktadır. Bu görüşte, (1) gerçekçi, (2) entellektüel, (3) sosyal, (4) geleneksel, (5) girişimci, (6) artist olmak üzere altı tip kişilik sayılmaktadır. Bireyler mesleki seçim yaparken kendi kişilik tiplerine uyan ve kendi uyum oryantasyonları ile bağdaşan meslekleri seçme eğiliminde olurlar. Mesleklerin kalıplaşmış olan belli özellikleri bireylerin kararlarını etkiler. Bundan dolayı, bu görüşe göre meslekî seçim ile bireyin sahip olduğu benlik tasarımı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Kepçeoğlu,1997,68).

Holland'ın kuramının 4 temel varsayımı vardır.

1. Birkaç insan, benzerlikler dikkate alındığında, altı kişilik tipinden birine yerleştirilebilir.

2. Altı kişilik karşılığı olan altı tür meslek vardır.

3. İnsanlar sahip oldukları beceri, yetenek, tutum ve değerleri kullanmalarına olanak sağlayacak çevreleri ararlar.

4. Bireyin meslek seçimi; davranışını, kişilik tipi ve çevresinin özellikleri arasındaki etkileşimi belirler (Yesilyaprak, 1998).

Yöneltme Öneri Formu hazırlanması aşamasında öğrencilerin kişisel özellikleri ile ilgili bilgilerin toplanması ve eğilimlerinin belirlenmesi çalışmaları da önemli bir yer tutmaktadır. Yönelme çalışmasında da amaç öğrencileri kişisel özelliklerine uygun eğitim türü ve alanlara yönlendirmektir.

2.3. Çoklu Zeka Kuramı ve Yönelme

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2003 yılında ilköğretim okullarında uygulamasını başlattığı Yönelme Yönergesi incelendiği zaman Gardner'ın Çoklu Zeka Kuramına dayandırılarak hazırlanmış bir çalışma olduğu anlaşılmaktadır.

Gardner, normal ve yetenekli çocukların bilişsel potansiyellerinin gelişimini ve beyindeki hasarlardan doğan Zekâ bozukluklarını incelemiştir (Tarman, 1998). Gardner, insan beyninin birden fazla zeka alanına sahip olduğunu, IQ veya diğer yetenek testlerinin zekanın belli bir kısmını ölçtüğünü, öğrencilerin çoklu yeteneklerinin değerlendirilmesinde, klasik zeka ölçme araçlarının kullanılmasının yetersiz kaldığını ve böyle bir ölçme-değerlendirmenin geçerli olamayacağını, eğitimdeki gerçek başarının öğrencilerin ne kadar yapabildiklerinin değil, güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkarılmasından geçtiğini ileri sürmektedir. Bu vesile ile öğrencideki potansiyel, pek çok gizli yetenek gün yüzüne çıkacak ve daha katılımcı, daha üretken kişilerin yetiştirilmesi imkanı doğacaktır (Seber, 2001)

Gardner ve Hatch'a (1990) göre, insan beyninin modüler bir yapıya sahip olduğunu ve beyinde dilsel, sayısal, görsel, mimiksel ve diğer sembol sistemleri kullanılarak ayrı psikolojik işlemler gerçekleştiğini savunmaktadır. Araştırmalar göstermektedir ki, farklı sembol formları beynin (cerebral cortex) farklı bölümlerine hizmet etmektedir. Gardner'ın sekiz zeka gücü şu şekilde açıklanmıştır.

Dil bilimsel Zeka: Pek çok değişik kültürdeki tüm insanlar dil kullanma becerisine sahiptir. Ancak bazıları dili sadece iletişim amacıyla kullanırken, bazıları birden çok dil ve iletişim becerileri gösterebilirler. Araştırmacılar, dil ve beyin arasındaki ilişkiyi yıllardır incelemektedir. Dil bilimsel zeka da, iletişim aracı olarak dili

etkili kullanma kapasitesini ifade etmektedir. Bu kapasite, sözel (hikaye anlatan, konuşmacı, politikacı gibi) ya da yazım yeteneği (şair, oyun yazarı, editör gibi) şeklinde ortaya çıkabilir.

Mantık-Matematiksel Zeka: Günümüzde zekayı en çok açıklayan bilişsel yeteneklerden biridir. Bireyin mantıksal düşünme, sayıları etkili kullanma, problemlere bilimsel çözümler üretme ve kavramlar arasındaki ilişki ya da örüntüleri ayırt etme, sınıflama, genelleme yapma, matematiksel bir formülle ifade etme, hesaplama, hipotez test etme, benzetmeler yapma gibi davranışlarını kapsar. Matematikçi, muhasebeci, istatistikçi ve bilgisayar programcıları, bu zekası güçlü bireylere örnek verilebilirler.

Uzamsal Zeka: Uzamsal zekadaki yeteneğimiz üç boyutlu bir nesnenin şekil ve görüntüsünü ne kadar hayal edebildiğimizle ilgilidir. Burada, nesneyi görmeden zihinde canlandırma ve ayrıntıları görebilme söz konusudur. (Gardner uzamsal zekanın görme engellilerde de şekillendiğini vurgulamaktadır.) Uzamsal zeka görsel düşünme ve şekil/uzay özelliklerini şekil ve grafiklerle ifade etme, çizme, boyama ve şekil verme gibi davranışları kapsar. Avcı, izci, rehber, mimar, dekoratör, ressam ve tasarımcılar bu zekası güçlü bireylere örnek olarak gösterilebilir.

Müzikal-Ritmik Zeka: Müzikal zeka, duyguların aktarımında müziği bir araç olarak kullanan insanları hatırlatmaktadır. Bu bireylerde ritim, melodi, perde duyarlılığı vardır. Enstrüman çalma, söylenen şarkının benzerini bulma gibi yetenekleri kapsar. Bu zekaları güçlü bireyler, genellikle müzisyenlik, koristlik, orkestra şefliği gibi işlerle uğraşırlar.

Bedensel – Kinestetik (Duyu-devinişsel) Zeka: Bireyin vücudunu ve hareketlerini kullanım biçimini ifade eder. Bedensel zekası yüksek bireyler sportif hareketleri, düzenli-ritmik oyunları kolayca uygulayabilirler. Bu bireylerde koordinasyon, denge, hız, el becerisi ve esneklik dikkat çekicidir. Dansçılar, aktörler, sporcular, pandomim sanatçıları, cerrahlar, teknisyenler, heykeltıraşlar bunlara örnek gösterilebilir.

Sosyal (Interpersonal) Zeka: Bu zeka kapsamında insanlarla iletişim kurma, onlarla empati kurma ve davranışlarını yorumlama yetenekleri bulunmaktadır. Politikacılar, liderler, psikologlar, öğretmenler, aktörler, turizmciler bu yeteneklerini iyi kullanan insanlardır.

İçsel (Intrapersonal) Zeka: Bu zeka bireyin "kendini" duyma ve anlamasıyla ilgili bilişsel yeteneğini ifade eder. Kim olduğumuzu, hangi duygularımızı neden hissettiğimizi düşünmemiz, bu zekamızla ilgilidir. Bu zekası yüksek bireyler kendini

tanıma, güvenme, disiplinli olma, hedeflerini belirleme ve kişisel problemlerini çözme becerisi gösterirler.

Doğal (Naturalistic) Zeka: Gardner tarafından Çoklu Zeka Kuramına eklenen son zeka türüdür. Doğa zekası, bitki topluluklarını tanıma, doğal hayattaki önemli farklılıkları ayırt etme yeteneği ve bu yeteneği ürünsel bir şekilde kullanma (avcılık, çiftçilik ya da biyolojik bilimler gibi) olarak tanımlanmaktadır. Bölgesel ya da global çevre değişikliklerini açıklama, ev hayvanları, doğa hayatı, bahçe ve park sevgisi, teleskop, mikroskop kullanarak doğayı inceleme ve fotoğraf çekme gibi davranışları kapsar. Avcı, izci ve biyologlar bu zekaları geliştirmiş olan bireylere örnek verilebilir (Hoerr, 1998; Gardner, 1993).

Kapsamlı rehberlik ve çoklu zekâ programları gelişimsel eğitim ve değerlendirme anlayışının uygulanması olarak açıklanabilir. Kapsamlı rehberlik ve çoklu zekâ kuramı değerlendirmeyi psikometrik olmaktan çok, gelişimsel ve süreç değerlendirme olarak benimsemektedir. Çoklu zekânın meslekî danışma ya da kariyer danışmanlığına getirdiği yeni bakış açısı rehberlikle ilgili önemli yeniliklerdendir. Kapsamlı rehberlikte çoklu zekâ kuramına göre, psikolojik danışma yapılırken danışanın ve danışmanın baskın olduğu zekâ alanının dikkate alınması gerekmektedir (Selçuk, Koçak, Selçukoğlu, 2003).

Görüldüğü gibi öğrencileri üst öğrenim alanına ve mesleğe yönlendirmede çoklu zekâ alanlarına ait yetenekleri değerlendirmeye alınabilir ve alınmalıdır. Ancak bu türlü bir yönlendirme sürecinden önce gerçekleştirilmesi gereken zorunlu haller vardır. Millî Eğitim okullarında çoklu zekâ alanlarına dayalı etkili bir yönlendirme yapılabilmesi için öncelikle öğretimsel etkinliklerde çeşitliliğe gidilmelidir. Ders içi ve ders dışı etkinliklerde çeşitlilik sağlandığında öğrencinin farklı seçenekler içerisinde kendi ilgi ve yeteneklerine en uygun, isabetli tercihi yapma olasılığı artacaktır (Çevik, 2006, 39).

2.4. Yöneltilme Çalışmalarıyla İlgili Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde, üst eğitim kurumlarına ve meslek alanlarına yönlendirme ilköğretim ve ortaöğretim okullarımızda aşağıda açıklanan ilgili yönetmelikler çerçevesinde sürdürülmektedir. Yöneltilme hizmetleri okullarımızda uygulanırken dayanağı T.C. Anayasası'ndan kaynaklanan, İlköğretim Kanunu ve Milli Eğitim Temel Kanunundan almıştır.

Bugünkü Türk Eğitim Sistemi, 1973'te yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre şekillenmiştir. Sistemin uygulamasına ilişkin hususlar 22 yıllık (1973-1995) perspektif içerisinde hazırlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yer almıştır. Sözü edilen kanun ve planda eğitim sistemi 8 yıllık temel eğitim esası üzerine yapılandırılmıştır (MEB, 2006b).

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973) insan gücü talep tahminlerinde ekonomik talep yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşımda belirlenen hedeflerin tutturulabilmesi için öğrencilerin erken yaşlarda mesleğe yönltilmesi ve eğitim türleri arasındaki geçişlerin zorlaştırılması gerekmektedir. Bu bağlamda sözü edilen planda önerilen model şöyledir:

“Temel eğitim kademesinde yöneltme yöntemi uygulanarak öğrencilerin yeteneklerine göre bir üst öğretim kurumuna devamları sağlanacaktır. Genel, mesleki ve teknik liselerin ilk yıllarında aynı oranda kültür programları uygulanarak birinci yıl sonunda yanlış yapılan seçimleri düzeltmek için okullar arasında geçişe izin verilecektir. Ancak, bu geçişlerin insan gücü planlarını bozacak seviyeye yükseltilmesinden kaçınılacaktır” (Devlet Planlama Teşkilatı 1973; Akt. MEB, 2006b, 15).

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda önerilen model uygulamaya konulmuş ve kısa süre sonra kaldırılmıştır. 1990'lı yıllarda da liselerin birinci sınıfları “yönlendirme sınıfı” olarak yapılandırılmış, ancak bu uygulamadan da kısa bir süre sonra vazgeçilmiştir (MEB, 2006b, 15). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979) ilköğretimin ikinci kademesinin mesleki yönlendirmeye uygun hale getirilmesi için örgütsel ve yapısal bir takım değişiklikler planlanması düşünülmüştür. İlk kez V. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985) öğrenciyi tanıma, yöneltme ve üst eğitim türlerine hazırlama konularından söz edilmiştir. Son olarak VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996) ise piyasanın talebine yönelik insan gücü yetiştirmek için ilköğretimin II. kademesinde etkin bir ölçme, değerlendirme ve yönlendirme sistemi oluşturmaya ihtiyaç olduğundan söz edilmiştir.

Şura kararları açısından ilköğretim okullarında yöneltme hizmetlerinin ele alınması en belirgin şekilde X. Milli Eğitim Şurası'nda görülmüştür.

X. Milli Eğitim Şurası'nda (1981) öğrencilerin bir okula ve programa yönelmeleri sağlanırken, uyulması gereken ölçütler ve gerekli bilgiler de saptanmıştır (Akt. Yeşilyaprak, 2005, 209). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı ilke, hedef ve politikaları doğrultusunda; 15. Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararlar ve bu kararlara paralel

hazırlanan 1997-2000 Milli Eğitim Bakanlığı İcra Planı ile 16. Milli Eğitim Şurasında da yöneltme konusu gündemdeki yerini korumuştur (Arslan ve Kılıç, 2000). 16. Milli Eğitim Şurası kararlarının uygulanmasına ilişkin icra planında; yönlendirme konusunda alınan kararlardan bazıları şunlardır (MEB, 1999, 265-278).

- İlköğretimin bütün sınıflarında meslek alanlarını tanıtıcı etkinliklere yer verilmelidir.
- Sekizinci sınıflarda meslekleri tanıma ve yönelmeye ağırlık verilmeli, öğrenciye en uygu olduğu düşünülen alan konusunda; öğrencinin kişisel dosyasındaki bilgiler, öğretmen değerlendirmesi, başarı notları dikkate alınarak, oluşturulacak tavsiye kararı ilköğretim dönemi sonunda öğrenci ve velisine bilgilendirilmelidir.
- İş hayatında geçerli mesleklerin güncel tanımları ve sınıflandırılması yapılarak standartları belirlenmeli; hangi eğitim kurumlarının hangi düzeyde meslek eğitimi programlarını uygulayacağı tespit edilmelidir.
- Mesleki eğitim gören öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli mesleki eğitim programlarına yönlendirilmeleri için illerde Meslek Danışma Birimleri kurulmalıdır.
- Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirecek rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliğinin 8. maddesinde de meslekî rehberlik ile ilgili olarak “eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir” ifadesine yer verilmiştir (MEB, 2001).

İlköğretim Genel Müdürlüğü’nce hazırlanan İlköğretimde Yönelme Yönergesi, 2003 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 231 sayılı kararıyla uygulamaya konulmuş (MEB, 2003a, 538-566) ve uygulaması halen devam etmektedir.

2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren genel ve mesleki liselerin çok önemli bir bölümünün birinci sınıfları ortak hale getirilmiş, birinci yıl sonunda öğrencilerin okul/program değiştirmelerine ve durumlarına daha uygun programları uygulayan okullara geçmelerine fırsat sağlanmıştır. Ayrıca 10. sınıfın sonunda da yanılmaların düzeltilmesine fırsat vermek üzere, fark derslerini almak kaydıyla, yatay geçişlere olanak tanınmaktadır. Böylece öğrencilerin ortaöğretimin başlangıcında yaptıkları seçim yanlışlıklarının geleceğe taşınmasını önlemekte, istek ve yeteneklerine uygun alanlara yönelmelerine fırsat verilmektedir (MEB, 2006a, 15). Talim ve Terbiye

Kurulu'nun 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararında genel liseler ile tüm mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 9. sınıflarına “Tanıtım Ve Yönlendirme” dersinin konulması da kararlaştırılmıştır (MEB, 2005a).

Yöneltme açısından son yıllarda başlatılan bu iki uygulamaya aşağıda biraz daha ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir.

2.4.1. Yönelme Yönergesi

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin Eylül 2003 Tarih ve 2552. sayısında belirtildiği üzere, yönerge Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca aşağıdaki şekilde oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuştur. Yönergede ilkeler, amaçlar, ilgililerin yapacağı işler, çalışma usul ve esasları, doldurulacak form ve raporlar ayrıntılı olarak belirlenmiştir (MEB, 2003a, 538-566).

Yönelmenin ilkeleri Yönelmede aşağıdaki ilkelere uyulur:

- a) Yönelme bir süreçtir. Ana sınıfından başlayarak öğrenci hakkında öğrenimi boyunca yapılacak sürekli gözlem ve değerlendirmelere göre yapılır.
- b) Eğitim-öğretim etkinliklerinin merkezinde öğrenci yer alır. İlgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkması için öğrencinin etkin olabilmesinin koşulları sağlanır.
- c) Yönelme, öğrencilerin tümüne fırsat eşitliği sağlayacak şekilde yapılır; ilgi, istek ve yeteneklerine öre yetiştirmeleri sağlanır. Herkesin başarılı ve mutlu olabileceği bir programa girmesi amaçlanır, bu yönde olanaklar araştırılır ve kişi desteklenir.
- d) Yönelme, zorlayıcı değil, kişinin kararının doğru ve gerçekçi olması yönünde yol göstericidir. Öğrenci, kendi geleceğini plânlama ve geleceğine yönelik karar verme hakkına sahiptir, aldığı kararın sorumluluğunu taşır.
- e) Yönelme; yönetici, öğretmen, öğrenci, rehber öğretmen ve veli katılımıyla okul, program ve çevre olanakları gibi etkenler dikkate alınarak yapılır.
- f) Yönelme sürecinde; hem öğrenci, hem de uygulamaların içeriği açısından ön yargısız ve nesnel davranılır.
- g) Tanıma, izleme, değerlendirme ve yönelme etkinlikleri, bilimsel esaslara ve yeniliklere göre yapılır.

Yönelmenin amaçları: İlköğretimde yönelme etkinliklerinin amacı öğrencilerin;

- a) Yeteneklerini, ilgilerini ve kişilik özelliklerini tanımlarına, isteklerinin farkında olmalarına,
- b) Sahip oldukları benlik kavramının kendi geleceklerini ve meslek seçimini etkileyeceğini anlamalarına,
- c) Tüm mesleklerin topluma yararlı olduğu bilincini geliştirmelerine,
- d) Eğitim sürecinde farklı programlar, kendilerini sınavabilecekleri seçmeli dersler, ders dışı etkinlikler, üst öğrenim kurumları ve çalışma alanları hakkında bilgi sahibi olmalarına,
- e) Meslek inceleme yöntemlerini kavramalarına ve bu yöntemleri uygulamalarına,
- f) Yaşamları ile ilgili kararlar alabilmelerine, uygulayabilmelerine ve alacakları kararların sonuçlarını önceden kestirebilmelerine,
- g) Akademik başarının üst öğrenim kurumlarına veya çalışma hayatına yönelmelerinde önemli olduğunu kavramalarına,
- h) Niteliklerine uygun akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönelmelerine yardımcı olmaktır.

Bu doğrultuda öğrencinin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında velinin de bilgilendirilmesi ve yöneltme sürecine katılımı sağlanır.

Çalışma usul ve esasları: İlköğretim okullarında yöneltme süreci aşağıda belirtildiği şekilde işler:

- a) Ana sınıfından itibaren her öğrenciye ait bir öğrenci dosyası tutulur.
- b) 6, 7 ve 8. sınıfların her şubesi için şubede ders okutan branş öğretmenleri tarafından sınıf gözlem formu doldurulur ve nisan ayının sonuna kadar sınıf/şube rehber öğretmenine teslim edilir.
- c) Şube rehber öğretmeni tarafından veli bilgilendirme toplantısına kadar sınıf gözlem formlarına dayanılarak her öğrenci için gözlem raporu düzenlenir.
- d) Mayıs ayında veli bilgilendirme toplantısı yapılır ve bu toplantıda gözlem raporlarının bir örneği velilere dağıtılır.
- e) Gözlem raporunda, veli ve öğrencinin de görüş bildirecekleri bir bölüm bulunur. Öğrenci ve/veya velinin eklemek istediği veya katılmadığı hususlar varsa raporda belirtilir. Bu raporlar, bir hafta içinde okula geri gönderilir.
- f) Gözlem raporları okul müdürü tarafından onaylandıktan sonra öğrenci dosyasında saklanır.

g) Diploma almaya hak kazanan öğrenciler için yöneltme öneri kurulu tarafından iki nüsha yöneltme öneri formu düzenlenir ve bir örneği diplomayla birlikte öğrenciye verilir. Diğer örneği öğrenci dosyası ile birlikte kayıt yaptırdığı öğrenim kurumuna gönderilir.

Bu çalışma usul ve esaslarına dayalı olarak görevlendirilen personel ve kurullar ile bunların görevleri şu şekilde açıklanmıştır.

1. Okul müdürünün yapacağı işler: Yöneltme ile ilgili olarak okul müdürünün yapacağı işler şunlardır:

a) Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin yöneltme çalışmalarına katılımlarını ve aralarındaki koordinasyonu sağlar. Ayrıca öğrencilerin tüm etkinliklere etkin olarak katılabilmeleri için gerekli koşulları hazırlar.

b) İkinci yarıyıl başı öğretmenler kurulu toplantısında, Mayıs ayında yapılacak olan veli bilgilendirme toplantı tarihinin belirlenmesini gündeme alır.

c) Yöneltme öneri kurulu/kurullarına başkanlık eder.

d) İkinci yarıyıl başı öğretmenler kurulu toplantısında her şube için şubede ders okutan öğretmenlerin sayısı doğrultusunda, üçten az olmamasına dikkat ederek her iki kurolda görev alacak branş öğretmenlerini teklif eder.

e) Gözlem raporlarını işlem sürecine uygunluğu ve eksiksizliği açısından inceleyerek onaylar.

f) Bir müdür yardımcısını yöneltme çalışmalarıyla ilgili olarak görevlendirir.

2. Müdür yardımcısının yapacağı işler: Müdür yardımcısının yapacağı işler şunlardır:

a) Okulun olanakları doğrultusunda yöneltme çalışmalarında gereksinim duyulan her türlü araç-gereç ve uygun fizikî ortamı sağlar.

b) Yöneltme hizmetleri kapsamında kullanılacak formların teminini ve dağıtımını sağlar, öğretmenler tarafından düzenli ve eksiksiz doldurulmasını izler.

c) Bilgi akışının sağlanabilmesi için öğrenci dosyalarını sınıf öğretmeni/şube rehber öğretmeni değişikliğinde teslim alır ve yeni görevlendirilen öğretmene teslim eder.

d) Herhangi bir eğitim kurumunda ana sınıfı eğitimini tamamlayan öğrencinin öğrenci dosyasını ilgili kurumdan ister.

e) Nakil durumunda, öğrenci dosyasını nakil belgesiyle birlikte kayıt yaptırılan okula gönderir.

f) Öğrenci dosyasını öğrencinin kayıt yaptırdığı orta öğretim kurumuna gönderir.

g) Gerektiğinde diğer müdür yardımcıları ile iş birliği ve koordinasyonu sağlar.

h) Veli bilgilendirme toplantısına katılamayan velilere gözlem raporlarını, izleyen hafta içinde gönderir.

ı) Yönelme öneri kurullarına katılır.

i) Yönelme öneri kurulunun öğrencilere önerdiği eğitim programlarının listesini hazırlar ve saklar.

3. Şube rehber öğretmenin yapacağı işler: Şube rehber öğretmenin yapacağı işler şunlardır:

a) Öğrenci dosyasını doldurur, meydana gelen değişiklikleri kaydeder.

b) Yönelme çalışmaları kapsamında kullanılabilecek bireyi tanıma tekniklerinden de yararlanarak öğrenci hakkında bilgi toplar, öğrenciyi ve gerekli durumlarda veliyi bilgilendirir.

c) Çalışmalarında, öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.

d) Branş öğretmenlerinden gelen sınıf gözlem formlarındaki gözlem sonuçlarını, Mayıs ayında yapılacak olan veli bilgilendirme toplantısına kadar her öğrenci için gözlem raporuna işler.

e) Branş öğretmenlerinden gelen sınıf gözlem formlarını, ait olduğu yıl süresince saklar.

f) Gözlem raporlarının bir örneğini veli bilgilendirme toplantısında velilere dağıtır, açıklar, özel görüşme talep eden velilerle görüşme yapar.

g) Veli bilgilendirme toplantısına katılamayan velileri müdür yardımcısına bildirir.

h) Gözlem raporlarının ikinci örneğini öğrenci dosyasında saklar. Öğrenci ve/veya veli görüşü bildirilen gözlem raporunu da öğrenci dosyasında saklar.

ı) Bilgi akışının sağlanabilmesi için öğrenci dosyalarını şube rehber öğretmeni değişikliğinde okul yönetimine teslim eder.

i) Üstün yetenekli öğrenciler ile özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesi ve yönlendirmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için -varsa- okulundaki

rehberlik ve psikolojik danışma servisi, yoksa bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezi ile işbirliği yapar.

j) Öğrencileri, akademik başarının üst öğrenim kurumlarına geçişteki önemi hakkında bilgilendirir.

k) Öğrencilere meslek alanları ve üst öğrenim kurumlarını tanıtmak için okul yönetimi ve rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği yaparak dokümanlar temin eder, etkinlikler düzenler.

l) Yöneltilme sürecinde rehber öğretmen ile iş birliği yapar.

m) 8'inci sınıf şube rehber öğretmeni, yöneltilme öneri kurulu toplantısına kadar her öğrencinin Yöneltilme Öneri Formunun; "İlgi ve Yetenekler, Kişilik Özellikleri, Akademik Başarısı, Katıldığı Sosyal ve Kültürel Etkinlikler, Öğrenci ve Veli Görüşü" bölümlerini doldurur.

n) 8'inci sınıf şube rehber öğretmeni, rehber öğretmenle birlikte gözlem raporları ve öğrenci dosyasındaki bilgilerden yararlanarak her öğrenci için eğitim programı önerisi hazırlar, Yöneltilme Öneri Formunun "Öneri" bölümünü doldurur. Eğitim programı önerisi hazırlanırken yöneltilme öneri formundaki bilgiler esas alınır. Ancak; öğrencinin ilköğretimi süresince elde edilen tüm gözlem sonuçları ve akademik başarısı bir bütünlük içinde değerlendirilir. Öğrenci için güzel sanatlar eğitimi önerilmesi durumunda, yöneltilme öneri formunda bu öneriye temel teşkil eden dersin öğretmenin imzasına yer verir.

o) 8'inci sınıf şube rehber öğretmeni yöneltilme öneri kuruluna katılır, sınıftaki her öğrencinin yöneltilme önerisini gerekçeleri ile birlikte kurula açıklar ve kurulun onayına sunar.

4. Branş öğretmenin yapacağı işler: Branş öğretmenin yapacağı işler şunlardır:

a) Ders okuttuğu her şube için sınıf gözlem formu doldurur.

b) Sınıf gözlem formunu, her şubenin şube rehber öğretmenine nisan ayı sonuna kadar teslim eder.

5. Sınıf öğretmenin yapacağı işler: Sınıf öğretmenin yapacağı işler şunlardır:

a) Öğrenci gelişim dosyasında yer alan “İlgi, Yetenek, Kişilik Özellikleri, Akademik Başarısı, Katıldığı Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri” hakkında yıl içinde yapılacak toplantılar ve görüşmeler ile gözlem sonuçlarını dosyasına işler.

b) Üstün yetenekli öğrenciler ile özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesi ve yönlendirilmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için –varsa- okulundaki rehberlik ve psikolojik danışma servisi, yoksa bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezi ile iş birliği yapar.

c) Meslekler hakkında öğrencileri bilgilendirir.

d) Rehber öğretmenle iş birliği yapar.

6. Rehber öğretmenin (psikolojik danışman) yapacağı işler: Rehber öğretmenin yapacağı işler şunlardır:

a) Okulun, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını, yönlendirme etkinliklerini de kapsayacak şekilde hazırlar.

b) Sınıf öğretmeni/şube rehber öğretmeni ile iş birliği yaparak eğitsel, meslekî, bireysel rehberlik ile bireyi tanıma uygulamaları ve sonuçlarını pasif ve aktif yönlendirme sürecinde kullanılmak üzere bütünleştirir, değerlendirir.

c) Yönlendirme sürecinde; öğrencilere, okul yönetimine, öğretmenlere, velilere danışmanlık hizmeti verir.

d) Veli bilgilendirme toplantısında hazır bulunur, görüşme talep eden velilere yönlendirme çalışmaları hakkında bilgi verir.

e) Şube rehber öğretmeni ile birlikte diploma almaya hak kazanan öğrenciler için eğitim programı önerisi hazırlar.

f) Yönlendirme öneri kurullarına katılır.

7. Rehberlik ve Araştırma Merkezinin yapacağı işler: Rehberlik ve araştırma merkezince öğretim yılı başında rehber öğretmeni bulunmayan ilköğretim okulları belirlenerek; okul yönetimine, sınıf öğretmeni/şube rehber öğretmenine ve gerektiğinde velilere, yönlendirme çalışmaları hakkında bilgi verilir.

8. Yönlendirme öneri kurulu ve yapacağı işler: Yönlendirme öneri kurulu; her şube için okul müdürünün başkanlığında müdür yardımcısı, rehber öğretmen, şubenin rehber öğretmeni, sınıf öğretmenlerinden bir temsilci ve ikinci yarı yıl başında yapılacak olan öğretmenler kurulu toplantısında belirlenen branş öğretmenlerinden oluşur. Kurullarda yer alacak branş öğretmenleri, şubede ders okutan öğretmenler arasından ve bu

öğretmenlerin sayısı doğrultusunda üçten az olmamasına dikkat edilerek belirlenir. Bu kurula, öğrencinin 1-5'inci sınıf öğretmeni/öğretmenleri ile velisi de katılabilir. Gerekğinde okul-aile birliği temsilcisi de kurula çağırılabilir.

Yöneltme öneri kurulunun çalışma şekli şöyledir:

- a) Diploma almaya hak kazanan öğrenci listelerinin belirlenmesinden sonra her şubenin yöneltme öneri kurulu toplanır.
- b) İlgili şubenin şube rehber öğretmeni ve rehber öğretmenin her öğrenci için hazırladığı yöneltme önerilerini gerekçeleriyle birlikte değerlendirir.
- c) Kurulun diğer üyeleri tarafından da öğrenci için uygun olduğuna karar verilen eğitim programı üyeler tarafından imzalanır.
- d) Sunulan eğitim programının uygun bulunmaması durumunda kurul, gözlem raporlarını ve öğrenci dosyasını inceleyerek yeni bir öneride bulunur, yöneltme öneri formunda gerekçesiyle birlikte belirtir.
- e) Kurulda görevlendirilen müdür yardımcısı, iki nüsha olarak hazırlanan yöneltme öneri formunun bir örneğini diplomayla birlikte öğrenciye verir, diğer örneğini öğrenci dosyasında saklar.

2.4.2. Yöneltmede Kullanılan Form Ve Raporlar

Öğrencilerin ilgi yetenek ve kişilik özelliklerinin gözlenip kayıt edilmesi bu kayıtların rapor haline getirilmesi için ilgililere kolaylık sağlayacak standart formlar geliştirilmiştir. Bu formlar ve özellikleri şu şekilde açıklanmıştır (MEB, 2003a, 544-545):

1. Sınıf gözlem formu: Öğrencilerin gözlenip izlenerek, farkında olunan ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerinin kaydedilmesi amacıyla her sınıf için sınıf ve branş öğretmenleri tarafından sınıf gözlem formu düzenlenir. Sınıf gözlem formunda; kişilik özellikleri ile sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, kişiler arası (sosyal), içsel, müziksel-ritmik, bedensel-kinestetik ve doğa alanlarına yer verilmiş, alanlara yönelik ilgi ve yetenek belirten ölçütler sıralanmıştır.

Sınıf gözlem formunun düzenlenmesine ilişkin esaslar şunlardır:

- a) Şubede ders okutan her branş ve sınıf öğretmeni tarafından birer sınıf gözlem formu doldurulur. Sınıf gözlem formunda öğretmen, öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına ilişkin gözlemlerini ilgili yerlere belirteçlerin sayısal değerlerini yazarak, kişilik özelliklerine ilişkin gözlemlerini ise (X) işareti ile belirtir.

b) İlgi ve yetenek alanlarının değerlendirilmesi; (G) Geliştirilebilir, (Y) Yeterli, (B) Belirgin, (Ç) Çok Belirgin belirteçleri ile yapılır. Belirteçlerin tanımları ve sayısal değerleri aşağıda belirtildiği şekildedir:

Geliştirilebilir (G): Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine **uygun görülmemektedir** (1 puan).

Yeterli (Y): Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine **uygun** fakat **sürekli olmayan** bir gelişim göstermektedir (2 puan).

Belirgin (B): Gözlemlenen süreçte, söz konusu ilgi ve yetenek yaş düzeyine **uygun, sürekli** bir gelişim göstermektedir (3 puan).

Çok Belirgin (Ç): Gözlemlenen süreçte, söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyinin **üzerinde, ayrıcalıklı** bir gelişim göstermektedir (4 puan).

c) Branş öğretmeninin ders okuttuğu 6, 7 ve 8. sınıflarda hangi dersi okutan öğretmenin, sınıf gözlem formundaki hangi bölüme/bölmelere ilişkin görüş bildireceği aşağıda açıklandığı şekilde belirlenmiştir:

- Sözel-Dilsel: Türkçe, Yabancı Dil
- Kişiler Arası (Sosyal): Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
- Mantıksal-Matematiksel: Matematik, Fen Bilgisi
- Görsel-Uzamsal: Fen Bilgisi, Resim, Teknoloji Eğitimi, İş Eğitimi
- İçsel: Bütün branşlar
- Müziksel-Ritmik: Müzik
- Bedensel-Kinestetik: Beden Eğitimi
- Doğa: Fen Bilgisi
- Kişilik özellikleri: Bütün branşlar

d) Branş öğretmenleri tarafından düzenlenen sınıf gözlem formları, nisan ayı sonuna kadar şube rehber öğretmenine teslim edilir, eğitim-öğretim yılı sonuna kadar şube rehber öğretmeni tarafından saklanır. Sınıf gözlem formu Ek 1’de verilmiştir.

2. Gözlem raporu: 6, 7 ve 8’inci sınıftaki her öğrenci için ilgi, yetenek, kişilik özellikleri ile sosyal ve kültürel etkinlikleri ve akademik başarısını içeren gözlem raporu düzenlenir.

Bu düzenleme yapılırken:

a) Şube rehber öğretmeni; branş öğretmenlerinden gelen sınıf gözlem formlarındaki, sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, kişiler arası

(sosyal), içsel, müziksel-ritmik, bedensel-kinestetik ve doğa alanlarındaki her bir ölçüte ait gözlem sonuçlarını, tek bir belirtece dönüştürmek yoluyla her öğrencinin gözlem raporunu hazırlar. Bu işlem yapılırken her ölçüte ilişkin sayısal değerler toplanır ve ortalaması alınır.

b) Gözlem raporuna, belirteçlerin sayısal değerlerini karşılayan simgeler (G, Y, B, Ç) yazılır. Sayısal değerler, sadece sınıf gözlem formlarının, gözlem raporuna dönüştürülmesinde ortalamaların alınmasını kolaylaştırmak amacıyla kullanılır.

c) Şube rehber öğretmeni, gözlem raporunun “Kişilik Özellikleri” bölümünü doldururken, branş öğretmenlerinin sınıf gözlem formunda bildirdikleri görüşlerini de dikkate alır.

d) Gözlem raporu, her öğrenci için yılda bir defa düzenlenir. Mayıs ayı sonunda yapılacak olan veli bilgilendirme toplantısında veliye verilir. Öğrencinin ilgi, yetenek, kişilik özellikleri ile sosyal etkinlikleri ve akademik başarısından velinin de bilgilendirilmesi ve görüşünün alınması sağlanır.

e) Gözlem raporu geri alındıktan sonra okul yönetimine onaylatılır ve öğrenci dosyasında saklanır. Daha sonraki gözlemlerde veli ve/veya öğrenci görüşleri de dikkate alınır. Gözlem raporu Ek 2’de verilmiştir.

3. Yönelme Öneri Formu: Yönelme öneri kurulu tarafından diploma almaya hak kazanan öğrencileri akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitime yönleltmek amacıyla yönelme öneri formu düzenlenir.

Bu düzenleme yapılırken:

a) Yönelme Öneri Formunun “İlgi ve yetenekler, kişilik özellikleri, akademik başarısı, katıldığı sosyal ve kültürel etkinlikleri, öğrenci görüşü ve veli görüşü” bölümleri şube rehber öğretmeni tarafından doldurulur. “İlgi ve yetenekler” bölümündeki ek sütunda belirtecin adı yazılarak her ilgi ve yetenek alanının genel ortalamasına yer verilir.

b) Yönelme Öneri Formunun “Öneri” bölümü, şube rehber öğretmeni ve varsa rehber öğretmen tarafından doldurulur.

c) Yönelme Öneri Formunda öğrenci akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitime yönlendirilirken gözlem raporundan ve öğrenci dosyasındaki bilgilerden yararlanır.

d) Yönelme Öneri Formunun “Kurul görüşü” bölümü, üyeler tarafından değerlendirildikten sonra imzalanır.

Yöneltme Öneri Formu Ek 3’de verilmiştir.

2.4.3. 10'uncu Sınıfta Alana Geçiş Genelgesi

Ortaöğretimde ise meslek alanlarına yöneltme çalışmaları Nisan 2006 tarih ve ‘10’uncu Sınıfta Alana geçiş ve Teknik Lise Öğrenci kayıtları” konulu genelge ile Tanıtım ve Yönlendirme Dersi Öğretim Programları ve Eğitim Araçları da 27.12.2005 tarih ve 13417 sayılı makam onayı ile düzenlenmiştir.

Tanıtım ve Yönlendirme Dersi 9. sınıflarda haftada 2 saat olarak okutulan bir derstir. Yönlendirme dersi mesleki eğitim alanları ve akademik eğitim alanları olmak üzere iki modülden oluşmaktadır. Ders hazırlanmış öğrenme materyalleri ile işlenmektedir. Bu dersi maaş veya ücret karşılığı iş eğitimi öğretmenleri, rehber öğretmenler ya da şube rehber öğretmenlerinden biri işlemektedir. Derste yapılan çalışmalar notla değerlendirilmemektedir. Dersin işlenişinde sektör temsilcilerinden yararlanılabilmekte ve işletmelere geziler düzenlenebilmektedir. Ders yılı sonunda öğrencilerin bu dersle ilgili olarak seçecekleri alanı belirlemek üzere ilgi envanteri uygulanmakta öğrencilerin ilgileri belirlenerek ailelerine bildirilmektedir (MEB, 2005b). Bu dersin amacı, mesleklerin tanıtılması ve bu süreçte dersi yürüten öğretmen tarafından öğrencilerin mesleğe karşı gösterdiği ilgi ve tutumun gözlenmesidir.

İlgili genelge gereğince “orta öğretim kurumlarının dokuzuncu sınıfında okuyan öğrencilerin onuncu sınıftan itibaren yönelebilecekleri alanı belirlemek ve yöneltme tavsiyesinde bulunmak amacıyla öğrenci ve velisinin tercihleri doğrultusunda alana yöneltme tavsiye formu, sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni ile tanıtım yönlendirme dersi öğretmeni tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda ön kayıt formu doldurulacaktır” denilmektedir (MEB, 2006b, 2)

Ayrıca “alana yöneltme tavsiyesinin belirlenmesinde sınıf rehber öğretmeni ve okul rehber öğretmenince uygulanan mesleki rehberlik ile ilgili anket sonuçları, dokuzuncu sınıf yıl sonu başarı ortalaması, ilköğretim okulu diploma notu, ilköğretim yöneltme öneri formu, sağlık durumunun görmek istediği alana uygunluğu dikkate alınacaktır” denilmiştir (MEB, 2006a, 2).

9. sınıfta hazırlanan Alana Yöneltme Tavsiye Formu’nda, öğrencinin 10. sınıfta gitmek istediği okul ve öğrenim görmek istediği alanlar, öğrenci ve velisi tarafından tercih sırasına göre doldurularak, eğitim öğretim yılının ikinci dönemi bitmeden en az

üç hafta önce tanıtım yönlendirme dersi öğretmenine teslim edilmektedir (MEB, 2006a, 2).

2.5. Yöneltilmeyle İlgili Yapılan Araştırmalar

Yöneltilmeyle ilgili yapılan taramalarda ulaşılan araştırmalar aşağıda özetlenmiştir. Bu çalışmaların daha çok yöneltilme ile ilgili olduğu düşünülen değişkenleri incelediği bir kısım araştırmanın da deneysel olarak hazırlanan rehberlik programlarının karar vermeye etkisini ve yöneltilmede bilgisayar programının kullanımını görmeye yönelik olarak yapıldığı görülmüştür.

Alpaslan tarafından (1993) ilköğretim okullarının mesleğe yöneltilme ve rehberlik fonksiyonunu yerine getirip getirmediği, getiriyor ise ne ölçüde getirdiği araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara'daki 20 ilköğretim okulundan 30 yönetici, 30 öğretmen ve 200 ilköğretim son sınıf öğrencisi ile bu okullardan mezun olup da yakın çevredeki lise ve dengi okullara devam eden 110 öğrenciden oluşmuştur. İlköğretim okullarında rehberlik hizmetlerinin bilimsel olarak uygulanması, yöneltilmenin, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yapılması, yöneltilmede etkin olan kaynaklara ve derslere gereken önemin verilmesi, yöneltilme sınıfının iyi tespit edilmesi, iş ve meslek hakkında gerekli bilginin verilmesi konularında anket ile veriler toplanmıştır. Sonuçta rehberlik hizmetlerinin bilimsellikten uzak, yöneltilme yapılırken öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin yeterince dikkate alınmadığı, yöneltilmede kaynakların ve derslerin yeterince önemsenmediği ve iş ve meslekler hakkında gerekli bilgilerin yeterince verilmediği bulgularına ulaşılmıştır.

Güvendi (1998), yaptığı çalışmada, ilköğretim okullarında rehberlik etkinliği olarak nelerin yapıldığı, öğrenci beklentileri ile yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri arasında uyumun bulunup bulunmadığı sorularına cevap aramıştır. Veri toplamak üzere hazırlanan anket, beş ilköğretim okulunda bulunan öğrencilerden 200'üne uygulanmıştır. Ankete cevap veren öğrencilerin 110 ' u erkek 90 ' ı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın bulguları, yürütülmekte olan rehberlik etkinliklerinin daha çok şekil düzeyinde kaldığı, öğrencilere ulaşamadığı, öğrenci beklentileri ile yürütülen etkinlikler arasında uyum bulunmadığı, beklentilerde cinsiyete göre bir farklılığın olmadığını göstermiştir.

Karaköse, Turan, Gürbeden, Kaya, Kaşıkçı ve Çandır (2006), ilköğretim okullarında mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmalarında yaşanan problemlerin

tespiti amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın örneklemini Kayseri'nin Kocasinan ilçesinde bulunan 5 lise; 8 ilköğretim okulu, Melikgazi ilçesinden ise 6 lise; 6 ilköğretim okulu seçilmiştir. Bu okullarda 201'i öğretmen, 30'u idareci, 40'ı rehber öğretmen ve 1225'i 9. sınıf öğrenci toplam 1496 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma için gerekli verilerin toplanmasında likert tipi 3 tutum ölçeği kullanılmıştır. Bunlar; 9. sınıf öğrencileri tutum ölçeği, ilköğretim öğretmen ve idareci tutum ölçeği, rehber öğretmen tutum ölçeğidir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilköğretim okullarında öğrenci ve öğretmenlerin mesleki yönlendirme konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını göstermiştir.

Çevik (2008) tarafından ilköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama sürecinde mevcut durumu betimlemek ve karşılaşılan sorunları ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Anketlerin 62'si yöneticilerden, 358'i branş öğretmenlerinden, 23'ü de rehber öğretmenlerden geri dönmüştür. Araştırma sonucunda, yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliğinin yeterli olmadığı bulunmuştur. Öğretmenlere çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilemediği, dolayısıyla öğretmenlerin, çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinlikleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları bulunmuştur. Araştırmada, işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesi'ne uyum sağlama boyutlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında mezun olunan okul, mesleki kıdem, branş öğretmenlerinin şube rehber öğretmenliği değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

MEB (2000), tarafından yapılan çalışmada, ülkemizin koşullarına en uygun yönlendirmenin yapılabilmesi için okullardaki rehberlik hizmetleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini yedi coğrafi bölgeden seçilen 14 ilden alınmıştır. Her grup için geliştirilen anketler örnekleme alınan illerdeki ilköğretim okullarda görev yapan 737 öğretmene, 1093 sekizinci sınıf öğrencisine ve bu öğrencilerin velilerine (1066), 618 lise birinci sınıf öğrencisine ve tüm merkez ilçelerin ilköğretim okullarında (devlet okulları ve özel okullar birlikte) görev yapan 808 rehber öğretmene olmak üzere toplam 4322 kişiye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda rehber öğretmenler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasındaki işbirliğinin yeterli olmadığı bulunmuştur. Okul ile rehberlik araştırma merkezleri arasında da olması gereken sıkı bağın kurulmadığı anlaşılmıştır. Öğrenciyi tanıma tekniklerinin hem rehber öğretmenler, hem de öğretmenler tarafından çoğunlukla kullanıldığı, hatta uzmanlık gerektiren bazı

tekniklere bile yer verildiği ortaya çıkmıştır. Öğrenciyi tanıma tekniklerinin sonuçlarından yararlanma oranları bir çok teknik için kullanılma oranlarına göre oldukça düşük çıkmıştır. Mesleki rehberlik hizmetlerinin yeterli ve sistematik olarak verilmediği, eğer öğrenci bununla ilgili soru sorarsa cevaplandırıldığı, eğitsel rehberlik hizmeti olarak da öğrenciye akademik destek sağlayacak etkinliklerin yapıldığı belirlenmiştir. Sosyal beceri etkinlikleri ve ders dışı etkinliklere yönlendirme konularında, öğrenciye pek yardımcı olunmadığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin okul seçerken kendi ilgi ve yeteneklerini dikkate almak yerine üniversiteyi kazanmak gibi başka ölçütleri göz önüne aldıkları görülmüştür.

Sarıgöl (2005), araştırmasında ilköğretim okullarında görevli iş eğitimi öğretmenlerinin “programın mesleki yönlendirme boyutu ile ilgili görüşlerini” incelemiştir. Mersin il merkez, Erdemli ve Tarsus ilçe merkezlerindeki görevli 120 iş eğitimi öğretmeni araştırmaya dahil edilmiş, gönderilen anketlere tam cevap veren 108 iş eğitimi öğretmenin görüşleri değerlendirmeye alınmıştır. İş eğitimi öğretmenlerinden 21’i ile yüz yüze görüşme yapılmış ve elde edilen bulgular değerlendirmeye alınmıştır. Sonuçta, iş eğitimi programının mesleki yönlendirme açısından amaçlarına yeterli düzeyde ulaşmadığı ve iş eğitimi programının çağın teknolojik özelliklerini yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. İş eğitimi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, iş eğitimi programının teknoloji eğitimi kavramına göre yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu, ayrıca programın meslekleri tanıtmaya işlevini de yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda özetlenen araştırmaların genel özelliği hepsinin de ilköğretim okullarında yürütülen ve betimsel olan araştırmalar olmasıdır. Bu araştırmalar ilköğretim okullarındaki yöneltme hizmetleri ile ilgili yönetici, öğretmen, öğrenci görüşlerini alarak mevcut durumu ortaya koyma yoluna gitmişlerdir.

Aşağıda vereceğimiz araştırmalar da yine betimsel araştırmalardır fakat bu araştırmalar çalışmak için farklı kurumları ve farklı özelliklere sahip örneklem gruplarını seçmişlerdir.

West ve Varlam (1991) araştırmalarında çocukları ilkokul dördüncü sınıfta okuyan 72 ailenin çocukları için ortaokul seçerken dikkat ettikleri faktörleri tespit etmeye çalışmışlar. Araştırma Londra’da yapılmış ve veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmış: çocuğun isteği, okulun disiplin ve davranış kazandırma konusunda iyiliği, okulun hedefleri, okulun eve yakınlığı, okulun karma olup olmaması, büyük kardeşlerin devam ettiği okullar, çocukların arkadaşlarının

devam ettiği okullar, okulun programı ve sınavlara iyi hazırlaması ailelerin okul belirlemede dikkate aldıkları faktörler olmuştur.

Hunter (1991) araştırmasında ortaöğretim birinci kademesinin birinci sınıfında okumakta olan öğrencilerin ailelerinin okul tercih nedenlerini açıklamaya çalışmıştır. Görüşme tekniği ile toplanan verilerden elde edilen en önemli dört neden şöyle olmuştur: okulun disiplin durumu, sınavlardaki başarısı, okulun çocuğın cinsiyetine uygunluğu ve okulun eve yakınlığı.

Zobar (2006) yaptığı çalışmada, ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemeye çalışmıştır. Lise seçimini etkileyen faktörler iki farklı grupta toplanmıştır. Birinci grup okul ve eğitimle ilgili faktörleri içerirken, diğeri kişisel ve ailevi faktörleri içermektedir. Veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan genel, özel ve mesleki 67 lisedeki 368 öğrenci ve velisi oluşturmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır; Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler birbirlerine oldukça büyük benzerlikler göstermektedir. Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler, öğrenim durumlarına ve öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklar içermez iken, gelir durumlarına göre anlamlı farklar mevcuttur. Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerinkinden daha fazladır. Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri, kamu lisesinde okuyan öğrencilerinkinden daha fazladır. Öğrencisi fen lisesinde okuyan veliler, öğrencisi genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan velilere göre kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar. Öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığı belirlenmiştir. Fen lisesi öğrencileri, genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesi öğrencilerine göre okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

Korkut (2007), psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve yapılan uygulamaları incelemiştir. Bu amaçla Ankara'nın ilçelerdeki RAM'lar aracılığı ile 141 psikolojik danışmana araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yollanmıştır. İlk ve orta öğretim kurumlarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamaları ile ilgili düşündüklerini, yaptıklarını ve psikolojik danışmanların yaş, cinsiyet, kıdem, çalışılan kurum, mezun olunan program, lisans ya da lisans üstü

eğitime sahip olma değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olup olmadığını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda psikolojik danışmanların dörtte birinin mesleki rehberlik konusunda hiç bir ders almadığı saptanmıştır. Psikolojik danışmanların sadece üçte biri bu hizmetin yaşam boyu olduğunu düşünmektedir. Demografik değişkenler açısından bakıldığında kadın psikolojik danışmanlarla, genç olanların mesleki rehberlik konusunda daha duyarlı oldukları bulgusu elde edilmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik/ eğitimde psikolojik hizmetler programlarından mezun olanlarla, bu programdan mezun olmayanlar arasında bir fark bulunmamıştır. Ayrıca psikolojik danışmanların en fazla internetten yararlandığı ve mesleki rehberlik konusunda programlara ve ölçeklere gereksinim duydukları saptanmıştır.

Bilge (2007), endüstri meslek lisesi ğrencilerinin meslek alanlarına yönlendirilme etkinliklerinin yeterlilik düzeyini araştırmış ve meslek alanı seçim sürecinde yapılan etkinliklerin, öğrenciler tarafından hangi düzeyde yeterli görüldüğünü incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 15 farklı endüstri meslek lisesi 10. sınıfında öğrenim görmekte olan ve 9. sınıfın sonunda meslek alanı tercihinde bulunan tesadüfi 336 ğrenci oluşturmuştur. Sonuçta, Tanıtım ve Yönlendirme Dersinde yapılan etkinliklerde, ğretim kurumlarında yapılan etkinliklerde ve öğrencilerin kişilik özelliklerini tanımaya yönelik çalışmaların uygulanma aşamasında eksiklerin olduğu bulunmuştur.

Coşkun (2006), araştırmasında öğrencilerin meslek yönelimlerini kendilerine tanıtırken hangin yöntemlerin kullanıldığı, okullardaki mesleki yönelimlerin tespiti çalışmalarında okul müdürünün, okul koordinatör rehber öğretmeninin ve sınıf rehber öğretmeninin etki düzeyini, meslekleri tanıtma çalışmalarında okul müdürünün, okul koordinatör rehber öğretmeninin ve sınıf rehber öğretmeninin etkileri hangi düzeydedir? sorularına cevap aramıştır. Araştırmaya Kayseri ili merkez ilçesi Melikgazi' den, dört; Kocasinan ilçesinden beş lise alınmıştır. Bu okulların hepsindeki okul müdürü, müdür yardımcıları, okul rehber öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri olarak 449 kişiye uygulanmıştır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketler araştırmacı tarafından deneklere ulaştırılmış ve tekrar anketlerin dönüşümü araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Deneklerden toplanan anketlere verilen cevaplar, bilgisayara işlenmiş; SPSS Programı ile zmlenen verilerin frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, ve t-testi sonuçları alınmış ve daha sonra bu sayısal bulgular tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır. Araştırmada Mesleki Rehberlik test ve envanterlerinin kullanımı düşük düzeyde bulunmuştur. Uygulanan test ve envanterleri ise sınıflar bazında 10.sınıflarda

yoğunlaşmaktadır. Test sonuçları öğrencilerle paylaşmakta, öğrencilere sınıf rehber öğretmenleri tarafından sınıf ortamında sunulmaktadır. Mesleklerin özellikleri olarak meslek için gerekli olan yetenekler ve giriş koşulları hakkında bilgi verilmekte, gelir durumu, yükselme imkanları, çalışma saatleri ve çalışma ortamları hakkında fazla bilgi verilmemektedir. Katılımcıların yetenek, giriş koşulları ve yükselme imkanları hakkında bilgi verildiği yönünde kanıtları mevcuttur. Görev algıları açısından Müdür yardımcıları ve sınıf rehber öğretmenleri arasında 'F' değeri 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur, Meslekleri tanıtım alanında yayınların izlenmesi yüksek bulunmuştur. Araştırmalar okulla sınırlı kalmakta çevre ve üniversitelerden bu anlamda yararlanılmamaktadır.

Bundan sonra bahsedeceğimiz araştırmalarda deneysel model kullanılarak, okullarda yürütülen rehberlik etkinliklerinin yöneltme ve karar verme açısından etkiliğine ve yöneltme de bilgisayar programlarının kullanımına bakılmıştır. Bu araştırmalar aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Ülkemizde mesleki rehberlik alanında ilk deneysel araştırma Ülkü (1976), tarafından yapılmıştır. Ülkü, Lise I. sınıflarda uygulanan bir grup rehberliği programının yöneltme açısından etkililiğinin araştırılması adlı bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ortaöğretimde sınıf düzeyinde sınıf öğretmenlerinin sorumluluğunda rehberlik saatlerinde yürütülen rehberlik hizmetlerinin yönlenme eksenine doğrultusunda etkililiği incelenmiştir. Ülkü; üst, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyleri temsil eden üç okulda toplam beş sınıfta ve 206 öğrenci üzerinde deneysel bir araştırma yapmıştır 9 hafta süren rehberlik etkinliğinde, güdümsüz bir yaklaşımla uygulanan çeşitli yetenek ve ilgi testlerinin sonuçlarıyla ilgili bilgi verilmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırıldığı bu araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir: 1. Uygulama sonucunda deney grubunda fen koluna girmek isteyenlerin sayısında, ilgilerle tutarlı olarak bir azalma, edebiyat koluna girme isteğinde bir artma görülmüştür. 2. Grup rehberliği sırasında, deney grubunun testlere karşı yönlendirilmeleri onların ölçülen yetenekleri ve yetenek testlerinden beklentileri arasındaki ilişkiyi arttırmıştır. 3. Deney grubundaki öğrencilerin fen kolunu tercih ile şekil kavrama testi arasında daha fazla bir tutarlılık belirlenmiştir.

Kuzgun (1992), karar verilirken kullanılan stratejileri ölçmek amacıyla "Karar Stratejileri Ölçeği" geliştirmiştir. Bu amaçla, cinsiyetler; öğrencilerle yetişkinler; doktor-hukukçu-tiyatro sanatçıların karar verme davranışları ilgili ölçekle karşılaştırılmıştır. Cinsiyetler arasındaki karşılaştırma 573 lise öğrencisi üzerinde yapılmış ve kızların mantıklı, karasızlık, bağımlı alt ölçek puanlarının erkeklerden;

erkeklerin içtepesel puanlarının kızlardan yüksek çıktığı bulunmuştur. Lise öğrencisi yetişkin karşılaştırması, 102 kişi üzerinde yapılmış ve sonuçta önemli bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç; öğrencilerin lise sonda olması ve önemli karar evresinde olmasıyla açıklanmıştır. Doktor, hukukçu, subay, tiyatro sanatçısı karşılaştırmasında; hepsinin daha çok mantıklı karar stratejisini kullandığı ve doktorların subaylardan daha çok içtepesel karar stratejisini benimsediği ifade edilmiştir.

Yıldız (2005), Mesleki yönlendirmede web desteği konulu araştırmalarında, ilköğretimde mesleki yönlendirme faaliyetlerinin istenilen biçimde yapılamamasının sebeplerini tespit etmiş, bu olumsuz sebepleri en aza indirmesi öngörülen “Mesleki Yönlendirmede Web Desteği” isimli bir yazılım geliştirilmiştir. Çalışmada, mevcut yönlendirmenin sınırlılıkları ve bunların çözüm yolları belirlenmiştir. Çözüm niteliği taşıyan bir yazılım sayesinde, sınıf gözlem formlarının doldurulması, öğrencinin ve velisinin, öğrenci hakkında ilgili formu doldurması ve bu formların yorumlanmasıyla çocuğun baskın zeka alan/alanları belirlenmektedir. Bu belirlemeler ışığında, çocuğa bir üst eğitim kurumunu tercih ederken, göz önünde bulundurabileceği tavsiyeler verilmektedir. Mevcut sistemde rehber öğretmen, öğrencilere rehberlik yapmaktan çok, evrak tasnif etme, form sonuçları hesaplama gibi zaman alıcı işlerle meşgul edilmektedir. Yazılım, rehber öğretmenin üzerinden bu yükü kaldırmakta ve rehber öğretmenin esas amacına yönelik çalışması için kendisine zaman vermektedir. Yazılım, kullanıcılarına ergonomik bir ortam sunduğu için, formların doldurulması kolaylaşmaktadır. Bu da öğretmenin ve diğer ilgililerin formu sağlıklı doldurmalarını beraberinde getirmektedir. Yazılım, öğrenci ve veli modülleri sayesinde, yönlendirme sürecine öğrenci ve veli katılımını artırmakta, öğretmenin doldurmuş olduğu form sonuçlarıyla diğer ilgililerin formlarını desteklemektedir. Bu destek, yapılacak tavsiyelerin geçerliliği açısından oldukça önemlidir. Yazılım, internet ortamına da adapte edilebilmektedir. Rehber öğretmen, öğrenci veya veli, ilgili formu istediği bir yerden doldurabilmektedir. Yazılım istendiği takdirde okulun genel ağı içerisine veya bir masaüstü bilgisayara monte edilebilmektedir.

Bozgeyikli (2004), mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisini araştırmaktır. Araştırma, kontrol gruplu ön-test ve son-test modeline dayalı deneysel bir modelle yürütülmüştür. Araştırmanın deney grubu 13 kız ve 12 erkek olmak üzere toplam 25 öğrenciden; kontrol grubu da 13 kız ve 12 erkek toplam 25 öğrenciden oluşmuştur. Deney grubundaki öğrencilerle 7 hafta süreli haftada iki oturum olmak üzere mesleki

grup rehberliği yapılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri ön-test ve son-test aşamalarında Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğiyle (MKVYÖ) ölçölmöştür. Sonuçta mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinlik düzeylerini arttırmada etkili olduğu ve bu yöntemin öğrencilerin meslek seçimlerine yardımcı olmada kullanılabileceği önerilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2004, 77). Çalışmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerini ilgi ve yeteneklerine göre üst öğretim kurumları ve alanlara yönleltmek için hazırlanan ve uygulaması devam eden Yönelme Öneri Formu uygulamasının etkililiği incelenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkeni, öğrenciler için hazırlanmış olan Yönelme Öneri Formlarında yapılan yönelmedir. Öğrencilerin gittikleri üst eğitim türü ve seçtikleri alanlar, üst eğitim türü ve alan seçimlerinde dikkate alınan faktörler, okul ve alanların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ile gidilen okul ve seçilen alanlardan memnuniyet bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır.

3.2. Evren Ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Adana il merkezinde bulunan ortaöğretim okullarına 2005-2006 kayıt döneminde kayıt olmuş ve veri toplama sırasında 10. sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklem seçimi sürecinin başında Adana'nın Seyhan ilçesinde bulunan, veli ve öğrenciler tarafından yoğun olarak tercih edilmekte olan beş ilköğretim okulu seçilmiştir. Bu okullardan 2004-2005 yılında mezun olmuş 901 öğrencinin kayıtlarından Yönelme Öneri Formları'na ulaşılmış ve bu öğrencilerin hangi okullara kayıt yaptırdıkları belirlenmiştir. İncelenen kayıtlardan, beş ilköğretim okulundan mezun olan 901 öğrencinin 98 farklı üst öğretim kurumuna (ortaöğretim) kayıt yaptırmış olduğu saptanmıştır. Bu yaklaşımla bu öğrencilere ulaşılarak veri toplamanın oldukça güç olduğu ve ekonomik olmadığı anlaşılmıştır. Böylece, yukarıda açıklanan

yaklaşımından vazgeçilmiş ve belirlenen 98 liseden en çok öğrencinin gittiği ve farklı öğretim türlerinin temsil edildiği 11 lise araştırmanın örneklemini belirlemek için seçilmiştir. Belirlenen liselerde 10. sınıfta okuyan ve adına Yönelme Öneri Formu düzenlenmiş olduğu tespit edilen 466 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu şekilde, kurumların kolay ulaşılabilir özellikleri dikkate alınmış ve amaçlı örnekleme yaklaşımı ile örneklem seçimi yapılmıştır.

Örnekleme yer alan öğrencilerin okudukları okul ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Okul ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okullar			Kız		Erkek		Toplam	
			f	%	f	%	f	%
1	Şehit Temel Cingöz L.	Sınavsız	71	65,7	37	34,3	108	23,2
2	Borsa Lisesi		59	67,8	28	32,2	87	18,7
3	Merkez End. Mes. L.		7	10,4	60	89,6	67	14,4
4	FatihTic. Mes. L.		8	32,0	17	68,0	25	5,4
3	Çobanoğlu Tic. Mes. L.		8	42,1	11	57,9	19	4,1
6	75. Yıl And. L.	Sınavla	23	41,8	32	58,2	55	11,8
7	Yüreğir And. L.		20	57,1	15	42,9	35	7,5
8	Atatürk And. Kız Mes. L.		13	100	--	--	13	2,8
9	Seyhan And. Kız Mes. L.		12	100	--	--	12	2,5
10	İsmet İnönü Kız Mes. L.		24	100	--	--	24	5,1
11	Anadolu Güz. Sanat. L.		14	66,7	7	33,3	21	4,5
Toplam			259	55,6	207	44,4	466	100

Örneklem 259’u (%55,6) kız, 207’si (%44,4) erkek olmak üzere toplam 466 öğrenciden oluşmuştur.

Okullardan dördü Akademik, altısı Mesleki ve Teknik ve biri de Güzel Sanatlar eğitimi veren liselerdir. Akademik eğitimde 285 (%61,2), Mesleki ve Teknik eğitimde 160 (%34,3) ve Güzel Sanatlar eğitiminde de 21 (%4,5) öğrenciye ulaşılmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi okullardan altısı sınavsız, beşi ise sınavla öğrenci alan okullardır. Sınavsız öğrenci alan okullarda 306 (%65,8), sınavla öğrenci alan okullarda 160 (%34,2) öğrenciye ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrenim gördükleri okul türü ve cinsiyetlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Eğitim Türü ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okul Türü	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Akademik	173	60,7	112	39,3	285	61,2
Mesleki Teknik	72	45,0	88	55,0	160	34,3
Güzel Sanatlar	14	66,7	7	33,3	21	4,5
Toplam	259	55,6	207	44,4	466	100

Örnekleme oluşturan öğrencilerin 285’i (%61,2) Akademik, 160’ı (%34,3) Mesleki Teknik, ve 21’i (%4,5) Güzel Sanatlar eğitimi veren eğitim türlerinde öğrenim görmektedir.

Yukarıdaki betimsel verilerin Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) verileriyle uyumlu olduğu görülmektedir. TÜİK 2006-2007 raporlarında, orta öğretimde bulunan toplam 3 386 717 öğrencinin 2 142 218’inin (%63,3) akademik eğitimde, 1 244 499’unun da (%36,3) mesleki ve teknik eğitimde olduğunu belirtmiştir. Bu sayılar oransal olarak bizim örneklemimizi oluşturan sayılara çok yakındır (TÜİK, 2008). TÜİK’in verileri ile örneklemin betimsel değerlerinin benzer olması örneklemimizin temsil gücünün yüksek olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre öğretim türlerine dağılımlarına bakıldığında Akademik eğitim türünde okuyanların 173’ü (%60,7) kız, 112’si (%39,3) erkek, Mesleki ve Teknik eğitim türünde okuyanların 72’si (%45,0) kız, 88’i (%55,0) erkek, ve Güzel Sanatlar eğitim türünde okuyanların ise 14’ü (%66,7) kız, 7’si (%33,3) erkektir.

Bu öğrencilerin öğrenim gördükleri alan ve cinsiyetlerine göre dağılımları da Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Alanlar ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Alanlar	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Sözel	32	53,3	28	46,7	60	12,9
Sayısal .	168	50,1	167	49,9	335	71,9
Türkçe-Matematik	53	84,1	10	15,9	63	13,5
Yabancı Dil	6	75,0	2	25,0	8	1,7
Toplam	259	55,6	207	44,4	466	100,0

Tablo incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin, 60’ının (%12,9) Sözel, 335’inin (%71,9) Sayısal, 63’ünün (%13,5) Türkçe-Matematik ve 8’inin de (%1,7) Yabancı Dil alanında öğrenim görmekte olduğu görülmektedir.

11 ortaöğretim kurumunda bulunan 466 öğrenci anketteki “alanınız” sorusuna 19 farklı alan ismi yazarak cevap vermiştir. Ancak araştırmacı bu okullarda bulunan öğrencilerin OSYM tarafından ÖSS’ye hangi alanlarda kabul edildiğini tespit etmiş ve öğrencileri bu alanlara dağıtarak alan sayısını dörde indirmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından alanlara dağılımına bakıldığında Sözel ve Sayısal alanda yüzdelik değerlerin birbirine yakın olduğu ve bu alanlarda okuyan öğrencilerin örneklemin yaklaşık %85’ini oluşturduğu görülmektedir. Türkçe Matematik ve Yabancı Dil alanındakilerin ise yaklaşık %80’i kız öğrencilerdir.

Örneklemdaki öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarının frekans, yüzdelik değerleri Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Anne ve Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Anne		Baba	
	f	%	f	%
İlkokul	242	51,9	172	36,9
Ortaokul	76	16,3	89	19,1
Lise	124	26,6	143	30,7
Üniversite	24	5,2	62	13,3
Toplam	466	100	466	100

Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin, 242'sinin (%51,9) İlkokul, 76'sının (%16,3) Ortaokul, 124'ünün (%26,6) Lise ve 24'ünün (%5,2) de Üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Grubun genel yapısına bakıldığında öğrencilerin annelerinin yarısından fazlasının eğitim düzeyinin ilkokul düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının, 172'sinin (%39,9) İlkokul, 89'unun (%19,1) Ortaokul, 143'ünün (%30,7) Lise ve 62'sinin (%13,3) Üniversite mezunu olduğu görülmüştür.

Babaların eğitim durumu annelerin eğitim durumundan genel olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. İlkokul mezunu anneler babalardan yaklaşık 1/3'ü oranında daha fazla, üniversite mezunu babaların oranı da annelerin iki katından fazladır. Diğer öğrenim durumu değerleri bir birine yakındır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının mesleklerine göre dağılımı aşağıda Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Anne ve Babanın Mesleğine Göre Dağılımı

Meslekler	Anne		Baba	
	f	%	f	%
Ev Hanımı	395	84,8	----	----
İşsiz	----	----	103	22,1
İşçi	13	2,8	131	28,1
Çiftçi	----	----	15	3,2
Esnaf	5	1,1	53	11,4
Memur	17	3,6	70	15,0
Serbest Meslek	4	0,9	24	5,2
Emekli	30	6,4	69	14,8
Toplam	464	99,6	465	99,8

Tablo 5. incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %63,0'ü bir işte çalıştığı, %22,1'inin işsiz ve %14,8'inin de emekli olduğu görülmüştür. Annelerin %84,8'inin ev hanımı, %8,4'ünün iş kadını ve %6,4'ünün de emekli olduğu görülmüştür.

Örneklemdaki öğrencilerin annelerinin %84,8'i ev hanımlarından, babalarının %63,0'ü çalışan babalardan oluşmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin bir kısmı öğrenciler için hazırlanan Yönelme Öneri Form'undaki kayıtlardan elde edilmiştir. Bir kısmı da öğrencilere uygulanan anketle toplanmıştır.

Bu araştırmada 2003 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 231 sayılı kararıyla uygulamaya konulmuş olan İlköğretimde Yönelme Yönergesi'ne dayanarak öğrencilerin ilgi, yetenek, kişilik özellikleri, akademik başarısı, katıldığı sosyal ve kültürel etkinliklerine yer verilerek okul, veli ve öğrenci görüşleri ile hazırlanan Yönelme Öneri Formlarındaki kayıtlar temel verileri oluşturmuştur. Yönelme Öneri

Formlarından öğrencilerin gözlenen ilgileri, yetenekleri ve öğrencilere önerilen eğitim türleri ile ilgili bilgiler alınmıştır.

Araştırmada yer alan 10. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf sonunda seçtikleri alanlardan memnuniyet durumları “Öğrenci Seçimlerini Değerlendirme Anketi” ile belirlenmiştir.

Anket araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket, 7’si öğrencilerin kişisel bilgileri, 2’si okul ve alan seçim şekilleri ile ilgili bilgileri, 4’ü okul ve alanların yeteneklerine ve ilgilerine ne derece uygun bulunduğu ile ilgili bilgileri, 2’si okunmakta olan okul ve alanlardan ne derece memnun olduğu ile ilgili bilgileri elde etmek üzere hazırlanmış sorulardan oluşturulmuştur.

Anket pilot çalışma amacıyla Ceyhan Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi 10. sınıfta okuyan 43 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamada, okul ve alanların yeteneklere ve ilgilere ne derece uygun bulunduğu ve okul ve alanlardan ne derece memnun olduğu ile ilgili maddelerin cevaplanmasında sorun yaşanmıştır. Öğrenciler cevaplardaki evet, hayır seçeneklerine itiraz etmiştir. İlgi, yetenek konusunda kendini tanımadığını, bu yüzden soruları cevaplamakta zorlandığını söyleyen öğrenciler olmuştur. Anket mesleki rehberlik alanında çalışan bir öğretim üyesi ve tez danışmanının önerileri doğrultusunda evet, hayır şeklinden çıkarılıp dereceleme şeklinde tekrar düzenlenmiştir. Uygunluk ve memnuniyet kısımlarındaki ölçümler için 9’lu dereceleme kullanılmıştır.

İkinci uygulama Paksoy Lisesi 10. sınıfta okuyan 48 öğrenciyle yapılmıştır. İkinci uygulamada birinci uygulamada yaşanan sorunların ortadan kalktığı görülmüş ve ankete son şekli verilmiştir. Anket Ek 4’de verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2006-2007 eğitim-öğretim yılı Eylül ayında Adana Valiliği’nden alınan izinle 11 lisedeki 10. sınıf öğrenci dosyaları incelenerek ve kayıtlarında adlarına düzenlenmiş Yönelme Öneri Formu bulunan öğrencilerin formlarındaki bilgileri alınarak ve bu öğrencilere anket uygulanarak elde edilmiştir.

Araştırmada, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında bir ilköğretim okulundan mezun olmuş, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında liseye kayıt yaptırmış ve verilerin toplanmaya başladığı 2006-2007 eğitim-öğretim yılı Mart ayında 10. sınıfta okuyan öğrencilerin öğrenci dosyalarında bulunan Yönelme Öneri Formlarında kendilerine önerilen eğitim

türünde bulunup bulunmadıklarına bakılmıştır. Dosyaları incelenen öğrencilerin adı soyadı, numarası, eğitim görmekte olduğu okulun adı, eğitim görmekte olduğu alanın adı ve Yöneltilme Öneri Formu'nda öğrenciye önerilen eğitim türünün ne olduğu araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır.

Araştırmacı 11 okula ikinci dönemin başında Şubat ayında gitmeye başlanmış ve iki aylık bir sürede 631 öğrencinin dosyasını inceleyebilmiştir. Bu öğrencilerden 530'unun dosyasında adlarına düzenlenmiş Yöneltilme Öneri Formları bulunmuştur. Bu formların birer örneği araştırmacı tarafından alınmış ve araştırmada kullanılacak veriler açısından incelenmiştir.

Belirlenen okullara 2006-2007 eğitim-öğretim yılının Nisan ayında ikinci kez gidilmiştir. Veri toplama süresi içinde 64 öğrenci okulda bulunmadığından bu öğrencilere ulaşılamamıştır. Bu nedenle araştırmacı tarafından okullarında bulunan 466 öğrenciye anket uygulanılabilmektedir.

Araştırmacı belirlediği okullara çalıştığı kurumdan izinli sayıldığı Pazartesi günleri gitmiştir. Dosya incelemeleri genellikle ilgili müdür yardımcılarının odasında yapılmıştır. Dosya incelemelerine saat 9:00'da başlanmış ve 17:00'de bitirilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinin tamamının dosyasına tek tek bakılmış, içlerinde yöneltilme öneri formu olan dosyalardan formlar alınıp okulun fotokopi makinesinde çoğaltılmış ve bir örneği araştırmacı tarafından alınmıştır. Bir örneği alınmış formlardaki bilgiler çarşaf listeye işlenerek tek bir belge haline getirilmiştir. Bu süreç 8 hafta sürmüştür. Araştırmacı geliştirdiği anketi çarşaf listede bulunan öğrencilere doldurtmak için Nisan ayı başında okullara tekrar gitmeye başlamıştır. Anket formları çarşaf listedeki öğrenci sayıları kadar önceden çoğaltılmıştır. Tespit edilen öğrenciler farklı sınıf ve alanlardan olduğu için anket uygulamalarında farklı yollar denenmiştir. Uygulama, idarecilerin uygun gördüğü şekilde bazen öğrencilerin tamamına bir sınıfta bazen de ayrı ayrı sınıflarda yapılmıştır. Anket uygulamalarının tamamı araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. Anket öğrenciler tarafından ortalama 20 dakikada cevaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesinden elde edilen; öğrencilerin adı, numarası, okumakta olduğu okulun adı, okumakta olduğu alan ve formda önerilen eğitim türü araştırmacı tarafından çarşaf liste yapılarak kayıt altına alınmıştır.

Yöneltme Öneri Formlarından ve anketten elde edilen verilerin işlenmesinde SPSS 11.5 paket programı kullanılmıştır.

Ankette yer alan derecelmeli sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar bilgisayar programına aynen kayıt edilmiş ancak analizler sırasında 9’lu olan dereceleme üçe düşürülerek ayrı bir gruplama yapılmıştır. Bu oluşturulan guruplarda 1-3 arası “düşük”, 4-6 arası “orta” ve 7-9 arası “yüksek” uygunluk ve memnuniyet düzeyi olarak adlandırılmıştır.

Verilerin analizinde frekans ve yüzdelik ve uygun olan durumlarda Ki-Kare tekniği kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, analizler sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçlarındaki sıraya göre verilmiştir.

4.1. YÖF'te Önerilen Eğitim Türü İle Öğrencilerin Gittiği Eğitim Türü

Uygunluğuna Yönelik Bulgular

Bu başlıkta öğrencilere önerilen eğitim türü ile öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu eğitim türü karşılaştırması yapılarak YÖF'te önerilen eğitim türü ve öğrencilerin gittikleri eğitim türü bilgileri ile ilgili frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır.

Öğrencilere YÖF'te önerilen eğitim türleri ve onların gittikleri eğitim türleri ile ilgili sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yöneltilme Öneri Formlarında Önerilen Eğitim Türleri ile Öğrencilerin Gittikleri Eğitim Türleri Dağılımlarının Frekans ve Yüzde Değerleri

YÖF Önerisi	Öğrencilerin Gittiği Eğitim Türü						Toplam	
	Akademik		Mesl-Tekn.		Güzel Sanat.			
	f	%	f	%	f	%		
Akademik Eğt	271	82,6	51	15,5	6	1,8	328	70,4
Mes. ve Tek. Eğt.	12	10,1	104	87,4	3	2,5	119	25,5
Güzel Sanatlar Eğt.	2	10,5	5	26,3	12	63,2	19	14,1
Toplam	285	61,2	160	34,3	21	4,5	466	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi YÖF'te kendilerine Akademik Eğitim önerilmiş 328 öğrencinin 271'inin (%82,6) Akademik Eğitime, Mesleki ve Teknik Eğitim önerilmiş 119 öğrencinin 104'ünün (%87,4) Mesleki ve Teknik Eğitime, Güzel Sanatlar Eğitimi önerilen 19 öğrencinin 12'sinin (%63,2) Güzel Sanatlar Eğitimine gittiği görülmüştür.

4.2. Öğrencilerin Eğitim Türü Ve Alan Seçerken Dikkate Aldıkları Faktörlere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, öğrencilere uygulanan anketin öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimi yapma şekillerini belirleme kısmından elde edilen bilgiler ile ilgili frekans ve yüzde değerlerine yer verilmiştir. Anketin bu kısmında öğrencilere birden çok faktörü işaretleyebilecekleri açıklaması yapılmıştır. Aşağıdaki faktörlerin frekans ve yüzdelilerindeki rakamlar ile örneklemdaki toplam öğrenci rakamlarındaki farklılık bu uygulamadan kaynaklanmıştır.

4.2.1. Eğitim Türü Seçiminde Etkili Olan Faktörler

Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türünü seçerken hangi faktörleri dikkate aldıklarına ilişkin betimsel değerler aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Eğitim Türü Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Faktörler	f	%
Ailem istedi	215	46,1
Bir öğretmenim önerdi	76	16,3
Arkadaşımla aynı okulda okumak istedim	42	9,0
Evimize yakın olduğu için istedim	136	29,2
Sınavla kazanarak geldim	139	29,8
Yöneltme Öneri Formumdaki öneriyi dikkate aldım	40	8,6

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin eğitim türlerini seçerken dikkate aldıkları faktörlerden “ailenin isteğinin” (%46,1) ilk sırada olduğu bulunmuştur. Ardından “Orta Öğretim Kurumları Sınav Sonucu” (%29,8), “okulun eve yakın oluşu” (%25,2), “bir öğretmenin önerisi” (%16,3), “arkadaşla aynı okulda olma isteği” (%9,0) ve son sırada “YÖF önerisi” faktörünü dikkate alanların (%8,6) yer aldığı görülmektedir.

Ayrıca ankette öğrencilerin eğitim türlerini seçmede farklı etkenlerin de etkili olabileceği düşüncesiyle seçeneklerin en sonunda “Diğer...” seçeneğine de yer verilmiştir. Öğrencilerin bu “Diğer...” seçeneğinde belirttikleri faktörler saptanmış ve

bunların da frekansları hesaplanmıştır. Öğrencilerin 66'sı (%14,1) “Ben seçtim”, 18'i (%3,9) “Okul iyi olduğu için”, ve frekansları birer olmak üzere (%0,2) de “Bir akraba önerisi” ve “Zorunlu olarak geldim” faktörlerini belirtmişlerdir.

4.2.2. Alan Seçiminde Etkili Olan Faktörler

Öğrencilerin alanlarını seçerken çoğunlukla dikkate aldıklarını belirttikleri faktörlere ilişkin bulguların frekans ve yüzde değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Alan Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Faktörler	f	%
Derslerdeki başarıma bakarak	311	66,7
Ailem istedi	105	22,5
Arkadaşımla aynı alanda olmak istedim	18	3,9
Okul idaresi tarafından belirlendi	61	13,1
Kura çekerek belirledik	--	--
Yöneltme Öneri Formunu inceleyerek belirledik	40	8,6

Öğrencilerin alanlarını seçerken dikkate aldıkları faktörlerin başında “derslerdeki başarının” (%66,7) yer aldığı görülmektedir. Bunun ardından “ailenin isteği” (%22,5), “okul idaresinin öğrencileri alanlara yerleştirmesi” (%13,1), “YÖF önerisi” (%8,6) ve en son sırada da öğrencilerin “arkadaşlarıyla aynı alanda olma isteği” (%3,9) yer almaktadır. Kura ile alan belirlemenin hiçbir öğrenci için alan seçiminde kullanılmadığı gözlenmektedir.

Ayrıca ankette öğrencilerin alan seçimlerinde farklı etkenlerin de etkili olabileceği düşüncesiyle seçeneklerin en sonunda “Diğer...” seçeneğine de yer verilmiştir. Öğrencilerin bu “Diğer...” seçeneğinde belirttikleri faktörler belirlenmiş ve bunların da frekansları hesaplanmıştır. Öğrencilerin 97'si (%20,8) “Ben seçtim”, 24'ü (%5,1) “Sınavla kazandım”, 2'si (%0,4) “Üniversiteye girişte avantajlı olması”nı, ve frekansları birer olmak üzere (%0,2) de “iş imkanı”, “Öğretmenlerimden biri önerdi” faktörlerini belirtmişlerdir.

Tablo 7 ve 8’deki sonuçlar bize öğrencilerin sadece yaklaşık 1/10’undan azının, ilköğretimden sonra gidecekleri eğitim türlerini ve alanları seçerken ilköğretim okulları tarafından kendileri için hazırlanan YÖF önerisinden yararlandıklarını göstermiştir.

4.2.3. Eğitim Türü Seçiminde Dikkate Alınan Ailenin İsteği, Sınav Sonucu, ve YÖF Önerisi Faktörleri ve YÖF’te Önerilen Eğitim Türlerinin Karşılaştırılması

Aşağıda “aile isteği”, “sınavla kazanma” ya da “YÖF önerisi” faktörleri dikkate alınarak belirlenmiş eğitim türlerinin YÖF’te önerilmiş eğitim türleri ile uygunluğunun değerlendirilmesine yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Eğitim türünü belirlemede dikkate alınan “ailenin isteği” ve “sınav sonucu” ile YÖF’de önerilen eğitim türü uygunluğunun frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ailenin İsteği ve Sınav Sonucuna Göre Seçilmiş Eğitim Türü ile YÖF’de Öğrencilere Önerilen Eğitim Türünün Uygunluğunun Frekans ve Yüzde Değerleri

		YÖF Önerisi						Toplam	
		Akademik		Mesl-Tekn.		Güzel Sanat.			
		f	%	F	%	F	%	F	%
Ailenin İsteği	Akademik Eğt	111	79,9	8	11,8	1	12,5	120	55,8
	Mes. ve Tek. Eğt.	25	18,0	60	88,2	3	37,5	88	40,9
	Güzel Sanatlar Eğt.	3	2,2	--	--	4	50,0	7	3,3
	Toplam	139	64,7	68	31,6	8	3,7	215	100
Sınav Sonucu	Akademik Eğt	89	79,5	1	4,3	--	--	90	64,7
	Mes. ve Tek. Eğt.	18	16,1	20	87,8	--	--	38	27,3
	Güzel Sanatlar Eğt.	5	4,5	2	8,7	4	100	11	7,9
	Toplam	112	80,6	23	16,5	4	100	139	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi eğitim türlerini ailelerinin isteğine göre belirlemiş 215 öğrenciden YÖF’te kendilerine Akademik Eğitim önerilmiş 139 öğrencinin

111'inin (%79,9) Akademik Eğitime, Mesleki ve Teknik Eğitim önerilen 68 öğrencinin 60'ının (%88,2) Mesleki ve Teknik Eğitime, Güzel Sanatlar Eğitimi önerilen 8 öğrencinin 4'ünün (%50,0) Güzel Sanatlar Eğitimine gittiği görülmüştür. Burada en yüksek uyumun Mesleki ve Teknik eğitimde, en düşük uyumunda Güzel Sanatlar eğitiminde olduğu bulunmuştur.

Tablo 9'da görüldüğü gibi eğitim türlerini sınav sonucuna göre seçmiş ve YÖF'te kendilerine Akademik Eğitim önerilmiş 112 öğrencinin 89'unun (%79,5) Akademik Eğitime, Mesleki ve Teknik Eğitim önerilmiş 23 öğrencinin 20'sinin (%87,0) Mesleki ve Teknik Eğitime, Güzel Sanatlar Eğitimi önerilmiş 4 öğrencinin de (%100,0) Güzel Sanatlar Eğitimine gittiği görülmüştür. Mesleki ve Teknik eğitim türündeki uyuma Akademik eğitime göre yüksek bulunmuştur. Güzel Sanatlar eğitim türünde sadece 4 öğrenci bulunduğu için bu sonucu dikkate almamakta yarar vardır.

YÖF'teki öneriyi dikkate alarak eğitim türü seçmiş öğrencilerin YÖF'te kendilerine önerilmiş eğitim türü ile bulundukları eğitim türünün uygunluğunun frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. YÖF'ün Önerisini Dikkate Alıp Eğitim Türünü Seçtiğini Belirten Öğrencilerin YÖF'te Kendilerine Önerilen Eğitim Türü ile Bulundukları Eğitim Türünün Uygunluğunun Frekans ve Yüzde Değerleri

		YÖF Önerisi						Toplam	
		Akademik		Mesl-Tekn.		Güzel Sanat.			
		f	%	f	%	f	%	f	%
Gidilen Eğt. Türü	Akademik Eğt	13	68,4	5	26,3	1	5,3	19	47,5
	Mes. ve Tek. Eğt.	1	5,3	18	94,7	--	--	19	47,5
	Güzel Sanatlar Eğt.	--	--	--	--	2	100	2	100
	Toplam	14	35,0	23	57,5	3	7,5	40	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi eğitim türünü YÖF önerisini dikkate alarak seçtiğini belirten 40 öğrenciden, YÖF'te kendilerine Akademik eğitim önerilmiş 19 öğrencinin 13'ünün (%68,4) Akademik Eğitime, Mesleki ve Teknik Eğitim önerilmiş 19 öğrencinin 18'inin (%94,7) Mesleki ve Teknik Eğitime, Güzel Sanatlar Eğitimi

önerilmiş 2 öğrencinin 2'sinin de (%100,0) Güzel Sanatlar Eğitimine gittiği görülmüştür. Burada da en düşük uyumun Akademik eğitimde olduğu gözlenmektedir.

4.2.4. Öğrenim Görülen Eğitim Türünü “Ailenin İsteği”, “Sınav Sonucu” ya da “YÖF Önerisine” Göre Belirleyen Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumları

Bu kısımda öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türünü belirlerken dikkate aldıklarını belirttikleri “aile isteği”, “sınav sonucu” ve “YÖF önerisi” faktörlerine göre anne ve babalarının eğitim durumları ile ilgili bulgular verilmiştir.

Eğitim türünü ailesinin isteğine göre belirlemiş öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarının frekans, yüzde ve X^2 değerleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Eğitim Türünü Ailenin İsteği, Sınav Sonucu yada YÖF Önerisine Göre Seçen Öğrencilerin Anne ve Babaların Eğitim Durumu Dağılımlarının Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri

		Eğitim Durumu								Toplam	X ²	
		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite				
		f	%	f	%	f	%	f	%			f
Aile	Anne	113	52,6	39	18,1	54	25,1	9	4,2	215	100	106,62*
	Baba	75	34,9	44	20,5	65	30,2	31	14,4	215	100	22,15*
Sınav	Anne	66	47,5	23	16,5	40	28,8	10	7,2	139	100	50,50*
	Baba	42	30,2	28	20,1	55	39,6	14	10,1	139	100	27,01*
YÖF	Anne	26	65,0	9	22,5	3	7,5	2	5,0	40	100	37,00*
	Baba	18	45,0	8	20,0	12	30,0	2	5,0	40	100	13,60*

*p<0,01

Tablo 11’de görüldüğü gibi eğitim türünü ailesinin isteğine göre seçen öğrencilerin annelerin eğitim durumları arasında anlamlı farklılık vardır ($X^2 = 106,62$; $p<0,01$). Annelerin %52,6’sının ilkokul mezunu, %25,1’inin lise mezunu, %18,1’inin ortaokul mezunu ve %4,22’sinin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Bu gruptaki öğrencilerin babaların eğitim durumları arasında da anlamlı farklılık

bulunmuştur ($X^2 = 22,15$; $p < 0,01$). Babaların %34,9'unun ilkokul mezunu, %30,2'sinin lise mezunu, %20,5'inin ortaokul mezunu ve %14,4'ünün de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Anne ve baba eğitim durumları arasında benzer bir farklılık görülmüştür.

Tabloda görüldüğü gibi eğitim türünü sınav sonucuna göre belirleyen öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında anlamlı farklılık vardır ($X^2 = 50,50$; $p < 0,01$). Annelerin %47,5'inin ilkokul mezunu, %28,8'inin lise mezunu, %15,5'inin ortaokul mezunu ve %7,2'sinin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerin babaların eğitim durumları arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 27,01$; $p < 0,01$). Babaların %30,2'sinin ilkokul mezunu, %39,6'sının lise mezunu, %20,1'inin ortaokul mezunu ve %10,1'inin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Bu faktörü dikkate alarak eğitim türü seçimini yapmış öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları arasında da benzer bir farklılık bulunmuştur.

Yine Tablo'da görüldüğü gibi bulundukları eğitim türünü YÖF önerisini dikkate alarak belirleyen öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 37,00$; $p < 0,01$). Annelerin %65,0'inin ilkokul mezunu %22,5'inin ortaokul mezunu, %7,5'inin lise mezunu ve %5,0'inin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 13,60$; $p < 0,01$). Babaların %45,0'inin ilkokul mezunu, %20,0'sinin ortaokul mezunu, %30,0'unun lise mezunu ve %5,0'inin de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Bu faktördeki anne ve babaların eğitim durumları arasındaki farklılık daha az benzerlik göstermiştir. Tablodaki ilgili değerler incelendiğinde lise mezunu anne (%7,5) ve babaların (%30) bu faktördeki betimsel değerlerinin diğer faktörlerdeki anne ve babaların değerlerinden farklı olduğu görülmektedir.

4.3. Eğitim Türü ve Alanın Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alan Memnuniyetine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin eğitim türü ve alanlarının ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ile eğitim türü ve alanlarına ilişkin memnuniyetlerine yönelik yaptıkları değerlendirmelerin frekans, yüzde ve X^2 değerleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Bazı öğrenciler ankette yer alan değerlendirmeye ilişkin sorulara “bilmiyorum/fikrim yok” cevabını vermişlerdir. Böyle yanıt verenler burada analiz dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla her analizdeki toplam değer, örneklemdaki 466 olan toplam öğrenci sayısından farklılık göstermiştir.

4.3.1. Eğitim Türü ve Alanın Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Eğitim Türü ve Alan Memnuniyetine İlişkin Genel Bulgular

Anketteki bu kısım ile ilgili soruları yanıtlayan tüm öğrencilerin bulundukları eğitim türü ve alanları ilgi ve yeteneklerine ne derece uygun bulduğu ve bu eğitim türü ve alanlardan ne derece memnun oldukları ile ilgili betimsel değerler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Eğitim Türü ve Alanlarının İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu ile Eğitim Türü ve Alanlara Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri

Düzye	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Eğitim Türü Yetenek Uy.	49	12,0	110	27,0	249	61,0	408	100	154,5*
Eğitim Türü İlgi Uy.	64	15,1	116	27,3	244	57,6	425	100	122,6*
Alan Yetenek Uy.	35	8,0	64	14,6	339	77,4	438	100	385,6*
Alan İlgi Uy.	38	8,6	66	15,0	336	76,4	440	100	369,3*
Okul Memnuniyet	49	10,6	88	19,0	327	70,5	464	100	292,9*
Alan Memnuniyet	33	7,1	54	11,6	379	81,3	466	100	484,5*

* $p<0,01$

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğrencilerin eğitim türlerinin yeteneklerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 154,51$; $p<0,01$). Öğrencilerin %61,0’inin eğitim türlerini yeteneklerine yüksek düzeyde, %27,0’sinin orta düzeyde uygun ve %12,0’sinin ise düşük düzeyde uygun buldukları görülmüştür. Öğrencilerin eğitim türlerinin ilgilerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 122,60$; $p<0,01$). Öğrencilerin %57,6’sı eğitim türlerini ilgilerine yüksek düzeyde, %27,3’ü orta düzeyde ve %15,1’i de düşük düzeyde uygun bulmuştur.

Öğrencilerin alanlarının yeteneklerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 385,57$; $p<0,01$). Öğrencilerin %77,4’ünün öğretim görmekte oldukları alanları yeteneklerine yüksek düzeyde, %14,6’sının orta düzeyde ve

%8,0'ının ise düşük düzeyde uygun bulduklarını belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin alanlarının ilgilerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında da anlamlı farklılık gözlenmiştir ($X^2 = 369,29$; $p<0,01$). Öğrencilerin %76,4'ü öğretim görmekte oldukları alanları ilgilerine yüksek düzeyde, %15,0'i orta düzeyde ve %8,6'sı da düşük düzeyde uygun olarak değerlendirmiştir.

Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türlerinden memnuniyetlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 292,94$; $p<0,01$). Öğrencilerin %70,5'i eğitim türlerinden yüksek düzeyde, %19,0'u orta düzeyde ve %10,6'sı da düşük düzeyde memnun oldukları yönünde görüş belirtmiş görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlarından memnuniyetlerini değerlendirmeleri arasında da anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 484,51$; $p<0,01$). Öğrencilerin %81,3'ünün alanlarından yüksek düzeyde, %11,6'sının orta düzeyde ve %7,1'inin de düşük düzeyde memnun olduklarını belirttikleri gözlenmiştir.

4.3.2. YÖF Önerisine Göre Seçilen Eğitim Türü ve Alanın İlgi ve Yeteneklere Uygunluğu ile Eğitim Türü ve Alan Memnuniyetine İlişkin Bulgular

Öğrenim görmekte oldukları eğitim türünü YÖF'teki öneriyi dikkate alarak seçtiklerini ifade eden öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ve alanların ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ile bu eğitim türü ve alanlardan memnuniyetlerine yönelik değerlendirmelerinin frekans, yüzde ve X^2 değerleri Tablo 13 ve 14'de verilmiştir.

Tablo 13. YÖF'teki Öneriye Göre Eğitim Türü Seçen Öğrencilerin Seçtikleri Eğitim Türünün İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu ile Öğrencilerin Bu Eğitim Türüne Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri

DÜZEY DEĞİŞKEN	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Eğitim Türü Yetenek Uygunluk	2	5,1	12	30,8	25	64,1	39	100	20,5*
Eğitim Türü İlgi Uygunluk	6	15,0	9	22,5	25	62,5	40	100	15,7*
Eğitim Türü Memnuniyet	3	7,7	5	12,8	31	79,5	39	100	37,5*

* $p<0,01$

Tablo 13.'de görüldüğü gibi YÖF'deki öneriyi dikkate alarak eğitim türlerini seçen öğrencilerin, eğitim türlerinin yeteneklerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 20,46$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %64,1'inin eğitim türlerini yeteneklerine yüksek düzeyde, %30,8'inin orta düzeyde ve %5,1'inin de düşük düzeyde uygun bulduklarını belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin eğitim türlerinin ilgilerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 15,65$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %62,5'inin eğitim türlerini ilgilerine yüksek düzeyde, %22,5'inin orta düzeyde ve %15,0'inin de düşük düzeyde uygun bulduğu saptanmıştır. Öğrencilerin eğitim türlerinden memnuniyetlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 37,54$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %79,5'inin eğitim türlerinden yüksek düzeyde, %12,8'inin orta düzeyde ve %7,7'sinin ise düşük düzeyde memnun oldukları gözlenmiştir.

Bu değerler Tablo 12'deki değerlerle karşılaştırıldığında bu değerlerin daha düşük olduğu görülmektedir. Yani YÖF'teki öneriyi dikkate alarak eğitim türü seçmiş öğrencilerin eğitim türlerinin ilgi ve yeteneklerine uygunluk ve eğitim türlerinden memnuniyet değerlendirmeleri genel öğrenci değerlendirmelerinden düşük olmuştur.

Alanını YÖF'teki öneriye göre belirleyen öğrencilerin alanlarının ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ile bu öğrencilerin alanlarına yönelik memnuniyet değerlendirmelerinden elde edilen bulguların frekans, yüzde ve X^2 değerleri Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 14. YÖF'teki Bilgilere Göre Alan Seçen Öğrencilerin Seçtikleri Alanın İlgi ve Yeteneklerine Uygunluğu ile Öğrencilerin Bu Alanlara Yönelik Memnuniyet Değerlendirmelerinin Frekans, Yüzde ve X^2 Değerleri

Düzye Değişkenler	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam		X^2
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Alan Yetenek Uygunluk	4	10,8	7	18,9	26	70,3	37	100	23,08*
Alan İlgi Uygunluk	4	10,3	9	23,1	26	66,7	39	100	20,46*
Alan Memnuniyet	3	7,5	8	20,0	29	72,5	40	100	28,55*

* $p < 0,01$

Tabloda görüldüğü gibi alanlarını YÖF'teki öneriye göre belirlediklerini ifade eden öğrencilerin, alanlarının yeteneklerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında

anlamli farklılık bulunmuştur ($X^2 = 23,08$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %70,3'ünün alanlarını yeteneklerine yüksek düzeyde, %18,9'unun orta düzeyde ve %10,8'inin de düşük düzeyde uygun buldukları görülmüştür. Öğrencilerin alanlarının ilgilerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2 = 20,46$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %66,7'inin alanlarını ilgilerine yüksek düzeyde uygun bulurken, %23,1'inin orta düzeyde, %10,3'ünün ise düşük düzeyde uygun buldukları yönünde görüş belirttikleri gözlenmiştir. Öğrencilerin alanlarından memnuniyetlerini değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2 = 28,55$; $p < 0,01$). Öğrencilerin %72,5'i alanlarından yüksek düzeyde, %20,0'ü orta düzeyde ve %7,5'i de düşük düzeyde memnun oldukları yönünde görüş belirtmiştir.

Bu değerlerin de Tablo 12'deki genel değerlerden düşük olduğu görülmüştür. Yani YÖF'teki bilgileri inceleyerek alan seçmiş öğrencilerin alanlarının ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ve alanlarından memnuniyet değerlendirmeleri genel öğrenci değerlendirme oranlarının altında kalmıştır.

4.3.3. Öğrencilerin Yetenek ve İlgilerinin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türüne ve Alanlara Uygunluğu Değerlendirmeleri

Bu kısım ile ilgili bir inceleme de öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türüne göre yapılmıştır. Bu incelemede öğrencilerin yetenek ve ilgilerinin öğrenim görmekte oldukları eğitim türüne ve alanlara ne derece uygun olduğu değerlendirilmiştir. İncelemeye yönelik sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türünün yeteneklerine ve ilgilerine uygunluğunu değerlendirmelerine yönelik frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türünün Yetenek ve İlgilerine Uygunluğunu Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim Türü		Uygunluk Düzeyi						Toplam	
		Düşük		Orta		Yüksek			
		f	%	f	%	f	%	f	%
Yetenek	Akademik Eğt	41	16,5	64	25,7	144	57,8	249	61,0
	Mes. ve Tek. Eğt.	8	5,8	46	33,3	84	60,9	138	33,3
	Güzel Sanatlar Eğt.	--	--	--	--	21	100	21	5,2
	Toplam	49	12,0	110	27,0	249	61,0	408	100
İlgi	Akademik Eğt	45	17,6	80	31,3	131	51,2	256	60,2
	Mes. ve Tek. Eğt.	19	12,8	36	24,2	94	63,1	149	35,1
	Güzel Sanatlar Eğt.	--	--	--	--	20	100	20	4,7
	Toplam	64	15,1	116	27,3	245	57,6	425	100

Tabloda görüldüğü gibi üç eğitim türünde bulunan öğrencilerin 408'i (%87,5) eğitim türü yetenek uygunlu, 425'i (%87,5) de eğitim türü ilgi uygunlu konusunda değerlendirme yapmıştır. Geriye kalan öğrenciler ilgi ve yetenekleriyle ilgili fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Anketteki “Sizce okumakta olduğunuz eğitim türü yeteneklerinize uygun mudur?” sorusunu Akademik eğitimde öğrenim gören 285 öğrencinin 249'u (%87,4) cevaplamıştır. Değerlere bakıldığında öğrencilerin %57,8'inin eğitim türlerini yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Aynı soruyu Mesleki ve Teknik eğitimde okuyan 160 öğrencinin 138'i (%86,3) cevaplamıştır. Bu öğrencilerin %60,9'unun eğitim türlerini yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Bu soruyu, Güzel Sanatlar eğitimi alan öğrencilerin tamamının cevapladığı ve bunların tamamının eğitim türlerini yeteneklerine yüksek düzeyde uygun olduğu şeklinde değerlendirme yaptıkları gözlenmiştir.

Öğrencilerin eğitim türlerini ilgilerine ne düzeyde uygun buldukları ile ilgili değerlendirmeleri de aşağıdaki gibi olmuştur.

Anketteki “Sizce okumakta olduğunuz eğitim türü ilgilerinize uygun mudur?” sorusunu Akademik eğitimde öğrenim gören 285 öğrencinin 256’sı (%89,4) cevaplamıştır. Değerler incelendiğinde öğrencilerin %51,2’sinin eğitim türlerinin ilgilerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Aynı soruyu Mesleki ve Teknik eğitimde öğrenim gören 160 öğrencinin 149’u (%93,1) cevaplamıştır. Bu öğrencilerin %63,1’inin eğitim türlerini ilgilerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Soruyu, Güzel Sanatlar eğitimi alan 21 öğrencinin 20’si (%95,2) cevaplamıştır. Bu öğrencilerin tamamının da eğitim türlerinin ilgilerine yüksek düzeyde uygun olduğu yönünde değerlendirme yaptıkları gözlenmiştir.

Öğrencilerin alanlarını yeteneklerine ve ilgilerine ne düzeyde uygun buldukları ile ilgili elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi aşağıda Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Alanların Yetenek ve İlgilerine Uygunluğu Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Alanlar		Uygunluk Düzeyi						Toplam	
		Düşük		Orta		Yüksek			
		f	%	f	%	f	%	f	%
Yetenek	Sözel	4	7,7	10	19,2	38	73,1	52	11,9
	Sayısal	26	8,2	41	12,9	250	78,9	317	72,4
	Türkçe-Matematik	4	6,6	10	16,4	47	77,0	61	13,9
	Yabancı Dil	1	12,5	3	37,5	4	50,0	8	1,8
	Toplam	35	8,0	64	14,6	339	77,4	438	100
İlgi	Sözel	5	9,8	10	19,6	36	70,6	51	11,6
	Sayısal	28	8,8	42	13,2	248	78,0	318	72,3
	Türkçe-Matematik	4	6,3	14	22,2	45	71,4	63	14,3
	Yabancı Dil	1	12,5	--	--	7	87,5	8	1,8
	Toplam	38	8,6	66	15,0	336	76,4	440	100

Tablo 16’da görüldüğü gibi dört alanda bulunan öğrencilerin 438’i (%94,0) alanlarının yeteneklerine uygunluğu, 440’ı (%94,4) da alanlarının ilgilerine uygunluğu konusunda değerlendirme yapmıştır. Geriye kalan öğrenciler, ilgi ve yetenekleriyle ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Anketteki “Sizce okumakta olduğunuz alan yeteneklerinize uygun mudur?” sorusunu Sayısal alanda öğrenim gören 335 öğrencinin 317’si (%94,6) cevaplamıştır. Değerler incelendiğinde öğrencilerin %78,9’unun alanlarını yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Aynı soruyu Türkçe-Matematik alanında öğrenim gören 63 öğrencinin 61’i (%96,8) cevaplamıştır. Bu öğrencilerin %77,0’sinin yüksek düzeyde uygunluk belirttikleri gözlenmiştir. Soruyu, 60 Sözel alan öğrencisinin 52’si cevaplamıştır. Değerler, öğrencilerin %73,1’inin Sözel alanı yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduklarını göstermiştir. Yabancı Dil alanında öğrenim gören öğrencilerin tamamı soruyu cevaplamıştır. Öğrencilerin %50,0’sinin alanlarını yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür.

Öğrencilerin alanlarının ilgilerine uygunluğu ile ilgili elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi aşağıdaki gibi olmuştur.

Anketteki “Sizce okumakta olduğunuz alan ilgilerinize uygun mudur?” sorusunu Sayısal alanda öğrenim gören 335 öğrencinin 318’i (%94,9) cevaplamıştır. Değerler incelendiğinde öğrencilerin %78,0’inin alanlarını ilgilerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Aynı soruyu Türkçe-Matematik alanında öğrenim gören 63 öğrencinin tamamı cevaplamıştır. Bu öğrencilerin %71,4’ünün alanlarını ilgilerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür. Soruyu, Sözel alanda öğrenim gören 60 öğrencinin 51’i (%85,0) cevaplamıştır. Soruya, öğrencilerin %70,6’sının yüksek düzeyde uygundur şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Yabancı Dil alanında okuyan öğrencilerin tamamı soruyu cevaplamıştır. Öğrencilerin %87,5’inin alanlarını yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu görülmüştür.

4.3.4. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türü ve Alanlardan Memnuniyet Değerlendirmeleri

Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türleri ve alanlardan memnuniyetlerini değerlendirmelerine yönelik frekans ve yüzde değerleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Öğrencilerin Öğrenim Görmekte Oldukları Eğitim Türü ve Alanlardan Memnuniyetlerini Değerlendirmelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

		Memnuniyet Düzeyi						Toplam	
		Düşük		Orta		Yüksek			
		f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitim Türü	Akademik Eğt	37	13,1	55	19,4	191	67,5	283	61,0
	Mes. ve Tek. Eğt.	12	7,5	32	20,0	116	72,5	160	34,5
	Güzel Sanatlar Eğt.	--	--	1	4,8	20	95,2	21	4,5
	Toplam	49	10,6	88	19,0	327	70,5	464	100
Alan	Sözel	4	6,7	9	15,0	47	78,3	60	12,9
	Sayısal	23	6,9	35	10,4	277	82,7	335	71,9
	Türkçe Matematik	5	7,9	10	15,9	48	76,2	63	13,5
	Yabancı Dil	1	12,5	--	-	7	87,5	8	1,7
	Toplam	33	7,1	54	11,6	379	81,3	466	100

Tablodaki verilerden üç eğitim türünde bulunan öğrencilerin 464'ünün (%99,6) eğitim türlerinden, tamamının da alanlarından memnuniyetleri konusunda değerlendirme yaptığı anlaşılmaktadır.

Soruyu, Akademik eğitimde öğrenim gören 285 öğrencinin 283'ü (%99,3) cevaplamıştır. Değerler incelendiğinde öğrencilerin %67,5'inin eğitim türlerinden yüksek düzeyde memnun olduğu gözlenmiştir. Aynı soruyu Mesleki ve Teknik eğitimde öğrenim gören 160 öğrencinin tamamı cevaplamıştır. Bu öğrencilerin %72,5'inin eğitim türlerinden yüksek düzeyde memnuniyet belirttikleri görülmüştür. Güzel Sanatlar alanında öğrenim gören 21 öğrencinin tamamı soruyu cevaplamıştır. Öğrencilerin %95,2'sinin öğrenim görmekte olduğu eğitim türünden yüksek düzeyde memnun olduğu şeklinde değerlendirme yaptıkları gözlenmiştir.

Öğrencilerin alanlarından memnuniyetleri ile ilgili elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi de şu şekilde olmuştur.

Sayısal alanda okuyan öğrencilerin %82,7'sinin Türkçe Matematik alanında öğrenim gören öğrencilerin %76,2'sinin, Sözel alanda öğrenim gören öğrencilerin %78,3'ünün ve Yabancı Dil alanında öğrenim gören öğrencilerin %87,5'inin öğrenim görmekte oldukları alanlarından yüksek düzeyde memnun olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde ilköğretim okullarının 8. sınıfındaki öğrencilerin üst okul ve alan tercihlerine yardımcı olmak için hazırlanan Yönelme Öneri Formu'unun, bu amacın gerçekleşmesinde etkili olup olmadığı, öğrencilerin seçtikleri eğitim türü ve alanları ilgi ve yeteneklerine uygun bulup bulmadığı ve bu okul ve alanlardan memnuniyet durumlarına ilişkin elde edilen bulgular yorumlanarak tartışılmıştır.

5.1. Yönelme Öneri Formlarında Önerilen İle Gidilen Eğitim Türleri Uygunluğu Ve Eğitim Türü Ve Alan Seçimini Etkileyen Faktörler

Bulgular YÖF'te öğrencilere önerilen eğitim türü ile öğrencilerin gittiği eğitim türünün genellikle örtüştüğünü göstermektedir. Kendisine akademik eğitim önerilen öğrencilerin 4/5'i, mesleki ve teknik eğitim önerilen öğrencilerin 9/10'u ve güzel sanatlar eğitimi önerilen öğrencilerin 2/3'ü aynı eğitim türünde öğretim görmektedir. Bu bulguya dayanarak yüksek düzeyde uyumun kaynağının YÖF olduğunu söylemek çok güçtür. Daha önce yapılan çalışmalar öğrencilerin eğitim türü ve alan seçerken dikkate aldıkları bir çok faktör olduğunu göstermiştir (MEB, 2000; Karaköse ve diğerleri, 2006; Bilge, 2007). Çalışmada öğrencilerin eğitim türü ve alanlarını seçerken hangi faktörleri dikkate aldıkları da araştırılmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin yaklaşık yarısının eğitim türü seçerken "aile isteğini" dikkate aldıkları bulunmuştur. Eğitim türü seçiminde öğrencilerin yaklaşık 1/3'ünün "sınav sonucunu", 1/3'ünün "okulun eve yakınlığını", 1/6'sının bir öğretmen önerisini" ve 1/10'unun da "arkadaşıyla aynı okulda olmak" isteğini dikkate aldığını belirttiği görülmüştür. YÖF'teki öneriyi dikkate alan öğrencilerin oranının ise 1/10'dan daha az olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ile YÖF'te kendilerine önerilen eğitim türü arasındaki yüksek düzeydeki uygunlukta YÖF önerisinin etkisinin olmadığı fikrini doğrulamıştır.

YÖF önerisinin etkisini; diğer bir deyişle ne kadar dikkate alındığını incelemek için öğrencilerin alanlarını seçerken öneriyi ne kadar dikkate aldığına da bakılmıştır. Burada da YÖF'teki bilgileri inceleyerek alan seçtiğini belirten öğrencilerin oranının 1/10'dan daha az olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin yaklaşık 2/3'ü "derslerdeki

başarıma bakarak”, 1/4’ü “ailem istedi”, 1/10’u “okul idaresi belirledi” çok az oranda bir kısmı da (%0,39) “arkadaşımla aynı alanda olmak istedim” faktörlerini dikkate alarak alan seçtiğini belirtmiştir. Bu bulgu da öğrencilerin YÖF önerisini ve bu formdaki bilgileri (ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri) pek dikkate almadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durum YÖF çalışmalarının, öğrencilerin uygun üst eğitim türü ve alan seçimlerine etkisinin sınırlı olduğuna kanıt oluşturabilmektedir. Alpaslan da (1993) araştırmasında ilköğretim okullarında yöneltme tavsiyesine çoğunlukla (%66.6) uyulmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir araştırma da MEB (2000) üst okul türü seçiminde rehber öğretmenlerin çok az etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Üst okul türü belirlemede öğrenciler tarafından öncelikle ailenin isteğinin dikkate alındığı çok sayıda araştırma tarafından desteklenmektedir (Alpaslan, 1993; Gündüz, 1996; MEB, 2000; Aytekin, 2005; Bekleviş, 2007)

Öğrenciler YÖF önerisini dikkate almadıklarını belirttikleri halde bulundukları eğitim türleri ile YÖF’te kendilerine önerilen eğitim türlerinin yüksek oranda örtüşmesi 1-ders başarısının, 2-diploma notlarının yöneltme çalışmalarında, eğitim sistemimizin tüm unsurlarınca (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli) öğrencilerin diğer tüm özelliklerinden daha ön planda tutulmasından kaynaklanıyor olabilir. Okullar YÖF önerisini çoğunlukla öğrencilerin diploma notu ve ders başarılarına göre hazırlamakta, aileler, çocuklarını ders başarılarına göre ve diploma notlarına göre bir okula yöneltmekte, sınav puanlarının hesaplanmasında diploma notu da kullanılmaktadır. İşte bu sebeple, öğrencilerin eğitim türü seçiminde dikkate aldıkları faktörlerle YÖF önerisi arasında yüksek oranda bir örtüşme gerçekleşmiş olmaktadır. Benzer araştırmalarda Alpaslan (1993), Karaköse ve diğerleri (2006) ve MEB (2000), yönlendirmenin orta derecede öğrencilerin ders başarısı ve diploma notuna göre yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Eğitim türü seçiminde dikkate alınan “ailenin istedi”, “sınav kazanma” ve “YÖF önerisi” faktörleri açısından öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarını incelememiz çalışma açısından önemli görülmüştür. Tek tek faktörler açısından öğrencilerin hem annelerinin eğitim düzeyleri hem de babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu fark ilkökul ve lise eğitimi almış anne babaların çocuklarının okul ve alan türü seçiminde yukarıdaki faktörleri, orta okul ve üniversite eğitimi almış anne babaların çocuklarından daha fazla dikkate alıyor olmalarından kaynaklanmış olabilir. Tüm bulgular için bu öğrencilerin anne ve babalarının çoğunun ilkökul ve lise daha sonra ortaokul ve en son da üniversite

düzeyinde eğitim almış kişiler olduklarını görmekteyiz. Yani tüm anne babalar eğitim durumları açısından her faktör için benzer bir dağılım göstermişlerdir. Bilge de (2007) araştırmasında ailelerin eğitim düzeyleri ile ilgili benzer sonuçlara ulaşmıştır. Aytekin'in (2005) araştırmasında da benzer bir bulgu yer almaktadır. Ancak, YÖF önerisini dikkate alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu dağılımında lise mezunları açısından babalardan çarpıcı bir farklılık görülmüştür. Bütün faktörler açısından yüksek, düşük, yüksek, düşük oranlarda seyir izleyen dağılım bu faktörde yüksek, düşük, düşük, düşük olmuştur. Bu farkın sadece YÖF önerisine bakarak seçim yapan öğrencilerde gözlenmesi üzerinde durulmaya değer bulunmuştur. Ayrıca anne ve babaların eğitim durumları ile ilgili bulgular dikkatle incelendiğinde örneklemimizde gözlenen dağılımla büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Araştırmamıza alınan tüm okulların devlet okulları olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Üniversite eğitimi almış anne ve babalar açısından kısaca şunu söyleyebiliriz. Üniversite eğitimi almış anne babaların çocukları eğitim türü seçiminde “aile isteği” ve “sınav sonucu” faktörlerini diğer faktörlerden biraz daha fazla dikkate alarak seçim yapmış öğrencilerdir. Bu anne babaların çocuklarından sadece 2'si YÖF önerisinden yararlanarak okul türü seçimini yapmıştır. Bu bulgu bir çok açıdan tartışmaya açıktır. Buna göre üniversite mezunu veliler çocuklarını bir eğitim türüne yerleştirirken YÖF kriterlerini kullanmamaktadır. Eğitim türü belirlemede öğrencinin özelliklerinden çok eğitim türünün özelliklerini dikkate aldıkları söylenebilir. Bu düşünce açısından sınavla girilebilen eğitim türlerinde eğitim iyidir ve çocuk sınavlara hazırlanmalıdır eğer sınav kazanılamıyor ise çocuğa iyi eğitim alabileceği sınavsız gidilebilen eğitim türleri bulunmalı ve çocuk oraya yerleştirilmelidir. Yani “eğitim ciddi bir iştir çocuğa bırakılamaz”. West ve Varlam (1991) ve Hunter da (1991) araştırmalarında ailelerin okul türü seçiminde okulun iyi eğitim veriyor olma kriterlerini dikkate aldıklarını bulmuşlardır.

5.2. Okul ve Alanların Yetenek ve İlgilere Uygunluğu İle Okul ve Alanlara İlişkin Memnuniyet Düzeyleri

Öğrencilerin çoğu öğretim görmekte oldukları eğitim türlerini ilgi ve yeteneklerine yüksek düzeyde uygun buluyor ve eğitim türlerinden memnunlar. MEB de (2000) yaptığı araştırmada benzer sonuca ulaşmıştır. Ancak öğrencilerin eğitim türü ile yetenek uygunluğu değerlendirmeleri (%61,0), eğitim türü ile ilgi uygunluğu değerlendirmelerinden (%57,6) biraz yüksek, eğitim türü memnuniyet değerlendirmeleri

de en yüksek düzeyde (%70,5) olmuştur. Eğitim türünden memnuniyet oranının, eğitim türünün ilgilere ve yeteneklere uygunluğu oranlarından daha yüksek bulunması, okul memnuniyetine etki eden başka faktörlerin olabileceğini düşündürmektedir.

Alanlarla ilgili veriler, öğrencilerin çoğunun alanlarını ilgi ve yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu ve alanlarından yüksek düzeyde memnun olduğu anlamına gelmektedir. Eğitim türünün ilgi ve yeteneklere uygunluğu ve eğitim türünden memnuniyet değerlendirmelerindeki düşük, orta, yüksek değerleri arasındaki oransal farklar alanlar içinde benzerlik göstermiştir. Hatta öğrencilerin alan memnuniyet değerlendirmeleri bütün değerlendirmelerden en üst düzeyde (%81,3) olmuştur. Yani öğrenciler alanlarını ilgi ve yeteneklerine eğitim türlerinden daha üst düzeyde uygun buluyor ve alanlarından daha üst düzeyde memnunlar. Bu durumda yanlış eğitim türü seçimi yapılmış olsa bile doğru alanda bulunmanın bu seçimin olumsuz etkisini azaltabileceği yorumu yanlış bir yorum olmayacaktır.

YÖF önerisi ile ilgili verilere bakacak olursak kısaca, “YÖF önerisi” ile okul türü seçen öğrencilerin çoğunun öğretim görmekte oldukları eğitim türlerini ilgi ve yeteneklerine yüksek düzeyde uygun buldukları ve eğitim türlerinden memnun oldukları görülmüştür. “YÖF önerisini” dikkate alarak öğretim göreceği alanı belirlemiş öğrencilerin alanlarının ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ve alanlarından memnuniyet değerlendirmelerine baktığımızda da öğrencilerin çoğunun yüksek düzeyde uygunluk ve memnuniyet belirttikleri gözlenmiştir. Bu bulgulardan, eğer öğrenciler YÖF önerisi ile eğitim türü ve alan seçerlerse bu eğitim türü ve alanların onların ilgi ve yeteneklerine uygun olma ve öğrencilerin bu eğitim türü ve alanlardan memnun olma ihtimallerinin yüksek olacağı şeklinde bir yordamada bulunabiliriz. Ancak bu araştırma için araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %8,6’sının eğitim türü ve alanlarını belirlemede “YÖF önerisini” kullandığı bulgusu YÖF uygulamasının etkisizliğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Karaköse ve diğerleri de (2006) araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Hangi eğitim türünde okuyan öğrencilerin okullarını ve alanlarını ilgi ve yeteneklerine daha üst düzeyde uygun bulduğunu görmemizin konuyla ilgili daha etkili yorumlar yapmamızda etkili olacağını düşünmekteyiz. Bulgular, öğrenim görmekte oldukları okulları ilgi (%100) ve yeteneklerine (%100) en yüksek düzeyde uygun bulan öğrencilerin Güzel Sanatlarda öğretim gören öğrenciler, ilgi (%51,2) ve yeteneklerine (%57,8) en düşük düzeyde uygun bulan öğrencilerin ise Akademik eğitimde öğretim gören öğrenciler olduğunu göstermiştir. Bu bulgu için yorumumuzu etkileyecek önemli

bir unsur öğrenci sayılarının eşitsizliğidir. Çalışmada Güzel Sanatlar eğitimi alan öğrencilerin sayısı sadece 21'dir. Bu durma rağmen verilere bakacak olursak yüksek düzeyde ilgi ve yetenek uygunluğu değerlendirmesinin Güzel sanatlardaki öğrencilerce yapılmış olması bu okulların özel yetenek sınavları ile öğrenci almasından kaynaklanıyor olabilir. Akademik eğitimi oluşturan okulların bir kısmı da sınavla öğrenci almaktadır, fakat bu sınavlar özel yetenek sınavı değildir. Bu akademik eğitim veren okullara sınavla giren öğrencilerin bir kısmı istedikleri okula puanları yetmediği için mecburen alt sınıflarda tercih etmiş oldukları okullara yerleşmektedir. Bu tespitin, Akademik eğitimdeki düşük uygunluk değerlendirmesini açıklayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Değerlendirmelerin alanlarla ilgili olanlarına baktığımızda alanlarını yeteneklerine en yüksek düzeyde (%78,9) uygun bulan öğrencilerin Sayısal alanda, en düşük düzeyde (50,0) uygun bulan öğrencilerin ise Yabancı Dil alanında öğretim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Alanlarını ilgilerine en yüksek düzeyde (%87,5) uygun bulan öğrencilerin Yabancı Dil alanında, en düşük düzeyde (%70,6) uygun bulan öğrencilerin ise Sözel alanda öğretim gören öğrenciler olduğunu görmekteyiz. Yabancı Dil alanında öğretim gören öğrencilerin dil yetenekleri ile dile olan ilgilerinin oranlarının farklılığı dikkat çekicidir.

Bulgular, bulundukları eğitim türlerinden en üst düzeyde (%95,2) memnun olan öğrencilerin Güzel Sanatlarda öğretim görenler, en düşük düzeyde (%67,5) memnun olan öğrencilerin ise Akademik eğitim türünde öğretim gören öğrenciler olduğunu göstermiştir. Alanlarından en üst düzeyde memnun olan öğrencilerin Yabancı Dil (%87,5), en düşük düzeyde memnun olan öğrencilerin ise Türkçe-Matematik alanında (%76,2) öğretim gören öğrenciler olduğu bulunmuştur. Güzel Sanatlar eğitim türünde öğretim gören öğrencilerin okullarından en üst düzeyde memnun olması, yetenek sınavıyla bu okula alınıyor olmalarının yanı sıra bu okullarda yaratıcı çalışmaların ağırlıkta olması ve öğrencilerin çabalarının sonuçlarını kısa zamanda görüyor olmalarının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Akademik eğitim türünde öğretim gören öğrencilerin okullarından diğer eğitim türlerindeki öğrencilerden daha düşük düzeyde memnuniyet bildirmeleri de değişik şekillerde yorumlanabilir. Bu öğrencilerin çoğunun ortaöğretim kurumları sınavına girdikleri ve bu sınavda istedikleri başarıları elde edemedikleri bilinen bir gerçektir. Bu durumda, sınavda başarılı olamayan öğrencilerin çoğunun akademik eğitim veren okullara gittiğini ve durumlarından pek de memnun olmadıklarını söylemek, durumu yorumlamakta yeterli olacaktır. Alan memnuniyetleri

en yüksek düzeyde olan Yabancı Dil alanı öğrencilerin sayılarının azlığı yorumumuzun gücünü zayıflatmaktadır. Bu sekiz öğrenciden oluşan grup kendilerini özel hissediyor olabilir. Bir sınıfta sekiz kişi ile ders görmek bize, öğretmenlerle daha yakın olunacağını, daha interaktif bir şekilde ders işleneceğini ve daha güçlü bir grup bilinci oluşacağını düşündürmektedir. Saydığımız bu avantajlar, öğrencilerin alanlarından üst düzeyde memnuniyet belirtmelerinde rol oynamış olabilir. En düşük alan memnuniyetinin Türkçe-Matematik alanında okuyan öğrencilerde olması da, bu alanın üniversiteye geçişte öğrencilere cazip tercihler sunamaması ile ilgili olabilir.

Elde edilen bulgular, YÖF ile ilgili uygulamaların ilk bulguları olması nedeniyle ülkemizde yapılan diğer bulgularla kıyaslama imkanı vermemektedir. Çoğu araştırma bulguları, ülkemizde yöneltme uygulamalarında öğretmenlerin öğrencileri tanıma ve meslekleri tanıma uygulamalarını önemsemedikleri ve kendilerinin bir görevi olarak algılamadıklarını göstermektedir (Alpaslan, 1993; MEB, 2000; Karaköse ve diğerleri, 2006).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümünde araştırmada ulaşılan sonuçlar özetlenmiş ve araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Araştırmanın bu kısmında öğrenci dosyalarında bulunan YÖF’lerden elde edilen bulgulara yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

- 1- İlköğretimi bitiren öğrencilerin devam edecekleri eğitim türü ve bu eğitim türlerinde öğrenim görecekları alan seçimlerinde en az dikkate aldıkları faktörün YÖF’teki öneri (%8,6) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- Öğrencilerin ilköğretim okullarını bitirdikten sonra gidebilecekleri eğitim türlerini belirlemede dikkate aldıkları en etkili faktörün (%46,1) “ailelerinin isteğı” öğrenim görecekları alanı belirlemede dikkate aldıkları en etkili faktörün ise (%66,7) “derslerdeki başarı” olduğu saptanmıştır.
- 3- “Ailenin isteğı” “sınavla okul kazanma” ve “YÖF önerisi” faktörleri dikkate alınarak seçilmiş eğitim türleri ile YÖF’te önerilmiş eğitim türlerinin yüksek oranlarda örtüştüğü bulunmuştur.
- 4- “Ailenin isteğı”, “sınavla okul kazanma” ve “YÖF önerisi” faktörleri açısından öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri benzer bir dağılım göstermiştir.
- 5- “Ailenin isteğı”, “sınavla okul kazanma” faktörleri açısından öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri benzer bir dağılım göstermiştir. fakat “YÖF önerisi” faktöründe dağılım farklılaşmıştır.
- 6- Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 466 öğrencinin yaklaşık 2/3’ü (%61,0), öğrenim görmekte oldukları eğitim türlerini yeteneklerine, yarısından fazlası (%57,6) ilgilerine yüksek derecede uygun bulmaktadır.
- 7- Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 466 öğrencinin yaklaşık 3/4’ü öğrenim görmekte oldukları alanların yeteneklerine (%77,4) ve ilgilerine (%76,4), yüksek derecede uygun olduğunu belirtmiştir.

- 8- Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 466 öğrencinin yaklaşık 3/4'ünün (%70,5), öğrenim görmekte oldukları eğitim türlerinden, 4/5'inin de (%81,3), öğrenim görmekte oldukları alanlardan yüksek derecede memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- 9- YÖF önerisine göre eğitim türü seçmiş 40 öğrencinin yaklaşık 2/3'ünün bu eğitim türünü ilgi (%62,5) ve yeteneklerine (%64,1) yüksek derecede uygun bulduğu ve yaklaşık 4/5'inin (%79,5) bu eğitim türünden yüksek derecede memnun olduğu bulunmuştur.
- 10- YÖF'teki bilgileri inceleyerek alan seçmiş 40 öğrencinin yaklaşık 3/4'ünün (%70,3) bu alanı yeteneklerine, 2/3'ünün (%66,7) ilgilerine yüksek derecede uygun bulduğu ve yaklaşık 3/4'ünün (%72,5) bu alandan yüksek derecede memnun olduğu görülmüştür.
- 11- Güzel Sanatlar eğitimi türünde öğrenim gören 21 öğrenci okul türlerini ilgi ve yeteneklerine diğer eğitim türlerinde öğrenim gören öğrencilerden daha üst düzeyde uygun bulmaktadır.
- 12- Sayısal alanda öğrenim gören 317 öğrencinin alanlarını yeteneklerine diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerden daha üst düzeyde uygun buldukları görülmüştür.
- 13- Yabancı Dil alanda öğrenim gören 8 öğrenci alanlarını yeteneklerine diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerden daha üst düzeyde uygun bulmaktadır.
- 14- Güzel Sanatlar eğitimi türünde öğrenim gören 21 öğrencinin okullarından diğer eğitim türlerinde öğrenim gören öğrencilerden daha üst düzeyde memnun oldukları bulunmuştur.
- 15- Yabancı Dil alanında öğrenim gören 8 öğrencinin alanlarından diğer alanlarda öğrenim gören öğrencilerden daha üst düzeyde memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları YÖF uygulamalarının öğrencilerin üst eğitim türü ve alan seçimlerine etkisinin olmadığını ve öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimlerinde YÖF yerine başka faktörleri (ailenin isteği, derslerdeki başarı, sınav sonucu ve okulun eve yakınlığı gibi) dikkate almaya daha fazla eğilimli olduklarını göstermektedir. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğrenim görmekte oldukları eğitim türü ve alanları ilgi ve yeteneklerine yüksek düzeyde uygun bulduğu ve eğitim türü ve alanlardan yüksek düzeyde memnun oldukları bulunmuştur.

6.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulardan ve ulaşılan sonuçlardan faydalanılarak, ilköğretim öğrencilerinin üst eğitim türleri ve alanlara yönltilmesi sürecinde, kullanılan YÖF'lerin etkililiğini artırma yolunda alınabilecek önlemler ve YÖF uygulamalarının daha da geliştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

- 1- Öğrencilerimizi eğitim türlerine yöneltirken ülkemizin mesleki ve teknik alanda yetişmiş ve sanatçı insanlara olan ihtiyacının tespiti ile ilgili araştırmalar yapmalı ve insan gücü ihtiyaç haritası çıkarılmalıdır.
- 2- Ülkemizde ilköğretim okullarında yöneltme hizmetleri programları denemeleri yapılarak YÖF uygulamalarının yapılandırılması yeniden gözden geçirilmelidir.
- 3- İlköğretim okulları ailelerin yöneltme çalışmalarına katılımlarını ve YÖF uygulamaları ile ilgili bilgi düzeylerini artırıcı çalışmalar da planlamalıdır.
- 4- Yöneltme çalışmalarına okul öncesinden başlanmalı ve öğrenciler uygun bir eğitim türü, alan ya da işe yerleştirilene kadar planlı bir şekilde devam edilmelidir.
- 5- Öğrencilerin ilköğretim okullarından sonra devam edecekleri eğitim türünü belirlemede YÖF önerisinin dışında dikkate aldıkları faktörlerin etkisini azaltabilmek için ortaöğretim kurumlarının öğrenci alımında YÖF önerilerinin bağlayıcılığı artırılmalıdır.
- 6- İlköğretim okullarında emek, zaman ve para harcanarak yürütülen yöneltme çalışmaları öğrencilerin üst eğitim türü ve alan seçimlerine istenilen etkiyi yapmamaktadır. Bu durumda uygulamanın geliştirilerek daha etkin hale getirilmesi yukarıda saydığımız israfların önlenmesi için yerine bir karar olacaktır.
- 7- Yöneltme ile ilgili velilere yönelik etkinlikler de (öğrenci ile ilgili gelişim dosyası tutma, meslekleri tanıma, iş yerlerini ziyaret vb.) hazırlanmalı ve velilerin bu etkinlikleri yapmaları sağlanmalıdır.
- 8- Yöneltme çalışmalarının anne babalara tanıtılması için genel ve yerel medya araçlarından yararlanılmalıdır.
- 9- Öğrencilerin ilgi ve yetenek konularında bilgilendirilmesi ve bu bilgiler ışığında kendini tanımlaması için etkiliklerin hazırlanması ve uygulanması çalışmaları okul öncesi dönemlerden başlatılmalıdır.

- 10- Öğrencilerin üst okul türü gezilerine katılımları ve katılımlarından elde ettikleri bilgileri saklayacakları bir dosya tutmaları sağlanmalı dosya içeriği ciddiyeyle takip edilmelidir.
- 11- Okulların öğrenci alırken başarı sınavları kadar yetenek ve mülakat sınavlarını da kullanmaları okullarına daha uygun öğrenci seçme ihtimallerini artıracaktır.
- 12- Ortaöğretim kurumları öğrencileri alanlara yerleştirme çalışmalarında öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun buldukları alanlardan memnuniyetlerinin yüksek olduğu bilgisini de dikkate almalıdırlar.

6.2.1. İleride Yapılacak Araştırmalara Öneriler

- 1- İlköğretimde hazırlanan YÖF'lerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımalarına katkısının tespiti için araştırma yapılabilir.
- 2- Ortaöğretim öğrencilerinin sahip oldukları ilgi ve yetenekler ile ilgili farkındalık düzeylerinin tespiti için araştırma yapılabilir.
- 3- Öğrencilerin okul memnuniyetlerine etki eden faktörlerin neler olduğunu tespit için araştırma yapılabilir.
- 4- İlköğretim okullarındaki YÖF'lerin nasıl doldurulduğunun tespiti için araştırma yapılabilir.
- 5- İlgililerin YÖF çalışmaları ile ilgili görüşlerinin tespiti için araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. ve Watts, T. G. (2004), “Mesleki Bilgi, Rehberlik Ve Danışmanlık Hizmetleri” *Türkiye Ülke Raporu*, Ankara: Milli Eğitim Basım Evi
- Aklan, C. (1996), *Mesleki ve Teknik Eğitim Esasları: Kavramlar, Gelişmeler, Uygulamalar*, Ankara:Gazi Bora Kitap Evi
- Alpaslan, A. (1993), “İlköğretim okullarında mesleğe yöneltme ve rehberlik (Ankara İli Örneği)”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Arslan, M. ve Kılıç, Ç. (2000), “Bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de zorunlu eğitimde yönlendirme çalışmalarının değerlendirilmesi” *Milli Eğitim Dergisi*, S.148, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/148/10.htm> 11.07.2006
- Ay, M. (2002), “Mesleki yönlendirme ilköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencileri üzerine bir alan araştırması”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Aytekin A. (2005), “Meslek seçimini etkileyen sosyo- ekonomik ve kültürel faktörler (Isparta İli Örneği)”, *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta
- Bakırcıoğlu, R. (1994), *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Bekleviş, F. (2007), “Öğrencilerin mesleki ilgi alanları ve ailenin meslek seçimine etkisi (Bolu İli Özel Dershanelerde Üniversiteye Hazırlık Kursu Gören Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma)”, *Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Bilge, M. (2007), “Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin meslek alanlarına yönlendirilme etkinliklerinin yeterlilik düzeyi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Binbaşıoğlu, C. (2004), *Türkiye’deki Rehberlik Merkezlerinin Kuruluşu ve Okullarda Mesleki Rehberlik Çalışmaları*, Ankara: Nobel Basımevi
- Bloom, B. S. (1998), *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme* (Çev. Durmuş Ali Özçelik), İstanbul: Öğretmen Kitapları Dizisi
- Bozgeyikli H. (2004), “İlköğretim 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin meslek kararı vermede yetkinlik düzeylerini ölçen bir ölçek geliştirilme”, *Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

- Bümen, N. (2001), “Gözden geçirme stratejisi ile desteklenmiş çoklu zeka kuramı uygulamalarının erişimi, tutum ve kalıcılığa etkisi”, *Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Can, G. (1998), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler, İlköğretimde Rehberlik*. (Ed. Ayhan Hakan), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. (<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite07.pdf>) 09.04.2008
- Cepoğlu, S. (1975), “Mesleğe yönlirmede psikolojinin rolü, başarılı bir mesleğe yönlendirme için okul çağında yapılacak yönlendirmenin önem ve kıymeti”, *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul
- Coşkun, K. (2006) “Genel liselerde mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)”, *Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- Çevik, (2008), “İlköğretimde çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve uyum boyutlarında karşılaşılan sorunlar”, *Yüksek Lisans Tezi* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Gardner, H. (1993), *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*, Basicbooks, New York, Usa: Pgs.164-178
- Gardner, H and Hatch, T. (1990), “Multiple Intelligences Go To School: Educational Implications of the Theory of Multiple Intelligences". CTE Technical Report Issue No A <http://www.edc.org/CCT/ccthome/reports/tr4.html> 04.03.2008
- Gündüz, B. H. (1996), “Öğrencilerin ortaöğretim okullarına dağılımını etkileyen zihinsel olmayan faktörler (Bolu İli Örneği)”, *Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Güvendi, M. (1998), “İlköğretim okulları ikinci kademesinde yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri ve öğrenci beklentilerine ilişkin bir araştırma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.1 s. 145-157
- Gysbers, N. C., Lapan, R. T., ve Jones, B. A. (2000). School board policies for guidance and counseling: A call to action. *Professional School Counseling*, Pgs, 349-355. <http://www.tandf.co.uk/journals/archive/cbjg-con.asp> 27.07.2008
- Herr, E. L. Ve Cramer, S. H. (1996) *Guidance and counseling through the lifespan*, New York: Harper Collins Publishers.
- Hoerr, T. (1998), "*The Naturalist Intelligence*" <http://www.newhorizons.org/trm~hoerrmi.html> 04.03.2008

- Hunter, J. B. (1991), "Which school? A study of parents' choice of secondary school." Educational Research, XXXIII., V.1. Pgs. 31-41
- Ireh, M. (2000), Career development theories and their implications for high school career guidance and counseling. *High School Journal*, V.83. Pgs. 28-41.
- Karaköse, B., Turan, E., Gürbeden, F., Kaya, K., Kaşıkçı, M., ve Çandır, Y., (2006), "İlköğretim okullarında mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmalarında yaşanan problemlerin tespiti (Kayseri İli Örneği)" Kayseri Rehberlik Araştırma Merkezi Yayınları, Kayseri
- Karasar, N. (2004), *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (13. Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kepçeoğlu, M. (1997), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Başak Ofset
- Kepçeoğlu, M. (1996), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Özdemir Ofset
- Kepçeoğlu, M.(1994), *Mesleğe Yönelme Ve Mesleki Yönelim Envanteri (Özel Baskı)*, Ankara,
- Kepçeoğlu, M (1987), "Eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının gelişimi ve belli başlı sorunları" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* S. 2 s. 264-272
- Korkut, F. (2007), "Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamaları" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* S. 32 s. 187-197
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Kuzgun,Y. (2003), *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*, Ankara : Nobel Yayın Dağıtım
- Kuzgun, Y. (2000), *Meslek Danışmanlığı: Kuramlar ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kuzgun, Y. (1992). *Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu*. VII: Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği, Ankara. s.161 –170.
- Kuzgun, Y. (1992), "İlköğretimde rehberlik" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* S. 8 s. 39-42
- Macdonald G. ve Sink A. C. (1999) "A qualitative developmental analysis of comprehensive guidance programmes in schools in the United States" *British Journal of Guidance & Counselling*, V. 27 Iss. 3 Pgs. 415-430
<http://www.tandf.co.uk/journals/archive/cbjg-con.asp> 27.07.2008

- MEB. (2006a), Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Rapor Taslağı, <http://bem.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2005/Duyuru2005/9PlanRaporTaslagi.doc> 21.07.2006
- MEB. (2006b), 10'uncu Sınıfta Alana Geçiş Ve Teknik Lise Öğrenci Kayıtları (Genelge 2006-32). MEB Mevzuat Bankası. 04.03.2008
- MEB. (2005a), Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması'na İlişkin Talim Ve Terbiye Kurulunun 07/06/2005 Tarih Ve 184 Sayılı Kararı http://ogm.meb.gov.tr/ttk_karar.asp 12.04.2008
- MEB. (2005b), Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı, 07.09.2005 Tarih ve 3890 sayılı yazı
- MEB. (2003a), “İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi” *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2552: s. 537-567
- MEB. (2003b), “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2552: s. 408-536
- MEB. (2001) Millî Eğitim Bakanlığı'nın Tarihsel Gelişimine Genel Bir Bakış <http://www.meb.gov.tr/Stats/ist2001/Bolum11s1.htm> 10.09.2008
- MEB. (2000), “Yönlendirme açısından İlköğretimdeki Rehberlik Hizmetlerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış EARGED araştırması Ankara: Milli Eğitim Basım Evi
- MEB. (1999)., “16. Milli Eğitim Şurasında Alınan Kararlar” *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2500, s. 265-278
- MEB. (1973), Milli Eğitim Temel Kanunu, MEB Mevzuat Bankası, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> 06.12.2006
- Nazlı, S. (2003) “Öğretmenlerin kapsamlı / gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Sosyal Bilimler Dergisi* S.10 C.6 s. 131-145
- OSYM, (2006) 2006 –ÖSYS Merkezi Yerleştirme Sonuçları Basın Duyurusu <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF1A9547B61DAFFE2AF8E1302CA0BA6395> 11,09,2008
- Öcal, M. (2004), *Eğitimde Rehberlik*, İstanbul: Özel Matbaası
- Özdemiröncül, F., ve Babadanoğlu, C. (2003), “Ticaret meslek liseleri meslek dersleri öğretim programlarının meslek dersi öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)”, *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal*

- Bilimler Dergisi*, S. 158. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi36/basyazi.htm>) (13.08.2006)
- Özgüven, İ.E. (2001), *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Sistem Ofset
- Özoğlu, S.Ç. (1982), *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları
- Razon, N. (1983), “Meslek seçimi ve mesleğe yöneltme”, *Türk Eğitim Dergisi* Yayınları, Cilt 8 s. 23- 44,
- Resmi Gazete, (2001), “Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları S. 24376
- Salderay, B. (2001), “Zihinsel Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlar Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Yayımlanmamış *Uzmanlık Tezi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Sarıgöl, İ. (2005), “İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda iş eğitimi programının mesleki yönlendirme açısından değerlendirilmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Seber, G., (2001), “Çoklu zeka alanlarında kendini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara
- Selçuk, Z., Koçak, A., Selçukoglu, Z. (2003). “Rehberlikte işlevsel bir model: kapsamlı gelişimsel rehberlik ve çoklu zeka”. VII. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi (Malatya İnönü Üniversitesi) Bildiri Özetleri. Ed.Hakan Atılgan, Mesut Saçkes, Ankara: Pegema Yayıncılık
- Talu, N (1999) “Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* S. 15. ss. 164 - 172
- Tan, H. (2000), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi
- Telman, C. (2002). *Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- TÜİK, (2008), Eğitim kurumlarının kademelere göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı <http://www.tuik.gov.tr> 07.08.2008
- Ülkü, S. (1976). “Lise 1. sınıflarda uygulanan bir grup rehberliği programının “yöneltme” açısından etkililiğinin araştırılması”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara.

- Ültanır, E. (2005), “Kariyer rehberliği ve kariyer danışmanlığı açısından Federal Almanya ve Türkiye’deki hizmetler” *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, S.167. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. (<http://yayin.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-icindekiler.htm>) (19.07.2006)
- Ültanır, E. (2003), (*Eğitsel ve Mesleki Rehberlik Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, (Ed. Gürhan CAN) Ankara: Pegem A Yayınları
- Üstün, N. (2005), “Türkiye ve AB’de endüstriyel ve teknik okullara yönlendirme” *Milli Eğitim Dergisi*, S.167 Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. (<http://yayin.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-icindekiler.htm>) (19.07.2006)
- Yeşilyaprak, B. ve diğerleri (1998), *Eğitsel Ve Mesleki Rehberlik*, Gazi Üniversitesi Yayınları ,Ankara,
- Yeşilyaprak, B. (2005), *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım* (12. Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Yıldız, T. (2005) “Web destekli çoklu zeka kuramına dayalı mesleki yönlendirme” *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Zobar, A. (2006), “Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler (Çankaya İlçesi Örneği) *Yüksek Lisans Tezi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- West, A. ve Varlam, A. (1991) “Choosing a secondary school: parent of junior school children” *Educational Research*. XXXIII. 1. 22-29 London

EKLER

EK 1. SINIF GÖZLEM FORMU

[illegible]

FORMU DOLDURANIN
Adı Soyadı : HAMDİ ÖZCAN
Branşı : TÜRKÇE
İmzası :

—*Ad. J. 1900*

EK 2. SINIF GÖZLEM RAPORU

EPA BİLGİSAYAR İLKÖĞRETİM OKULU							
2003 - 2004 ÖĞRETİM YILI GÖZLEM RAPORU							
İLİ	: İSTANBUL	No	: 22				
İLÇESİ	: ÜSKÜDAR	Tarih	: 03/06/2004				
Öğrencinin Adı	: GÜVEN	Sınıfı	: 8.Sınıf / A				
Soyadı	: SOLMAZ						
Bu rapor öğrencimizin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özellikleri doğrultusunda yönlendirilmesini sağlamak amacıyla, sınıf/branş öğretmenlerinin gözlemlerinin değerlendirilmesiyle hazırlanır. Veli ve gerektiğinde öğrenci görüş bildirdikten sonra, Öğrenci Dosyasında saklanmak üzere veli tarafından okula geri gönderilir.							
İLGİ VE YETENEKLER		KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ (Öğrencide gözlenen özellikler (X) isareti ile belirtilir)					
(G) GELİŞTİRİLEBİLİR: Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun görülmemektedir. (Y) YETERLİ: Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun fakat sürekli olmayan bir gelişim göstermektedir. (B) BELİRLİ: Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun, sürekli bir gelişim göstermektedir. (Ç) ÇOK BELİRLİ: Gözlemlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyinin üzerinde, ayrıcalıklı bir gelişim göstermektedir.	SÖZEL - DİLSEL	Dil kurallarını bilme ve dili kurallarına uygun kullanabilme	G	Kişisel Özellikler	Dürüstlük	X	
		Yaratıcı yazılar yazabilme	Y		Dikkat	X	
		Okuduğunu, dinlediğini ve izlediğini anlayıp yorumlayabilme	B		Girişimcilik		
		Yaş ve seviyesine uygun sözcük dağarcığına sahip olabile	G		Sorumluluk		
		Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirmeye istekli oluş	Ç		İş birliği yapabilme		
		Yakın ve uzak çevresindeki olay ve gelişmeleri izleme becerisi	Y		Başkalarına saygı		
	KİŞİLERARASI (SOSYAL)	Ekonomik sosyal ve kültürel yaşamla ilgili bilgileri öğrenmeye istekli oluş	G	Toplumsal Özellikler	Çevresindekilere uyum		
		Tarihsel ve toplumsal olayların neden-sonuçları yorumlayabilme	Y		Yardımsızlık		
		Toplumsal yaşama Kurallarını bilme ve uygulama			Temizlik, düzenlilik		
		Kişisel hak ve özgürlüklerinin farkında oluş			Tutumluluk		
		Matematiksel işlemlere karşı olumlu tutum geliştirebilme			Eğyalan koruma		
		Sayılar arasındaki ilişkiyi kavrayabilme			Kurallara uyma	X	
	MANTIKSAL MATEMATİKSEL	Soyut kavramları yorumlayabilme		Genel Özellikler	KATILDIĞI SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER		
		Analitik düşünme becerisi			Etkinlikler		
		Deney ve gözlemleri yorumlayabilme					
		Tasarım ve çizimler yapabilme becerisi					
		Sanatsal yaratma hazını duyabilme					
		Resim ve renklerle ifade etmeye istekli oluş					
	GÖRSEL - UZAMSAL	Grafik, harita ve tabloları yorumlayabilme		Aldığı Ödül ve Dereceler			
		Görsel sunuları izlemeye istekli oluş					
		Bağımsız iş yapabilme becerisi			Eğitici Kol ve Kulüp		
		Kendine güven duygusu kazanabilme					
		Kendi basma ürünler oluşturabilme					
		Gerçekçi ve başarılı olmaya istekli oluş					
Kendi özelliklerinin farkında olma							
İÇSEL	Müziğe karşı ilgi duyuş		AKADEMİK BAŞARISI				
	Sesleri doğru algılayabilme ve kullanabilme			Seviye Tespit Sınavı Sonuçları			
	Ritim tutabilme						
	Müzik aleti çalabilme becerisi						
	Müziksel etkinliklere katılmaya istekli oluş						
	MÜZİKSEL - RİTMİK	Bilgi, duygu ve düşüncelerini mimik ve davranışlarla ifade edebilme					
Yaparak ve dokunarak öğrenmeyi tercih ediş							
Bedenini, koordinasyon içinde, ustaca kullanabilme							
Sportif etkinliklere katılmaya istekli oluş							
Çalışma ve ilişkilerinde el-kol hareketlerini kullanmaya eğilimli oluş							
BEDENSEL - KİNESTETİK		Doğa ve doğa olaylarına ilgi duyuş					
	Çevreyi koruma bilinci kazanabilme						
	Varlık ve nesneleri sınıflandırabilme becerisi						
	Hayvanların bakım ve korunmasına istekli oluş						
	Bilgi yetiştirmeye istekli oluş						
	DOĞA						
VELİ GÖRÜŞÜ (8.Sınıf öğrenci velileri, öğrenci için uygun gördükleri eğitim programını da görüşleri içinde belirtir.)							
Adı Soyadı : İmza :							
ÖĞRENCİ GÖRÜŞÜ (8.Sınıf öğrencileri, devam etmek istedikleri eğitim programını da görüşleri içinde belirtir.)							
DÜZENLEYEN :							
SINIF/ŞUBE REHBER ÖĞRETMENİ							
Adı Soyadı : BERAT SÜMER TOPÇUOĞLU							
İmza :							
ERCÜMENT USTA OKUL MÜDÜRÜ							

EK 3. YÖNELTME ÖNERİ FORMU

YÖNELTME ÖNERİ FORMU EPA BİLGİSAYAR İLKÖĞRETİM OKULU 2003 - 2004 ÖĞRETİM YILI

ÖĞRENCİNİN

ADI SOYADI : GÜVEN SOLMAZ
OKUL NO : 22
SINIFI : 8.Sınıf / A

AÇIKLAMALAR :

Yöneltilme öneri kurulu tarafından, diploma almaya hak kazanan öğrencileri akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönleltmek amacıyla yöneltilme öneri formu düzenlenir.

Bu düzenleme yapılırken:

- Yöneltilme öneri formunun "İlgî ve yetenekler, kişilik özellikleri, akademik başarıları, katıldığı sosyal ve kültürel etkinlikleri, öğrenci görüşü ve velî görüşü" bölümleri şube rehber öğretmeni tarafından doldurulur. "İlgî ve yetenekler" bölümündeki ek sütunda belirtecini adı yazılarak her ilgî ve yetenek alanının genel ortalamasına yer verilir.
- Yöneltilme öneri formunun "Öneri" bölümü, şube rehber öğretmeni ve varsa rehber öğretmen tarafından doldurulur.
- Yöneltilme öneri formunda öğrenci akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönlendirilirken, gözlem raporundan ve öğrenci dosyasındaki bilgilerden yararlanır.
- Yöneltilme öneri formunun "Kurul görüşü" bölümü üyeler tarafından değerlendirildikten sonra imzalanır.
- Bu form iki nüsha halinde hazırlanır. Bir nüsha, öğrenciye diploması ile birlikte verilir, diğer nüsha öğrenci dosyasında saklanır.

(22)		İLGİ VE YETENEKLER (8.Sınıf Gözlem Raporunda yer alan bilgiler işlenir.)		Ort	KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ (8.Sınıf Gözlem Raporunda yer alan bilgiler işlenir.)							
(G) GELİŞTİRİLEBİLİR: Gözlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun görülmemektedir. (Y) YETERLİ: Gözlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun fakat sürekli olmayan bir gelişim göstermektedir. (B) BELİRGİN: Gözlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyine uygun, sürekli bir gelişim göstermektedir. (Ç) ÇOK BELİRGİN: Gözlenen süreçte söz konusu ilgi ve yetenek, yaş düzeyinin üzerinde, ayrıcalıklı bir gelişim göstermektedir.	DİLSEL	Dil kurallarını bilme ve dili kurallarına uygun kullanabilme	G	Y	Kişisel Özellikler	Dürüstlük	X					
		Yaratıcı yazılar yazabilme	Y			Dikkat	X					
		Okuduğunu, dinlediğini ve izlediğini anlayıp yorumlayabilme	B			Girişimcilik						
		Yaş ve seviyesine uygun sözcük dağarcığına sahip olabile	G			Sorumluluk						
		Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirmeye istekli oluş	Ç									
		Yakın ve uzak çevresindeki olay ve gelişmeleri izleme becerisi	Y									
	KİŞİLERARASI (SOSYAL)	Ekonomik sosyal ve kültürel yaşamla ilgili bilgileri öğrenmeye istekli oluş	G	Y	Toplumsal Özellikler	İş birliği yapabilme						
		Tarihsel ve toplumsal olayların neden-sonuçları yorumlayabilme	Y			Başkalarına saygı						
		Toplumsal yaşama Kurallarını bilme ve uygulama				Çevresindekilere uyum						
		Kişisel hak ve özgürlüklerinin farkında oluş				Yardımsızlık						
		Matematiksel işlemlere karşı olumlu tutum geliştirebilme				Temizlik, düzenlilik						
		Sayılar arasındaki ilişkiyi kavrayabilme				Tutumluluk						
	MANTIKSAL MATEMATİKSEL	Soyut kavramları yorumlayabilme			Genel Özellikler	Eşyalara koruma						
		Analitik düşünme becerisi				Kurallara uyma	X					
		Deney ve gözlemleri yorumlayabilme				AKADEMİK BAŞARISI						
		Tasarım ve çizimler yapabilme becerisi				DERSLER	YIL SONU NOTLARI					
		Sanatsal yaratma hakkını duyabilme					4	5	6	7	8	Ort.
		Resim ve renklerle ifade etmeye istekli oluş					Türkçe					
	Grafik, harita ve tabloları yorumlayabilme		Matematik									
	Görsel sunulan izlemeye istekli oluş		Fen Bilgisi									
	GÖRSEL UZAMSAL	Bağımsız iş yapabilme becerisi			Sosyal Bilgiler							
		Kendine güven duygusu kazanabilme				Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğt.						
		Kendi basma ürünler oluşturabilme				T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük						
		Gerçekçi ve başarılı olmaya istekli oluş				Yabancı Dil						
Kendi özelliklerinin farkında olma			Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi									
Müziğe karşı ilgi duyuş			Resim									
İÇSEL	Sesleri doğru algılayabilme ve kullanabilme			Müzik								
	Ritim tutabilme				Beden Eğitimi							
	Müzik aleti çalabilme becerisi				Teknoloji Eğitimi							
	Müziksel etkinliklere katılmaya istekli oluş				Trafik ve İkyardım Eğitimi							
	Bilgi, duygu ve düşüncelerini mimik ve davranışlarla ifade edebilme				Seğmeli Ders							
	Yaparak ve dokunarak öğrenmeyi tercih ediş				Diploma Notu :							
MÜZİKSEL - RİTMİK	Bedenini, koordinasyon içinde, ustaca kullanabilme			Seçtiği Dersler	Sınıf	Sınıf Seviye Tespit Sınavı Sonuçları						
	Sportif etkinliklere katılmaya istekli oluş				4							
	Çalışma ve ilişkilerinde el-kol hareketlerini kullanmaya eğilimli oluş				5							
	Doğa ve doğa olaylarına ilgi duyuş				6							
	Çevreyi koruma bilinci kazanabilme				7							
	Varlık ve nesneleri sınıflandırabilme becerisi				8							
BEDENSEL - KİNESTETİK	Hayvanların bakım ve korunmasına istekli oluş											
	Bitki yetiştirmeye istekli oluş											
DOĞA												

KATILDIĞI SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

(Öğrencinin öğrenimi süresince aldığı ödül ve dereceler, ağırlıklı olarak katıldığı etkinlikler, eğitici kol ve kulüpler belirtilecektir.)

(22) YÖNELTME ÖNERİ FORMU			
Öğrenci ve Veli Görüşü Öğrencinin ilköğretim sonrası devam edebileceği eğitim programına ilişkin: Veli Görüşü : Öğrenci Görüşü :			
ÖNERİ			
Akademik Eğitim ☐		Meslekî ve Teknik Eğitim ☐	
Güzel Sanatlar Eğitimi* ☐			
Öneriyi, öğrencinin akademik başarısının örtüştüğü aşağıdaki ilgi ve yetenek alanları desteklemektedir:			
Sözel-Dilsel ☐	Kişiler Arası (Sosyal) ☐	Mantıksal-Matematiksel ☐	Görsel-Uzamsal ☐
İçsel ☐	Müziksel-Ritmik ☐	Bedensel-Kinestetik ☐	Doğa ☐
İmza	İmza	İmza	
..... Öğretmeni *	 Rehber Öğretmen	BERAT SÜMER TOPÇUOĞLU Şube Rehber Öğretmeni	
* Güzel Sanatlar Eğitimi önerisi ilgili derse giren öğretmenin görüşü alınıp imzasıyla birlikte sunulur.			
KURUL GÖRÜŞÜ : Önerilen eğitim programı uygun bulunmuştur. Önerilen eğitim programı uygun bulunmamıştır.* * Rehber öğretmen ve şube rehber öğretmenin önerisi uygun bulunmadığında kurul, gerekçesiyle birlikte yeni öneri hazırlar.			
Kurul Önerisi : Gerekçesi :			
İmza	İmza	İmza	
..... REHBER ÖĞRETMEN	BERAT SÜMER TOPÇUOĞLU ŞUBE REHBER ÖĞRETMENİ	CİĞDEM ÖZDAMAR ERCAN SINIF ÖĞRETMENİ	
İmza	İmza	İmza	İmza
..... BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ
İmza	İmza	İmza	İmza
..... BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ	 BRANŞ ÖĞRETMENİ
İmza	İmza		
NURGÜL FİDAN MÜDÜR YARDIMCISI	ERCÜMENT USTA OKUL MÜDÜRÜ		

EK 4. ANKET FORMU**ANKET**

Değerli öğrenciler, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan öğrencileri üst eğitim kurumlarına yöneltme çalışmalarının öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimlerine etkilerini belirlemek için “İlköğretimde Yöneltme Öneri Formu Uygulamasının öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimlerine etkilerinin belirlenmesi” konulu bir tez araştırması yapılmaktadır. Bu araştırma için siz değerli öğrencilerin görüşlerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle elinizdeki anket geliştirilmiştir.

Ankete vereceğiniz cevaplar araştırma sonuçlarını belirleyeceği için sorulara içtenlikle cevap vermeniz son derece önemlidir. Vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma için kullanılacak olup; başka hiçbir kişi ya da kuruma verilmeyecektir. Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız.

Zaman ayırdığınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Tevfik AŞIK
Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
PDR Yüksek Lisans Öğrencisi

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1. Okulunuz :.....
2. Öğrenci Numaranız :.....
3. Okuduğunuz Alan :.....
4. Mezun Olduğunuz İlköğretim Okulu :.....
5. Cinsiyet:
 - a. () Kız
 - b. () Erkek
6. Anne Babanın Eğitim Durumu:

Anne : a. () İlkokul b. () Ortaokul c. () Lise d. () Üniversite

Baba : a. () İlkokul b. () Ortaokul c. () Lise d. () Üniversite
7. Anne Babanın Mesleği:

Anne :.....

Baba :.....

B- SEÇİM YAPMA ŞEKLİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

8. Öğretim görmekte olduğunuz eğitim türünü (Akademik eğitim, Mesleki eğitim, Güzel sanatlar eğitimi) nasıl belirlediniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- a. () Ailem istedi.
- b. () Bir öğretmenim önerdi.
- c. () Arkadaşımla aynı okulda olmak istedim.
- d. () Evimize yakın olduğu için istedim.
- e. () Sınavla kazandım.
- f. () İlköğretim okulumda hazırlanan Yöneltilme Öneri Formundaki öneriyi dikkate aldım.
- g. () Diğer.....

9. Öğretim görmekte olduğunuz alanı nasıl belirlediniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

- a. () Derslerdeki başarıma bakarak.
- b. () Ailem istedi.

- c. () Arkadaşımla aynı alanda olmak istedim.
- d. () Okul idaresi belirledi.
- e. () Kura çekerek belirlendi.
- f. () Yöneltilme Öneri Formundaki bilgileri inceleyerek belirledim.
- g. () Diğer.....

Aşağıdaki 10,11,12 ve 13. ifadelerde (a) seçeneğini işaretlerseniz bir diğer soruya geçiniz. Eğer (b) seçeneğini işaretlerseniz ifadelere ne kadar katıldığınızı “Hiç katılmıyorum” (1) ile “Tamamıyla katılıyorum” (9) olmak üzere değerlendirerek size uygunluklarını 1 ile 9 arasında bir değerle belirtiniz.

10. Sizce öğretim görmekte olduğunuz eğitim türü yeteneklerinize uygun mudur?

- a) Bilmiyorum/Fikrim yok ()
- b) Hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla uygun

11. Sizce öğretim görmekte olduğunuz eğitim türü ilgilerinize uygun mudur?

- a) Bilmiyorum/Fikrim yok ()
- b) Hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla uygun

12. Sizce öğretim görmekte olduğunuz alan yeteneklerinize uygun mudur?

- a) Bilmiyorum/Fikrim yok ()
- b) Hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla uygun

13. Sizce öğretim görmekte olduğunuz alan ilgilerinize uygun mudur?

- a) Bilmiyorum/Fikrim yok ()
- b) Hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla uygun

Aşağıdaki ifadelere “Hiç memnun değilim” (1) ile “Tamamıyla memnunum” (9) olmak üzere değerler vererek size uygunluklarını 1 ile 9 arasında bir değerle belirtiniz.

14. Öğretim görmekte olduğunuz eğitim türünden memnun musunuz?

- b) Hiç memnun değilim 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla memnunum

15. Öğretim görmekte olduğunuz alandan memnun musunuz?

- b) Hiç memnun değilim 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Tamamıyla memnunum

EK-5

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :B.08.4.MEM.4.01.00.05.040/ 1120-60540
KONU:Tez

12.10.2006

VALİLİK MAKAMINA
ADANA

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 03.10.2006 tarih ve 3087 sayılı yazılarında;

Enstitülerinin,İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Tevfik AŞIK'ın danışmanı Yrd.Doç..Dr. Sabahattin ÇAM yönetiminde, uygulamak istediği **“İlköğretimde Yöneltilme Öneri Formu uygulamasının Öğrencilerin Okul ve Alan Seçimlerine Etkilerinin Belirlenmesi ”** konulu tez çalışması için izin isteminde bulunmaktadır.

Söz konusu tez çalışmasının ilimizde bulunan ekli dilekçedeki okullarda Eğitim-Öğretim aksatılmadan uygulamaları, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Atilla GÖLSAR
Müdür

OLUR

16/10/2006

Mehmet DEMİR

Vali a.

Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tervfik AŞIK
Doğum Yeri ve Yılı : Develi/ Kayseri 1973
e-mail : asik73@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2003 - 2008 /Yüksek Lisans: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
1995-1999 / Lisans : Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
 Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü
1989-1992/ Lise : Develi Lisesi
1986-1989/ Orta Okul : Sindelhöyük Ortaokulu
1981-1986 / İlkokul : Sindelhöyük İlkokulu

ÇALIŞMA HAYATI

2007 - 2008 Melikgazi Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Kayseri
2006 - 2007 Ceyhan Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Adana
2003 - 2006 Şehit Duran İ.Ö.O. Adana
1999 – 2003 Hürriyet Endüstri Meslek Lisesi, Kayseri